

(LOKALNA AKCIJSKA SKUPINA TOTI LAS)

**STRATEGIJA LOKALNEGA RAZVOJA ZA
LOKALNO AKCIJSKO SKUPINO TOTI LAS**

Maribor, 27.01.2016
1. popravek 06.04.2016
1. razjasnitve 29.08.2016
2. razjasniteve 26.09.2016

2. Kazalo

3.	Osebna izkaznica LAS	3
4.	Povzetek SLR	4
5.	Opredelitev območja in prebivalstva zajetega v SLR	5
6.	Analiza razvojnih potreb in možnosti območja LAS, vključno z analizo prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti	30
7.	Podroben opis tematskih področij ukrepanja	36
8.	Opis in način doseganja ter zasledovanja horizontalnih ciljev Evropske unije	38
9.	Opis SLR in njenih ciljev vključno z določitvijo mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov	39
10.	Opis postopka vključitve skupnosti v pripravo SLR	51
11.	Akcijski načrt, iz katerega izhaja opis prenosa ciljev v ukrepe, odgovornost za izvajanje ukrepov, vključno s časovno opredelitvijo letnih aktivnosti	52
12.	Opis sistema spremljanja in vrednotenja SLR	57
13.	Opis postopka določitve vodilnega partnerja LAS in opis kadrovskih kapacitet, finančni viri, izkušnje in znanje	60
14.	Opis nalog, odgovornosti in postopkov sprejemanja odločitev organov LAS	64
15.	Merila za izbor operacij in opis postopka izbora operacij	67
16.	Finančni načrt, vključno s finančno razdelitvijo po zadevnih skladih iz te uredbe v skladu s finančnim okvirjem	75
17.	Priloge	79

3. Osebna izkaznica LAS

Naziv LAS	Lokalna akcijska skupina TOTI LAS (TOTI LAS)		
Naslov LAS	Pobreška cesta 20, 2000 Maribor		
Naslov varnega elektronskega predala	totilas@vep.si		
Spletna stran LAS	www.toti-las.si		
Predsednik LAS	Janja Viher		
Vodilni partner LAS	Mariborska razvojna agencija		
Naslov vodilnega partnerja LAS	Pobreška cesta 20, 2000 Maribor		
Številka transakcijskega računa LAS	01270-6000001296, odprt pri UJP Slovenska Bistrica		
Velikost območja LAS	196,5 km ²		
Število prebivalcev LAS	21.297 (brez naselja Maribor); 116.635 (z mest.naseljem Maribor)		
Število občin	2		
Vključene občine (naštejte)	Mestna občina Maribor, Občina Kungota		
Problemsko območje ali območje ZTNP-1 (označi)	DA NE		
Kohezijska regija	Vzhodna		
SLR bo financirana (označi)	<u>EKSRP</u>	<u>ESRR</u>	ESPR
Glavni sklad (označi)	<u>EKSRP</u>	ESRR	ESPR
Datum ustanovitve lokalnega partnerstva	29. oktober 2015		
Število članov LAS	73		

4. Povzetek SLR

Pravna podlaga za izdelavo Strategije lokalnega razvoja TOTI LAS (v nadaljevanju SLR) je Uredba o izvajanju lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost v programskem obdobju 2014-2020 (Uradni list RS, št. 42/15 in 28/16) (v nadaljevanju Uredba CLLD).

Dokument Strategija lokalnega razvoja TOTI LAS je rezultat dela najrazličnejših zainteresiranih deležnikov območja dveh občin, Mestne občine Maribor in Občine Kungota, ki so se povezali v lokalno partnerstvo TOTI LAS.

Območje LAS predstavlja zaokroženo geografsko in funkcionalno celoto, ki jo določajo skupna zgodovina, enake naravne značilnosti in notranja družbena povezanost (bivša skupna občina, MO Maribor je zaposlitveni center ter ponuja raznolike javne funkcije – UKC, UM, SNG).

V partnerstvu smo se odločili, da pristopimo k reševanju zaznanih razvojnih potreb in izzivov na vseh štirih tematskih področjih ukrepanja: ustvarjanje delovnih mest, razvoj osnovnih storitev, varstvo okolja in ohranjanje narave ter večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin. Cilje zastavljene znotraj SLR bomo uresničevali s sredstvi Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) in sredstvi Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR).

Strategija območja TOTI LAS se osredotoča predvsem na koriščenje endogenih potencialov območja, ki predstavljajo dobro osnovo za trajnostni razvoj območja. Oblikovana je na podlagi potreb, želja in pričakovanj prebivalcev območja. Strategija temelji na naslednjih prednostih in priložnostih: kakovostna in prepoznavna ponudba raznolikih produktov (vino, sadje, med in kulinarika), ki temeljijo na naravnih danostih ter tradiciji območja, dobro ohranjeni in raznoliki naravni in kulturni dediščini v povezavi z tradicionalnimi prireditvami, možnostih za ustvarjanje novih (zelenih) delovnih mest v povezavi z kmetijstvom (lokalna samooskrba), turizmom in varovanjem narave ter trajnostno izrabo naravnih virov, razvojem civilne družbe ter razvojem inovativnih oblik socialne ekonomije.

Ključni principi, ki se odražajo v strategiji: sodelovanje in povezovanje deležnikov, inovativnost in trajnost rešitev ter socialna vključenost.

Strateški cilj območja TOTI LAS: Povečanje zaposlitvenih možnosti, izboljšati razvitost območja, izboljšati kvaliteto bivanja in atraktivnost območja ter večja socialna vključenost ranljivih skupin.

5. Opredelitev območja in prebivalstva zajetega v SLR

Občina Kungota in Mestna občina Maribor sta bili pomemben del Lokalne akcijske skupine TOTI LAS v obdobju 2007 – 2013. V preteklem finančnem obdobju so bile v TOTI LAS vključene tudi Občina Duplek, Občina Pesnica in Občina Šentilj. V letu 2014 je bilo ustanovljeno Območno razvojna partnerstvo Slovenske gorice, kamor so se vključile te tri občine in se kasneje priključile še lokalni akcijski skupini na tem območju. V okviru TOTI LAS sta tako ostali le Mestna občina Maribor in Občina Kungota. Ne glede na to pa ostaja območje obeh občin zaokrožena celota in ustreza vsem kriterijem, potrebnim za uspešen skupen lokalni razvoj. Občina Kungota je bila nekoč del velike Mestne občine Maribor in se še danes navezuje nanjo na področju javne uprave, infrastrukture, gospodarstva, dnevnih migracij, kulture, srednjega in visokošolskega izobraževanja in še na veliko drugih področjih. Podeželski del Mestne občine Maribor ima enake značilnosti kot naselja v Občini Kungota. Prebivalstvo teh območij se srečuje z enakimi problemi, hkrati pa ima razvojne priložnosti.

Ob vsem ostalem pa ne smemo pozabiti na zelo specifično temo, ki tesno povezuje obe občini in ponuja edinstvene priložnosti za razvoj lokalne skupnosti. V obeh občinah je razvito in poudarjeno **vinarstvo in vinogradništvo** v povezavi s **kulinariko**. Skozi pretekle projekte v okviru programa LEADER smo identificirali ponudbo območja, ki je zelo kakovostna in prepoznavna (več kot 100 sadjarsko-vinogradniških kmetij, 70 ponudnikov s področja kulinarike in namestitvenih zmogljivosti ter več kot 30 naravnih in kulturnih znamenitosti). Prav tako je območje prepoznavno po mnogih (tudi) mednarodnih prireditvah: festivalih, športnih, kulturnih in etnoloških prireditvah.

V Mariboru se nahaja **najstarejša trta na svetu**, ki je med **najbolj privlačnimi točkami turističnih obiskov** v mestu Maribor, v naselju Špičnik/Svečina v Občini Kungota pa najdemo sedaj že mednarodno prepoznavno **srce med vinogradi, med domačini poznano kot »Dreisiebnerjev srček«**. Gre za cesto med vinogradi, ki se z določene točke vidi kot srce in je bilo odkrito šele pred nekaj leti. Zanimanje za srce med vinogradi je tolikšno, da ga v tujini celo načrtno posnemajo. Na celotnem območju obeh občin so vinarska posestva in kmetije, ki so znana in slovijo po svojih vrhunskih vinih, na območju so tudi tri vinske ceste (VTC 17 Podpohorska vinska cesta, VTC 18 – Mariborska vinska cesta in VTC 19 – Slovenjgoriška vinska cesta), ki ponujajo možnosti za povezovanje zgodbe o vinu in kulinariki s preostalo turistično ponudbo tega območja.

Zaradi bližine z Avstrijo pa je potrebno omeniti tudi možnosti povezovanja in sodelovanja s ponudniki na skoraj 25 km dolgi južnoštajerski vinski cesti (Südsteirische Weinstrasse).



5.1. Splošne geografske značilnosti območja TOTI LAS

5.1.1. Utemeljitev geografske zaokroženosti območja

Mestna občina Maribor

Maribor, ki je drugo največje mesto v Sloveniji in regijsko središče, ima nadvse ugodno lego na križišču pomembnih evropskih poti, ob reki Dravi, med Pohorjem, Kozjakom in Slovenskimi goricami, med Dravsko dolino in Dravskim poljem.

Prednost lege je predvsem dobra prometna (cestna in železniška) povezava Maribora z ostalimi pomembnimi kraji, kot so Ljubljana, Zagreb in Gradec.

Območje današnje Mestne občine Maribora je bilo v začetku 12. stoletja del mejne grofije frankovske države. Da bi nadzorovali vhod v Dravsko dolino pred madžarskimi vpadi so na današnji Piramidi postavili trdnjavo, grad, ki se v dokumentih prvič omenja 20. oktobra 1164 kot castrum Marchburch.

Danes je Maribor gospodarsko, finančno, upravno, izobraževalno, kulturno in trgovsko središče severovzhodne Slovenije z vrsto institucij nacionalnega pomena. Maribor je tudi univerzitetno mesto.

Maribor je bil pred osamosvojitvijo Slovenije gospodarsko zelo razvito mesto, zato je bil val stečajev ob prehodu na tržno gospodarstvo velik udarec. Danes največ dohodka mestu prinašajo **trgovinsko-storitvene dejavnosti (razvoj nakupovalnih centrov) in kovinsko predelovalna industrija.**

V Mestni občini Maribor živi na območju 147,5 km² 111.842 prebivalcev. V območje LEADER/CLLD spada primestje Maribora v velikosti 109,85 km² in 16.504 prebivalci. (vir: Statistični urad RS)

Občina Kungota

Občina Kungota je nastala leta 1994 in leži v gričevnatem svetu zahodnih Slovenskih gor. Tod je nekoč bilo področje Panonskega morja; njegove usedline so potoki razrezali v živahne gorice s podolgovatimi, ponekod strmimi a v vrh običajno lepo zaobljenimi slemeni ter kopami, ki jih ločujejo grape. Prisojne strani pobočij so posejane z vinogradi in sadovnjaki, nižine z njivami in osojne strani z gozdovi.

V tej mladi, prijazni podeželski občini živi na površini 49 km² 4.793 prebivalcev, večina na podeželskem območju, del pa v strnjenih naseljih.

Razprostira se severno od mesta Maribor in na vzhodu meji z občinama Šentilj in Pesnica, na severu pa se na osemnajstih kilometrih stika z Republiko Avstrijo.

Naselje Zgornja Kungota je naravno središče Zgornje Pesniške doline, ki je nastalo ob sotočju Svečinskega potoka in reke Pesnice ter tudi občinsko središče s centralnimi družbenimi funkcijami in sedežem občinske uprave.

Pretežni del gospodarstva občine predstavljajo **kmetijstvo (predvsem vinogradništvo, sadjarstvo in v manjši meri živinoreja) turizem in trgovinsko - storitvena dejavnost, ter manjša obrtniška dejavnost.** V zadnjem času je nastalo nekaj novih industrijskih podjetij in manjših družb z omejeno odgovornostjo. Sama občina sodi med manj razvite občine, večina naselij leži v demografsko ogroženem področju. Javna gospodarska struktura v občini je srednje razvita.

Naselja Občine Kungota: Ciringa, Gradiška, Grušena, Jedlovnik, Jurski vrh, Kozjak nad Pesnico, Pesnica (v Kungoti), Plač, Plintovec, Podigrac, Rošpoh (Kungota), Slatina (Kungota), Slatinski dol, Spodnje Vrtiče, Svečina, Vršnik, Zg. Kungota, Zg. Vrtiče, Špičnik.

5.1.2. Velikost območja LAS

Območje Lokalne akcijske skupine TOTI LAS zajema območje MO Maribor in Občine Kungota. Občini spadata v Upravno enoto Maribor in Upravno enoto Pesnica.

Celotno območje LAS meri 196,5km², kar predstavlja 9,06% ozemlja Podravske regije, oziroma 0,97% slovenskega ozemlja. (vključno z mestnim naseljem Maribor)

Na celotnem območju LAS živi 116.635 prebivalcev (vključno z mestnim naseljem Maribor).

Iz območja LAS je izvzeto mestno naselje Maribor, ki ima 95.338 prebivalcev.

Območje TOTI LAS ima, z izvzetim mestnim naseljem Maribor, 21.297 prebivalcev.

Problemsko območje

Celotno območje TOTI LAS je del problemskega območja Maribor s širšo okolico, v skladu s sklepom Vlade RS, Uradni list RS, št. 53/2013 z dne 21.06.2013 in Uradni list RS, št. 36/2016 z dne 20.5.2016. Na območju se izvajajo ukrepi v skladu s Programom spodbujanja konkurenčnosti Maribor s širšo okolico.

Dodatna druga urbana naselja

Območje je opredeljeno kot urbano naselje, saj prevladujejo mestne funkcije nad agrarnimi. Merila, ki jih mora naselje izpolnjevati, da se opredeli kot urbano območje so naslednja: število prebivalcev, ktore: pošta, sedež občine, krajevni urad, zdravstveno - socialna infrastruktura, varstvena in izobraževalna infrastruktura, športno-rekreativna infrastruktura ter kulturno-družbena infrastruktura. Dodatna urbana območja so opredeljena v Pravilniku o določitvi seznama dodatnih drugih urbanih območij (Ur.l. št. 12/16) in (Ur. l., št. 35/16 z dne 13. 5. 2016).

Območje TOTI LAS ima eno dodatno urbano naselje Plintovec, v Občini Kungota. Naselje Plintovec se je z oblikovanjem občine in nadaljnjo urbanizacijo povezal z naseljem Zgornja Kungota in oba skupaj predstavljata neločljivo enoto urbanega naselja, ki ima na tem območju največ urbanih funkcij.

Slika 1 in 2: Območje TOTI LAS; lokacija območja na zemljevidu Slovenije



5.1.3. Strukturne danosti območja LAS

Območje spada med naravno in geografsko pestre pokrajinske enote severovzhodne Slovenije, ki ga sestavlja gričevnat svet zahodnih Slovenskih goric in ravninski del ob reki Dravi, delno tudi ob reki Pesnici. Razgiban hribovit predel pokriva večino območja. V območja se rahlo dotakne tudi predalpski svet, kamor štejemo vzhodni del Pohorja in Kozjak.

Slovenske gorice predstavljajo gričevnat svet, kjer prevladujejo kmetijstvo, sadjarstvo in vinogradništvo. V nekaterih delih se je še ohranila tradicionalna slovenjegoriška kulturna krajina z ekstenzivno kmetijsko rabo-ekstenzivni travniki, visokodebelni senožetni sadovnjaki, gozdovi na severnih pobočjih, neregulirani potoki in zamočvirjena dna dolin.

Slovenske gorice so ena najbolj individualiziranih krajin na Slovenskem. Značilna so nizka slemena in griči, prekinjeni s številnimi rečnimi dolinami. Te se raztezajo od severozahoda proti jugovzhodu. Podolgovate, domala premočrtne rečne doline oblikujejo značilno pokrajino dolov.

Geološko so Slovenske gorice del nekdanjega bazena Panonskega morja. Zgrajene so iz rahlo nagubanih, slabo sprijetih neogenskih morskih usedlin. Na hribovitem območju kot matična osnova prevladuje glinasti lapor, predvsem tanki skladoviti sivi lapor, bogat na sljudi in karbonatih. Hitro razpada in ustvarja srednje globoka do globoka težka apnena tla, ki so podvržena plazenju, so težka za obdelavo, v suhem stanju trda, v vlažnem pa mazava. Zaradi nestabilnosti so občutljiva za večje posege, zato je pri obnovah trajnih nasadov, drugih melioracijskih posegih, infrastrukturnih delih in drugih posegih, potrebna previdnost in preverjanje stabilnosti.

Klimatske značilnosti

Slovenske gorice imajo prehodno panonsko celinsko podnebje. Značilen je temperaturni obrat, zato imajo pobočja in slemena v povprečju nekoliko višje temperature kot dna dolin. Povprečna količina padavin se giblje med 900 in 1100 mm, kar pomeni, da se območje uvršča med srednje bogata padavinska območja v Sloveniji. Južne lege so primerne za vinograde, bolj položne pa tudi za

sadjarstvo. Ugodne so predvsem zaradi primerne nadmorske višine med 250 in 400m, kjer ni velike nevarnosti prenizkih zimskih temperatur in pomladanskih mrazov.

Tabela1: Nekateri značilnosti območja

Območje	Tip	Kamnine	Podnebje	Padavine (povp. kol. padavin)	Značilna poselitev	Populacijska gibanja
Slovenske gorice	gričevje	Peski, gline in laporji, manj peščenjaka in apnenca	Prehodno panonsko celinsko	Med 900 in 1000 mm	Razložena poselitev ter značilna »cerkvena« naselja na slemenih	Depopulacija je vsesplošen proces, napredovala so samo nekatera središnja naselja
Dravska ravan	ravnina	Prodne in peščene usedline ter ilovno-glininski nanosi	Zmerno celinsko podnebje	1000 mm	Značilna podolžna naselja ob cestah, ter mesta z razpršenimi obmestji	Med najgostejše poseljenimi območji v SLO, priseljevanje predvsem v mesta in primestja (Maribor, Ptuj)
Pohorje in Kozjak	hribovje	Jedro Pohorja sestavlja ogromen tonaltni lakolit, ki je z vseh strani obkrožen z metamorfnimi kamninami, te pa s sedimenti		Med 1100 in 1500 mm	Prevladujejo razložena naselja s 100 do 200 preb.	Na Podpohorskih goricah je trend priseljevanja, Kozjak depopulacijsko območje

Vir: Regionalni razvojni program Podravje 2007-2013 in 2014 - 2020

Gozdnatost območja

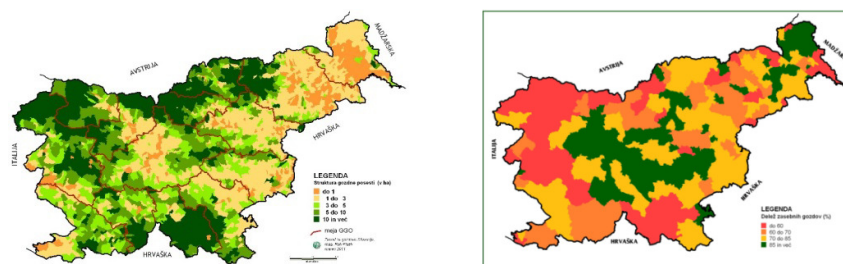
Območje sodi v mariborsko gozdnogospodarsko območje, za katerega je značilna pokrajinska neenotnost in izredna krajinska pestrost.

Gozdovi so bistveni element krajine, biotske raznovrstnosti in ekološkega ravnovesja v okolju ter za območje LAS-a pomemben obnovljiv surovinski vir.

Enotno organizirana Javna gozdarska služba in novo ustanovljena gospodarska družba Slovenski državni gozdovi je porok trajnostnemu in večnamenskemu gospodarjenju z gozdovi ter celovito in enotno usmerja delo z vsemi gozdovi.

V zadnjih dvajsetih letih ima razvoj gozdnih fondov v območju pozitiven trend. Površina gozdov se je povečala. Poglavitni vzrok povečanja gozdnatosti je zaraščanje opuščeni kmetijskih površin. Pojav zaraščanja kulturne krajine je izrazit le v delu na Pohorju in Kozjaku. V manjšem obsegu se zaraščajo še kmetijske površine na nekaterih območjih Slovenskih goric.

Slika 3 : območja zasebnih gozdov



Vir: spletna stran Zavod za gozdove Slovenije

Reka Drava daje območju poseben pečat. Dolina Drave do Maribora je tipični primer ozke alpske rečne doline, ki poteka v smeri vzhod – zahod in povezuje alpsko ter panonsko biogeografsko območje.

Natura 2000

Natura 2000 je ekološko omrežje, ki postopoma nastaja v vseh državah EU. Vanj so vključena, ki so pomembna za ohranjanje ogroženih rastlin, živali in njihovih življenjskih okolij. Prisotnost človeka, ki je

z delom skozi stoletja sooblikoval pokrajino, je pogojevala nastanek enega najpestrejših življenjskih okolij – mozaičen preplet ekstenzivnih travnikov, visokodebelnih sadovnjakov starih sort jabolk in hrušk, nižinskih gozdov, samotnih dreves, mejic, in polj s starimi sortami ter tradicionalnih okopavin.

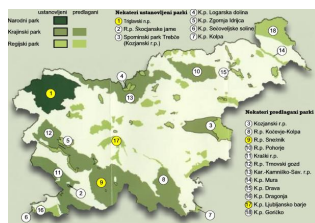
Na območju sta dve zavarovani območji.

Tabela 2: Pregled zavarovanih območij

Krajski parki	IUCN	Površina (ha)	Leto zavarovanja
Drava	V	2.337	1992
Mariborsko jezero	V	204	1992
Skupaj območje LAS		4.925	

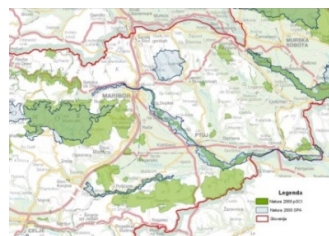
Vir: Naravovarstveni atlas Slovenije (<http://www.naravovarstveni-atlas.si/nvajavni/>)

Slika 4: Narodni, Krajski in Regijski parki v Sloveniji



Vir: Naravovarstveni atlas Slovenije
(<http://www.naravovarstveni-atlas.si/nvajavni/>)

Slika 5: območje Nature 2000 v Sloveniji



5.1.4. Stanje infrastrukture in opremljenosti z osnovnimi storitvami

Prometna infrastruktura

Ena od strateških prednosti območja je **zelo ugodna geostrateška lega**. Čez ozemlje teče kar nekaj pomembnih evropskih poti. **Najbolje je razvita cestna infrastruktura**. V slabih 15 letih je razvoj novih občin prinesel tudi velik napredek pri izgraditvi novih lokalnih prometnih površin. Urejanje cest in javnih poti je ena od glavni programskih točk večine razvojnih programov občin.

Dokaj dobro razvita je tudi **železniška infrastruktura**, ki pa je zaradi favoriziranja cestnega prometa v dokaj nezavidljivem položaju. **Prometno zapostavljen je tudi javni avtobusni potniški promet**, (vir: lastni vir) kateremu število prepeljanih potnikov se je v zadnje desetletju drastično zmanjšalo.

Večina prebivalcev se nahaja v času pol-urne dostopnosti do mesta Maribora. Z velikimi investicijami (v letih po osamosvojitvi) v lokalno prometno infrastrukturo se je dostopnost iz oddaljenih naselij in zaselkov bistveno izboljšala, vendar še ne dosega zadovoljivega stanja. Zaradi poselitvenih sprememb, velikega števila dnevnih migracij in prekomerne uporabe osebnih avtomobilov se je zelo povečal motorni promet, kar se kaže v **povečanju onesnaženja zraka (PM10 delci) in tal** (Vir: Odlok o načrtu zraka v Mestni občini Maribor, Ur. l. RS 108/2013). Samostojno kolesarsko omrežje na območju ni razvito, zato večina kolesarjev pri svojih kolesarskih potovanjih uporablja manj obremenjene cestne povezave. Občina Kungota v zadnjih letih vlaga v ločeno kolesarsko povezavo Kungota – Maribor.

Tabela 3: kategorije cest na območju (Vir: SURS, www.stat.si)

Dolžine cest po: KATEGORIJA CESTE, OBČINE, LETO		2000	2005	2010	2012
Javne ceste - SKUPAJ	SLOVENIJA	38.403	38.484,60	39.070	38.985,70
	Kungota	154,4	154,3	156,6	151,2
	Maribor	587,9	721,7	657,8	657,8
Državne ceste	SLOVENIJA	6272	6.393,10	6.728,20	6.737,90
	Kungota	16,5	19,9	19,9	19,9
	Maribor	48,9	62,3	72,5	72,5
Občinske ceste	SLOVENIJA	32.131	32.091,50	32.341,80	32.247,80
	Kungota	1.37,9	134,4	136,7	131,3
	Maribor	539	659,4	585,4	585,3

Komunalna infrastruktura

Odpadki

Na območju opravljajo službo odvoza komunalnih odpadkov podjetje: Snaga Maribor, ki pa odpadkov ne odlaga, ampak ostanek vozi na druga odlagališča.

Še vedno ni zadovoljivo rešeno nadaljnje procesiranje zbranih frakcij ter večja vključenost v ločeno zbiranje odpadkov za bolj oddaljena in razpršena naselja. V občinah so postavljeni tudi zbirni centri.

Na območju nekaj črnih odlagališč najrazličnejših odpadkov, ki se zelo počasi sanirajo. Odlagališča so nevarna zaradi negativnih vplivov na podzemno vodo, ki je najpomembnejši vir pitne vode na območju. Med »črna« odlagališča lahko štejemo tudi manjši gudronski jami v občini Maribor (Bohova in Limbuška Dobrava).

Tabela 4: Količine zbranih in odloženih komunalnih odpadkov po občinah letno

Količine zbranih in odloženih kom. odpadkov po občinah letno 2014			
	Nastali komunalni odpadki (kg/preb.)	Komunalni odpadki, zbrani z javnim odvozom	Odloženi komunalni odpadki (kg/preb.)
Kungota	365	255	5
Maribor	554	445	17

Vir: Komunalno podjetje Snaga

Oskrba s pitno vodo

Glavni vir pitne vode Podravske regije se nahajajo na obronkih Pohorja, vzdolž reke Drave (Selniška Dobrava) in v podzemnih rezervoarjih Dravskega polja ter rezervata podtalnice Urbanskega platoja.

V obmestnih predelih, kjer se večinoma pojavlja problem razpršene gradnje, je vodooskrba vezana na lastne vodne vire in je ponekod v upravljanju lokalnih krajevnih skupnosti.

Lokalni viri na eni strani pomenijo veliko bogastvo, istočasno pa tudi veliko nevarnost za zdravje in življenje prebivalcev. Pogosto so omrežja v slabem stanju, oporečne kvalitete, problem je tudi spremenljiva izdatnost teh virov. Zaradi problemov, ki se pojavljajo na teh sistemih, je težnja in interes krajevnih oz. lokalnih skupnosti po priključitvi na mestni vodovod.

Na območju zagotavlja vodooskrbo podjetje Mariborski vodovod d.d. iz Maribora. Vodo zajemajo iz vodnih virov Urbanski plato, Betnava, Bohova, Dobrovce, Selnica, Ceršak, Ruše I in Ruše II, ki so vsi locirani na širšem območju mesta Maribor in se delno napajajo iz istega bazena podzemne vode kot viri ptujskega vodooskrbnega sistema.

Delež prebivalstva, ki je priključen na javni vodovod v območju se giblje med 82 in 85 %.

Tabela 5 : oskrba z vodo na območju

Oskrba z vodo	Maribor		Indeks 2014/2005	Kungota		Indeks 2014/2005
	2005	2014		2005	2014	
dolžina omrežja	537.513	581.685	108	84.513	104.227	123
število priključkov	20.943	20.174	96	1.327	1.579	119

Vir: Mariborski vodovod, Letno poslovno poročilo (2005 in 2014)

Odpadne vode

Komunalne dejavnosti zagotavljajo in zadovoljujejo temeljne materialne pogoje življenja in dela v naseljih. To z drugimi besedami pomeni, da imajo komunalne dejavnosti svojstvene značilnosti, ki deloma izhajajo iz dejstva, da so vezane na naselja. Prostorske in siceršnje raznolikosti naselij in njihove frekvenčne distribucije ter ostale značilnosti poselitve močno vplivajo na obseg in strukturo komunalne potrošnje in tudi na organizacijo dejavnosti. Tako so komunalne dejavnosti razmeroma heterogene v več pogledih: po številu dejavnosti, ki se izvajajo na posameznih območjih, po obsegu proizvodov in storitev, koncentraciji in razpršenosti omrežij, objektov in naprav, po oblikah organiziranosti dejavnosti in nenazadnje po virih in obsegu financiranja. Za odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih in padavinskih voda pa je še bolj kot pri ostalih oskrbovalnih sistemih značilna neizgrajenost sistemov ter njihova velika razdrobljenost, ki je še dodatno pogojena s topografskimi danostmi še posebej na podeželskem območju (Kungota in deli primestnih naselij v Mariboru).

V Mariboru se je z izgradnjo centralne čistilne naprave stanje bistveno izboljšalo. Glavni kanalizacijski vodi so povezani s kolektorjem in čistilno napravo. V Mariboru je bilo leta 2015 51.543 gospodinjstev, od tega jih je bilo priključeno na kanalizacijo 27.305.

Občine Kungota ima 2 čistilni napravi, eno v Zg. Kungoti, ki je začela obratovati jeseni 2015. Na ČN je v tem trenutku priključenih 249 gospodinjstev. Druga manjša ČN je v vasi Svečina na katero je priključenih 35 gospodinjstev. Občina je v fazi pridobivanja dokumentacije za ureditev kanalizacijskega sistema še v Sp. Kungoti. (vir: Javno podjetje Nigrad)

Stanje struge Drave

Struga reke Drave je prekomerno zaraščena in muljasta, saj zaradi HE nad Mariborom in preusmeritve vode v energetske kanal, voda ne odnaša in čisti struge kot nekoč. Zato je zmanjšana njena samočistilna sposobnost. Nastajajo velike zaraščene površine, ki povečujejo ogroženost ob poplavih. K temu pripomore tudi izsuševanje poplavnih območij, s čimer se manjšajo razpoložljive razlivne površine. Zaradi omejenih sredstev za redno vzdrževanje, se posegi čiščenja struge izvajajo občasno in so zato toliko bolj drastični. Tudi zaraščanje prodišč je poseben problem, saj so ta poseben habitat, ki omogoča življenje drugim živalskim vrstam. Ponekod so posegi čiščenja zaraslih območij onemogočeni tudi zaradi opredelitve zemljišč, saj so nekatera območja v procesu zaraščanja že prešla v kategorijo gozda in izsekavanje ni več dovoljeno.

Monitoring kakovosti

Mestna občina Maribor izvaja monitoring stanja okolja. Poleg osnovnih parametrov se spremljajo obremenitve z nevarnimi spojinami, pesticidi in njihovimi relevantnimi metaboliti ter farmacevtskimi pripravki. Sočasno se spremlja tudi količinsko stanje podzemne vode. Imisijski monitoring se izvaja na vodovarstvenih območjih črpališč, ki oskrbujejo s pitno vodo MOM in še 16 ostalih občin SV Slovenije. Koncentracije nitrata v podzemnih vodah precej nihajo, v splošnem pa je opazno postopno zniževanje, ki v letu 2014 dosežejo srednjo vrednost 17,92mg/L NO₃. Kljub zmanjševanju vsebnosti nitrata v podzemni vodi je trenutno stanje še vedno takšno, da bi morale skrbeti vse ključne deležnike, ki so povezani z rabo vodnega prostora, saj je naravno ozadje vsebnosti nitrata v podzemni vodi v Sloveniji namreč pod 10 mg/l NO₃. Med pesticidi se še zmeraj pojavlja atrazin, ki je v Sloveniji v celoti prepovedan od leta 2003, vendar aplikacij tudi po prepovedi ne moremo popolnoma izključiti. Poleg atrazina in njegovih razgradnih produktov desetil-atrazina in atrazin-desizopropila je ugotovljena še prisotnost metolaklora, simazina, terbutilazina in klortolurona. Vrednosti so bile na spodnji meji detekcije uporabljene metode in z izjemo metolaklora niso presegale meje 0,1µg/l, določene s Pravilnikom o pitni vodi.

Hidrološke razmere površinskih voda so močno odvisne od količine padavin, zato so posledice obremenitve z odpadnimi snovmi bistveno višje v času povišanih zračnih temperatur in manjših pretokov vode. V letu 2014 je bilo ekološko stanje površinskih voda dobro.

(vir za celoten tekst poglavja monitoring: MOP-ARSO Poročilo o kakovosti podzemne vode v SLO)

Poselitev

Za območje velja podobna tendenca kot za večji del Slovenije, ki se kaže v tem, da so še vedno prisotne težnje po koncentraciji prebivalstva na manjšem delu in hkratne tendence po odseljivanju in redčenju prebivalstva na večjih območjih poselitvenega prostora.

Za gričevnat del območja so značilna razložena naselja ter »cerkvena« naselja

Na eni strani je značilna **koridorska poselitev** ob pomembnejših prometnicah, na drugi strani pa stihijska razpršena gradnja (predvsem individualnih stanovanjskih hiš), kar povečuje možnosti za okoljska tveganja ter zvišuje stroške komunalnega opremljanja.

Večina naselij in zaselkov ob meji in v višjih legah (nad 400m.n.v.) je podvržena k vztrajni **depopulaciji**. Zaradi zapuščanja kmetij se pojavlja proces zaraščanja kmetijskih površin v višjih legah. Po vstopu v EU je območje ob bivši državni meji z Avstrijo pod velikim pritiskom prodaje zemljišč tujim lastnikom.

Pojavljajo se procesi kot so **suburbanizacija**, večanje prostorske razpršenosti ter spreminjanje tipoloških in okoljskih značilnosti naselij. Suburbanizirana naselja so na novo nastala naselja individualnih stanovanjskih hiš nekmečkega prebivalstva v bližini središč. Zaradi pomanjkanja delovnih mest v kraju bivanja je tudi visoko število **dnevniških migracij, predvsem proti Mariboru**.

Povezanost območja

Povezanost občin in njihovega prebivalstva se kaže na različnih področjih:

1. Izobraževanje

Srednje šole se nahajajo večji del na območju mesta Maribor in pokrivajo ne samo območje LAS ampak tudi širše. (Prva gimnazija, Druga gimnazija, Tretja gimnazija Maribor, Škofijska gimnazija Antona Martina Slomška, Srednja glasbena in baletna šola Maribor, Srednja elektro-računalniška šola Maribor, Srednja strojna in poslovna šola Maribor, Srednja strojna šola Maribor, Srednja ekonomska šola, Srednja šola kmetijske mehanizacije Maribor, Srednja tekstilna šola Maribor, Srednja gradbena šola Maribor, Prometna šola Maribor, Srednja trgovska šola, Srednja šola za gostinstvo in turizem, Srednja zdravstvena šola Juge Polak Maribor, Lesarska šola Maribor, Živilska šola Maribor, Srednja kmetijska šola, Živilska šola Maribor)

Maribor je tudi univerzitetno mesto, kjer deluje 16 fakultet, ki jih obiskujejo študentje območja LAS in tudi širše Podravske in sosednjih regij.

2. Knjižnična dejavnosti

Mariborska knjižnica s statusom osrednje območne knjižnice je splošna javna knjižnica namenjena občanom za informiranje, izobraževanje in kulturno zabavo. Na območju občine Kungota, ki je del območja LAS knjižnično izposojno pokriva in oskrbuje s knjižničnim gradivom Potujoča knjižnica. Na območju je še 10 specialnih knjižnic in Univerzitetna knjižnica Maribor.

3. Zdravstvo

Prebivalcem območja nudi zdravstveno in zobozdravstveno pomoč, zraven privatnih ambulant Javni zavod Zdravstveni dom Adolfa Drolca Maribor.

Tudi Mariborske Lekarne Maribor pokrivajo območje z enoto v Zg. Kungoti.

4. Turizem

Območje LAS razpolaga z **velikim potencialom za razvoj sonaravnega in trajnostno naravnega turizma**. Območje severnega dela Pohorja, reke Drave od izstopa iz Dravske doline do Dravskega polja, Kobanskega ter vzhodnega dela Slovenskih Goric je zraven izjemne narave bogato s številnimi kulturnimi znamenitostmi in objekti kulturne dediščine, kolesarskimi in pohodniškimi poti z interpretacijo narave in kulturne dediščine ter znamenitosti območja, vinskimi turističnimi cestami in ostalimi oblikami sekundarne turistične ponudbe. V prid razvoju turizma na območju LAS govorijo tudi ugodni statistični kazalci.

Območje Kungota in Mestne občine Maribor je v turističnem smislu prepoznavno po **odmevnih mednarodnih prireditvah**, kot sta npr. Mednarodni kulturni festival Lent in tekme za ženski svetovni pokal v alpskem smučanju Zlata lisica, z Mariborskim Pohorjem kot zimsko in letno športno-rekreacijsko turistično destinacijo, skozi konferenčne kapacitete ter centre dobrega počutja pa tudi kot kongresna in wellness turistična destinacija. Celotno območje zaznamuje razvejan **sistem vinskih turističnih cest** (Podpohorska, Mariborska in Gornje Slovenjgoriška VTC) s pestro ponudbo **turističnih kmetij in vinotočev ter edinstveno svetovno atrakcijo, naravno znamenitostjo in simbolom vinogradništva in vinarstva, več kot 400-letno Staro trto**.

Območje LAS je hkrati vitalen integracijski del v skladu z nacionalno turistično politiko nastajajoče **Regionalne turistične destinacije Štajerska**.

Športna infrastruktura

Športno rekreacijska infrastruktura je z vidika količine in nesorazmernosti razporeditve dobro razvita (zimski športi, športni objekti, rekreacijske površine, športna infrastruktura v izobraževalnem sektorju...). Težave se pojavljajo zaradi nekvalitetnih zasnov, dotrajanosti, neekonomičnosti in

neizoblikovane oziroma ekonomsko ter programsko nestvarne trženjske strategije na tem področju. Omenjene težave se ne odražajo le v pomanjkljivem servisu prebivalstva in interesnih skupin s športno–rekreacijsko infrastrukturo, temveč tudi v nekonkurenčni ali nedodelani turistični ponudbi, ki se navezuje na to področje.

5.2. Gospodarski položaj LAS

Dejstvo, da je v območje LAS vključena Mestna občina Maribor, zagotovo vpliva na gospodarsko stanje tega območja. Drugo največje mesto v **Sloveniji ima polovico vseh delovnih mest v celotni regiji Podravje (vir: RRP Podravje 2014-2020)** in stanje gospodarstva na tem območju vpliva na stanje gospodarstva v celotni regiji. V preteklosti, še pred 2. svetovno vojno je bil Maribor že pomembno industrijsko središče, kjer so delovali kovinsko-predelovalni in tekstilni obrati pomembna je bila tudi energetika (hidroelektrarna Fala). Te panoge so ostale vitalno pomembne tudi po 2. svetovni vojni. V 70. letih se je na to območje priselilo veliko ljudi – deloma iz ruralnega zaledja, deloma iz republik nekdanje skupne države. Industrija se je hitro razvijala, tovarne iz Maribora so z izdelki zalagale celo Jugoslavijo. Pogubne posledice prevelike povezanosti z velikim domačim trgom so se pokazale po osamosvojitvi. **V samostojni Sloveniji je območje Maribora doletelo največja izguba tržišča dotlej – veliko velikih tovarn je propadlo (TAM in Metalna, ki sta v najboljših letih zaposlovala po 8.000 ljudi, Metalna, Hidromontaža, MTT, Svila, Lilet, Marles itd.).** Za njimi so ostale prazne hale, pozidana **zemljišča - degradirana območja**. Takrat je brez dela ostalo na tisoče ljudi, večinoma z nizko izobrazbo, kot posledica propada delovno intenzivnih panog v mestu. Na razpolago pa je bilo veliko tehničnega kadra, z veliko praktičnega znanja in izkušenj. **Na pogorišču nekdanjih gigantov je sicer nastalo nekaj podjetij, ki nadaljujejo z dejavnostjo, vendar se je veliko znanja izgubilo oz. so ljudje odšli v tujino.** Kasneje se je situacija nekoliko popravila, vendar se gospodarstvo nikoli ni vrnilo na nivo iz preteklosti. Leta 2008 je ves svet zajela nova kriza, ki je Slovenijo (in posledično tudi območje LAS) prizadela huje kot ostale države v Evropi. Gospodarska kriza je še poglobila probleme, ki so bili na tem območju že prej bolj očitni kot v povprečju v državi. **Čeprav je število gospodarskih subjektov od leta 2008 do 2015 naraslo, pa je njihova gospodarska moč upadla. Število izgubljenih delovnih mest v gospodarskih družbah in pri samostojnih podjetnikih se v tem obdobju na območju LAS ponovno meri v tisočih.**

V letu 2005 je bilo na območju TOTI LAS 61.908 delovno aktivnega prebivalstva po občini delovnega mesta, od tega v Kungoti 899 in v Mariboru 61.009. V letu 2015 se je število delovno aktivnega prebivalstva zmanjšalo za 4.175 na 56.834, od tega največ za 4.172 v Mariboru in za 3 v Kungoti. V letu 2015 je bilo število delovno aktivnega prebivalca po občini prebivališča na območju TOTI LAS 39.738, od tega v Kungoti 1.633 in v Mariboru 38.105. (vir: SI-STAT)

Kot je razvidno iz spodnje tabele 6, je bilo v letu 2014 največ gospodarskih subjektov na območju LAS aktivnih na področju dejavnosti G (Trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil), dejavnosti M (Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti), F (Gradbeništvo) ter C (Predelovalne dejavnosti). Vse navedene dejavnosti predstavljajo glavnino gospodarstva na tem območju. Po številu zaposlenih pa je v C Predelovalni dejavnosti več večjih podjetij, saj so med njimi kar 3 z več kot 500 zaposlenimi (Henkel Maribor d.o.o., Swatycomet d.o.o. ter Cimos Tam d.o.o.), medtem kot v dejavnostih F in G ni podjetij, ki bi imela več kot 100 zaposlenih, v dejavnosti M pa le eno podjetje z več kot 100 zaposlenih. Gospodarski subjekti z več kot 500 zaposlenimi so še Elektro Maribor d.d., Pošta Slovenije d.o.o., ISS Facility Services d.o.o. ter Varnost Maribor d.o.o., čez 400 zaposlenih pa imata Palfinger proizvodnja d.o.o. ter Mariborska livarna d.d., ki sta prav tako zajeta v dejavnosti C.

Maribor predstavlja pomembno regijsko središče, v njem je skoncentrirana skoraj polovica vseh delovnih mest v regiji. To pa hkrati pomeni, da negativne posledice gospodarskih kriz prizadenejo območje, večje od območja LAS.

Tabela 6 : Število gospodarskih subjektov po dejavnosti na območju TOTI LAS, 2014

Dejavnost / Občine	Število gospodarskih subjektov			
	Maribor	Kungota	Skupaj	%
A Kmetijstvo	28	3	31	0,4
B Rudarstvo	1	1	2	0
C Predelovalne dejavnosti	772	23	795	10
D Oskrba za el. Energijo, plinom in paro	78	6	84	1,1
E Oskr. z vodo, rav.z odpl., odp., san. okolja	18	0	18	0,2
F Gradbeništvo	768	41	809	10,2
G Trgovina, vzdrž in pop motornih vozil	1.602	51	1.653	20,8
H Promet in skladiščenje	293	9	302	3,8
I Gostinstvo	503	17	520	6,5
J Informacijske in komunik. dejavnosti	396	8	404	5,1
K Finančne in zavarovalniške dejavnosti	215	8	223	2,8
L Poslovanje z nepremičninami	240	2	242	3
M Strokovne, znanstvene in tehnične dej.	1.564	30	1.594	20
N Druge raznovrstne poslovne dejavnosti	330	8	338	4,2
O Javna uprava in obramba; obv.soc.varnost.	2	0	2	0
P Izobraževanje	189	3	192	2,4
Q Zdravstvo in socialno varstvo	183	1	184	2,3
R Kulturne razvedrilne in rekreacijske akt	159	3	162	2
S Druge dejavnosti	393	11	404	5,1
SKUPAJ:	7.734	225	7.959	100

Vir: AJPES, FI-PO; <http://www.ajpes.si/fipo/kriterij.asp>

Tabela 7: Število poslovnih subjektov

Število poslovnih subjektov	skupaj	gospodarske družbe	zadruge	samostojni podjetniki	pravne osebe javnega prava	nepridobitne organizacije - pravne osebe zasebnega	društva	druge fizične osebe, ki opravljajo dejavnost
Slovenija 31.12.2008	171.126		56.768	70.903	2.803	7.405	21.479	11.768
30.9.2015	203.443	72.343	385	83.864	2.815	8.503	23.735	11.798
Indeks 2015/2008	119		128	118	100	115	111	100
Maribor 31.12.2008	10.096		3.739	4.181	112	425	1.083	556
30.9.2015	11.678	4.876	28	4.417	14	505	1.236	502
Indeks 2015/2008	116		131	106	13	119	114	90
Kungota 31.12.2008	227		50	171	2	6	34	14
30.9.2015	338	84	1	178	2	6	40	27
Indeks 2015/2008	149		170	104	100	100	118	193

Vir: Ajpes, www.ajpes.si

Tabela 8: Gospodarske družbe na območju LAS

Občina Kungota	2008	2010	2012	2014	delež 2014/2008
število družb	48	55	69	73	152,1
število zaposlenih	521	484	449	376	72,2
prihodki (v 1.000 EUR)	64.321	51.772	60.226	47.763	74,3
čisti prihodki od prodaje (v 1.000 EUR)	62.364	50.273	58.903	46.437	74,5
vrednost aktive (v 1.000 EUR)	45.659	47.809	60.703	55.774	122,2
čisti dobiček (v 1.000 EUR)	2.308	1.259	1.077	1.456	63,1
čista izguba (v 1.000 EUR)	58	983	226	48	82,8
neto čisti dobiček/čista izguba (v 1.000 EUR)	2.250	276	850	1.408	
Mestna občina Maribor	2008	2010	2012	2014	delež 2014/2008
število družb	3.432	2.740	3.991	4.193	122,2
število zaposlenih	40.607	36.954	32.911	33.046	81,4
prihodki (v 1.000 EUR)	5.159.749	4.290.594	4.034.114	4.075.062	79
čisti prihodki od prodaje (v 1.000 EUR)	4.755.251	4.077.115	3.891.913	3.922.741	82,5
vrednost aktive (v 1.000 EUR)	6.635.156	5.624.239	4.796.717	4.140.096	62,4
čisti dobiček (v 1.000 EUR)	202.951	147.444	148.224	198.957	98
čista izguba (v 1.000 EUR)	203.643	304.784	197.938	91.175	44,8
neto čisti dobiček/čista izguba (v 1.000 EUR)	-692	-157.340	-49.714	107.782	

Tabela 9: Samostojni podjetniki na območju LAS

Občina Kungota	2008	2010	2012	2014	delež 2014/2008
število podjetnikov	160	162	148	149	93,1
zaposleni	166	141	109	132	79,5
prihodki (v 1.000 EUR)	15.974	13.409	13.406	13.399	83,9
čisti pridodki od prodaje (v 1.000 EUR)	15.743	13.061	13.270	13.197	83,8
vrednost aktive na dan 31.12. (v 1.000 EUR)	14.492	14.722	14.327	13.658	94,2
podjetnikov dohodek (v 1.000 EUR)	1.395	1.005	1.005	1.095	78,5
negativni poslovni izid (v 1.000 EUR)	101	121	81	130	128,7
neto podjetnikov dohodek/izgube (v.1000 EUR)	1.294	884	924	965	74,6
Mestna občina Maribor	2008	2010	2012	2014	delež 2014/2008
število podjetnikov	3.930	4.192	4.068	3.553	90,4
zaposleni	3.600	2.557	2.448	2.146	59,6
prihodki (v 1.000 EUR)	298.994	237.323	241.548	222.017	74,3
čisti pridodki od prodaje (v 1.000 EUR)	287.608	230.811	237.389	218.133	75,8
vrednost aktive na dan 31.12. (v 1.000 EUR)	202.512	182.405	165.326	135.278	66,8
podjetnikov dohodek (v 1.000 EUR)	28.692	18.947	19.947	22.072	76,9
negativni poslovni izid (v 1.000 EUR)	3.951	4.512	4.441	2.106	53,3
neto podjetnikov dohodek/izgube (v.1000 EUR)	24.741	14.435	15.507	19.966	80,7

Vir: (tabela 8 in 9) Informacija o poslovanju gospodarskih družb, zadrug in samostojnih podjetnikov posameznikov, za statistično regijo Podravje v letih 2008-2014, dodatni podatki AJPES

Kot je razvidno iz zgornjih treh tabel, **je edini pozitiven kazalnik tako pri gospodarskih družbah kot pri samostojnih podjetnikih od leta 2008 do 2014 rast števila subjektov**. Pri tem gre večinoma za manjše gospodarske subjekte, z enim oz. majhnim številom zaposlenih. Vsi ostali podatki dokazujejo, da se je **gospodarska moč območja od leta 2008 do 2014 zmanjšala**. V primerjavi z 2008, se je **število zaposlenih** v gospodarskih družbah in samostojnih podjetnikih **zmanjšalo za 9.194 zaposlitev** (od 44.894 v letu 2008 na 35.700 v letu 2014). **Posebej prizadeta po letu 2008 je bila panoga gradbeništvo in z njim povezane dejavnosti**, velik upad je bil na področju finančne dejavnosti, pa tudi v okviru sicer najbolj zastopanih dejavnosti kot so **predelovalne delavnost in promet**.

Tolikšne izgube delovnih mest ne more v kratkem času nadomestiti nobena oblika podpore, sčasoma lahko tolikšno izgubo nadomesti le gospodarstvo samo – z iskanjem novih, inovativnih pristopov, z usmerjenostjo v rast in posledično novimi delovnimi mesti. **Gospodarstvo je v letu 2014 sicer nekoliko okrevalo v primerjavi s prejšnjimi leti (zmanjševanje čiste izgube)**, vendar so na tem območju še vedno krepkeje izražene splošne slabosti – šibka podjetniška pobuda, pomanjkanje inovativnosti ter nepovezano in neusklajeno podporno okolje. Zato bo treba okrepiti spodbujanje inovativnosti, podjetnosti, nove modele, povezovanje akterjev na tem področju. Začarani krog nizke stopnje inovativnosti, nizke dodane vrednosti (na nivoju celotne regije) seveda vodi do nižjih plač.

Tabela 10: Višina neto mesečne plače

	Povprečna mesečna neto plača				
	2006	2008	2010	2012	2014
SLOVENIJA	773,42	899,8	966,62	991,44	1005,41
Kungota	687,2	816,82	859,22	893,92	871,38
Maribor	764,21	871,09	945,16	969,07	971,46

Vir: SURS, www.stat.si

Višina mesečne neto plače se je v obdobju od leta 2006 zviševala, kar je skladno s trendi v Sloveniji. V Občini Kungota je bila v letu 2014 povprečna plača za 100,00 EUR nižja kot v Mariboru in za 134 EUR nižja kot povprečno v Sloveniji. Plače v Občini Kungota je v letu 2006 znašala 88,85 % povprečne mesečne plače v Sloveniji, v letu 2014 pa 86,67 %, kar pomeni, da so plače v Občini Kungota rasle počasneje kot v Sloveniji.

Višina mesečne neto plače se je v obdobju od leta 2006 zviševala, kar je skladno s trendi v Sloveniji. V Občini Kungota je bila v letu 2014 povprečna plača za 100,00 EUR nižja kot v Mariboru in za 134€ nižja kot povprečno v Sloveniji. Plače v Občini Kungota je v letu 2006 znašala 88,85 % povprečne mesečne plače v Sloveniji, v letu 2014 pa 86,67%, kar pomeni, da so plače v Občini Kungota rasle počasneje kot v Sloveniji.

Kmetijstvo

Podeželsko območje TOTI LAS se deli na dva dela – večja naselja v bližini Maribora, kjer gre za koncentracijo prebivalstva na manjšem območju ter tipična ruralna poselitve v bolj oddaljenih naseljih MO Maribor ter v Občini Kungota. **Kmetijstvo je na tem območju bilo in ostaja pomembna gospodarska panoga.**

Tabela 11: Število kmetijskih gospodarstev

Kmetijska gospodarstva	SLOVENIJA		Kungota		Maribor	
	2000	2010	2000	2010	2000	2010
Število kmetijskih gospodarstev	86.467	74.646	302	284	672	589
Ekonomska velikost (SO v 1000 EUR)	-	913.194	-	3.386	-	9.508
Kmetijska zemljišča v uporabi (ha)	485.879	474.432	1.572	1.725	5.385	4.341
Pretežni namen kmetijske pridelave družinskih kmetij: za lastno porabo	-	44.426	-	171	-	336
Pretežni namen kmetijske pridelave družinskih kmetij: za prodajo	-	29.999	-	113	-	243

Vir: SURS, www.stat.si

Iz zgornje tabele je razvidno, da je na območju LAS **število kmetijskih gospodarstev od leta 2000 do 2010 upadlo**, v Kungoti za skoraj **6%**, v MO Maribor pa za več kot **12%**. **Velikost kmetijskih zemljišč v uporabi** se je na nivoju Slovenije **zmanjšala** za 2,3 %, v MO Maribor pa kar za 1.044 ha **oz. 19,4%**, medtem ko se je v Kungoti **povečala za 153 ha oz. za 9,7%**. Večina kmetij (ca 60 %) se ukvarja s kmetijsko pridelavo za lastno uporabo.

Tabela 12: Kmetijska gospodarstva po tipu kmetovanja

Kmetijska gospodarstva po tipu kmetovanja, leto 2010	SLOVENIJA	Kungota	Maribor	TOTI LAS
0 Tip kmetovanja - SKUPAJ	74.646	284	589	873
1 Specializirani pridelovalec poljščin	12.778	49	76	125
2 Specializirani vrtnar	523	z	18	18
3 Specializirani gojitelj trajnih nasadov	8.688	65	181	246
4 Specializirani rejec pašne živine	29.885	59	86	145
5 Specializirani prašičerejci in perutninarji	914	z	6	6
6 Mešana rastlinska pridelava	5.513	z	62	62
7 Mešana živinoreja	4.929	30	42	72
8 Mešana rastlinska pridelava – živinoreja	11.416	51	118	169

Vir: SURS, www.stat.si, lastni izračuni

Iz zgornje tabele je razvidno, da je v **Mariboru večji delež specializiranih gojiteljev trajnih nasadov** od povprečja v Sloveniji (Slovenija 11,6%, LAS 28,2 %), **večji delež specializiranih vrtnarjev** (Slovenija 0,7 %, območje LAS 2 %) in **mešane rastlinske pridelave za živinorejo** (Slovenija 15,3 %, LAS 19,3 %), zato pa manj specializiranih rejcev pašne živine (Slovenija 40 %, LAS 16,6 %). **Na območju je (kot trajni nasadi) razvito vinogradništvo in sadjarstvo.**

Tabela 13: Raba kmetijskih zemljišč - kazalniki

Raba kmetijskih zemljišč	SLOVENIJA		Kungota		Maribor	
	2000	2010	2000	2010	2000	2010
Površina kmetijskih zemljišč v uporabi na kmetijsko gospodarstvo (v ha)	5,6	6,4	5,2	6,1	8	7,4
Delež kmetijskih zemljišč v uporabi, glede na celotno površino občine (v %)	24	23,4	32,1	35,2	36,5	29,4
Delež površine njiv glede na kmetijsko zemljišče v uporabi (v %)	35,1	35,9	22	18,7	z	48,3
Delež površine trajnih travnikov in pašnikov glede na kmetijsko zemljišče v uporabi (v %)	58,7	58,5	57	63	28,1	32,8
Delež površine trajnih nasadov glede na kmetijsko zemljišče v uporabi (v %)	6,2	5,6	21	18,3	z	18,9
Delež kmetijskih gospodarstev z 10 ali več hektarov kmetijskih zemljišč v uporabi (v %)	12,7	15,3	16,2	18,7	8,9	12,7

Vir: SURS, www.stat.si

Njive predstavljajo največji delež kmetijskih zemljišč v Mariboru. Kot je razvidno iz zgornje tabele, se je **delež kmetijskih zemljišč v uporabi** glede na celotno površino občine v Mariboru od 2000 do 2010 **zmanjšal kar za 7,1%**, kar je veliko več kot povprečno v Sloveniji, kjer so se kmetijska zemljišča glede na celotno površino zmanjšala samo za 0,6 %. Na celotnim območju LAS se je povečal delež trajnih travnikov in pašnikov, delež trajnih nasadov pa se je npr. v Kungoti zmanjšal za 2,7 %. **Povečuje se delež kmetijskih gospodarstev z 10 ali več ha kmetijskih zemljišč v uporabi.**

Tabela 14: Družinski člani po družinskih kmetijah

Družinski člani po družinskih kmetijah		Število oseb		Indeks 2010/2000
		2000	2010	
Starostne skupine - SKUPAJ	SLOVENIJA	322.981	259.075	0,8
	Kungota	1.043	807	0,77
	Maribor	2.184	1.879	0,86
	TOTI LAS	3.227	2.686	0,83
Starost pod 25 let	SLOVENIJA	91.215	54.169	0,59
	Kungota	262	110	0,42
	Maribor	498	371	0,74
	TOTI LAS	760	481	0,63
Starost od 25 do pod 35 let	SLOVENIJA	45.085	34.029	0,75
	Kungota	132	111	0,84
	Maribor	277	223	0,81
	TOTI LAS	409	334	0,82
Starost od 35 do pod 45 let	SLOVENIJA	43.513	37.729	0,87
	Kungota	147	125	0,85
	Maribor	315	252	0,8
	TOTI LAS	462	377	0,82
Starost od 45 do pod 55 let	SLOVENIJA	42.561	41.842	0,98
	Kungota	151	157	1,04
	Maribor	327	305	0,93
	TOTI LAS	478	462	0,97
Starost od 55 do pod 65 let	SLOVENIJA	40.223	37.848	0,94
	Kungota	145	135	0,93
	Maribor	297	293	0,99
	TOTI LAS	442	428	0,97
Starost 65 let in več	SLOVENIJA	60.384	53.458	0,89
	Kungota	206	169	0,82
	Maribor	470	435	0,93
	TOTI LAS	676	604	0,89

Vir: SURS, www.stat.si, lastni izračuni

Iz zgornje tabele je razvidno, da **število družinskih članov po družinskih kmetijah upada**. Če primerjamo podatke med območjem TOTI LAS in Slovenijo, ugotovimo, da se tudi tu **starostna struktura slabša hitreje kot povprečno v Sloveniji**. V letu 2010 je bilo na **kmetijah območja LAS manjši delež družinskih članov starih pod 25 let kot je povprečje v Sloveniji in večji delež starih 45 let ali več**.

Na območju LAS deluje 32 ekoloških kmetij, med drugim tudi s področja sadjarstva, zelenjadarstva in zeliščarstva. Na območju LAS je januarja 2016 registriranih 93 nosilcev dopolnilnih dejavnosti na kmetijah, 72 na območju Mestne občine Maribor in 22 na območju Občine Kungota.

Na področju kmetijstva statistika dokazuje, **da se kmetijska dejavnost zmanjšuje**. To je razvidno iz **manjšega števila kmetijskih gospodarstev, zmanjševanja kmetijskih zemljišč, spremembe strukture uporabe kmetijskih zemljišč in posledica staranja kmečkih gospodarjev**. Vendar pa kmetijska pridelava in predelava pripomore k večji samooskrbi s prehrano na podeželskem območju in seveda tudi v mestu, zato predstavlja pomemben del gospodarskega in družbenega sistema. **Dopolnilne dejavnosti na kmetiji so možnost za ustvarjanje novih delovnih mest na podeželju**. Predvsem predstavljajo **priložnost za mlade in ženske**, pri katerih na podeželju beležimo višjo brezposelnost. Kmetijstvo se neločljivo **povezuje tudi s panogo turizma – vino in kulinarika sta pomembna vidika turistične ponudbe tega območja**.

Turizem

Turizem predstavlja pomembno gospodarsko panogo na območju LAS. Mariborsko Pohorje je bilo sicer v preteklosti najbolj znano kot zimsko smučarsko središče, prizorišče tekme za Zlato lisico. Mile zime in pomanjkanje snega pa območje sili v razvoj turistične destinacije, ki ne bo v tolikšni meri odvisna od količine snega. **Območje je del širše regijske turistične destinacije Maribor – Pohorje**. Na razpolago je **veliko kulturnih in naravnih znamenitosti ter športne infrastrukture** (vir: <http://maribor-pohorje.si/priporocamo.aspx>), ki pa velikokrat niso (pravilno) uporabljeni v gospodarske namene. **Najstarejša vinska trta na svetu v povezavi z vinorodnimi griči v okolici in vinskimi cestami, vinogradniki in vinotoči, slovita svečinska bela vina, vse to predstavlja neizkoriščene možnosti za odlično turistično ponudbo**. Pogosto se srečamo **s pomanjkanjem volje in pripravljenosti za sodelovanje**, čeprav se vsi zavedamo, da se da skupaj doseči več. **Podatki o turističnih kapacitetah in obiskih turistov se nanašajo na celoten Maribor, kar izkrivlja pravo sliko o podeželskem območju Maribora in Kungoti**. Kljub temu pa so podatki relevantni, saj predstavljajo turisti, ki obiščejo mesto, priložnost za turistične produkte podeželja. Glede na povprečno dolžino bivanja turista na tem območju čaka območje še veliko dela. Predvsem pa je lažje prepričati tiste, ki so tako ali tako prišli, da ostanejo še kak dan.

Tabela 15: Število prihodov in prenočitev turistov

Prihodi in prenočitve turistov	Prihodi	Prenočitve	Prihodi	Prenočitve	Prihodi	Prenočitve	Prihodi	Prenočitve
	2008		2010		2012		2014	
Maribor	90.050	205.085	87.225	194.008	123.593	269.474	121.419	239.446
Kungota	-	-	189	331	418	828	485	757
TOTI LAS	90.050	205.085	87.414	194.339	124.011	270.302	121.904	240.203

Vir: SURS, www.stat.si

Turisti prihajajo na območje za malenkost manj kot 2 dni.

Tabela 16: Število razpoložljivih ležišč

Zmogljivosti - ležišča - SKUPAJ		2008	2010	2012	2014
SLOVENIJA	Skupine nastanitvenih objektov - SKUPAJ	110.248	117.947	121.541	123.235
	Hoteli in podobni nastanitveni objekti	48.282	48.339	49.291	49.507
	Kampi	19.044	21.448	22.905	23.235
	Ostali nastanitveni objekti	42.922	48.160	49.345	50.493
TOTI LAS	Skupine nastanitvenih objektov - SKUPAJ	2.182	2.902	4.440	4.157
	Hoteli in podobni nastanitveni objekti	1.656	1.812	2.093	2.237
	Kampi	0	100	500	200
	Ostali nastanitveni objekti	526	990	1.847	1.720

Vir: SURS, www.stat.si

Število ležišč se je na območju LAS do leta 2012 povečevalo, do leta 2014 pa se je zopet nekoliko zmanjšalo. Nekoliko se je sicer povečalo število postelj v hotelih, vendar se je zmanjšalo število postelj v kampih in drugih nastanitvenih objektih.

Problemsko območje Maribor s širšo okolico

Območje TOTI LAS v celoti spada v problemsko območje Maribor s širšo okolico. Z analizo problemov na tem območju je MRA začela že leta 2012 ter nadaljevala v letu 2013. V prvih mesecih leta 2013 je Problemsko območje Maribor s širšo okolico, kamor so, ob 5 občinah iz Podravja, vključene tudi 3 občine iz Koroške regije, **imelo stopnjo brezposelnosti tri zaporedne mesece višjo od 17%**. Razen tega je bilo ugotovljeno, da je **gospodarstvo na tem območju finančno podhranjeno**, na robu propada ter da **obstoječa ponudba podpornega okolja ne more dovolj hitro zagotoviti uspešnega razvoja podjetniških iniciativ**. Tako je Vlada RS 10.6.2013 sprejela 7 ukrepov za spodbuditev gospodarstva na problemskem območju, med njimi tudi ukrep, ki je določil dodatna sredstva za LASE na problemskih območjih. Podjetja na problemskem območju so tako deležna dodatnih olajšav, razen tega pa so se v drugi polovici leta 2014 začeli izvajati prvi instrumenti v okviru Programa spodbujanja konkurenčnosti.

19.5.2016 je bil sprejet nov Sklep o dodatnih začasnih ukrepih razvojne podpore za problemska območja z visoko brezposelnostjo (Št. 00726-14/2016; EVA 2015-2130-0043) (Uradni list RS, št. 53/2013 z dne 21.06.2013 in Uradni list RS, št. 36/2016 z dne 20.5.2016). Ta sklep je potrdil trajanje ukrepov za problemsko območje Maribor s širšo okolico do konca leta 2018 in posegel tudi v višino povratnih oz. nepovratnih sredstev za to območje. Nov, aktualen sklep ni posegel na ukrep št. 5, ki se nanaša na pristop CLLD.

5.2.1. Stopnja brezposelnosti na območju LAS

Število registriranih brezposelnih oseb je v obdobju od decembra 2012 do decembra 2015 nihalo, pri čemer je v decembru 2015 nekoliko nižje kot je bilo v decembru 2012. **Problem pa je naraščanje števila dolgotrajno brezposelnih oseb (ki jih je kar četrtina) ter precej visok delež brezposelnih oseb, starejših od 50 let. Prav tako je visok tudi delež mladih brezposelnih**, ki po letih prav tako niha. **V obeh primerih gre za osebe, ki so težje zaposljive**. Mladi so v tej starosti praviloma še brez izkušenj, starejši od 50 let pa že zaradi starosti težje dobijo zaposlitev, saj se jih delodajalci izogibajo.

Tabela 17: Število brezposelnih na območju LAS, po trajanju brezposelnosti in po starosti

Brezposelne osebe	dec.12	dec.13	dec.14	dec.15	indeks 2015/ 2012
Registrirane brezposelne osebe	8.333	8.788	8.579	8.086	97
število 36 mesecev ali več brezposelnih	1.874	2.059	2.210	2.066	110
delež 36 mesecev ali več brezposelnih oseb	22,5	23,4	25,8	25,6	
število mladih brezpos. do 29 let	1.755	2.008	1.938	1.754	100
delež mladih do 29 let	21,1	22,8	22,6	21,7	
število starejših brezpos. nad 50 let	2.972	2.866	2.801	2.761	93
delež starih nad 50 let	35,7	32,6	32,6	34,1	

Vir podatkov: ZRSZ, <http://www.ess.gov.si/>, lastni izračuni

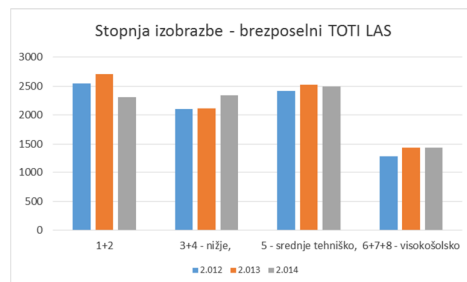
Tabela 18: Stopnja registrirane brezposelnosti

Stopnja registrirane brezposelnosti		Spol - SKUPAJ							
		dec.08	dec.09	dec.10	dec.11	dec.12	dec.13	dec.14	okt.15
SLOVENIJA	2 Delovno aktivno prebivalstvo po prebivališču - SKUPAJ	880.252	844.655	818.975	817.311	792.948	791.323	799.958	810.406
	3 Registrirane brezposelne osebe	66.239	96.672	110.021	112.754	118.061	124.015	119.458	107.488
	4 Stopnja registrirane brezposelnosti	7	10,3	11,8	12,1	13	13,5	13	11,7
TOTI LAS	2 Delovno aktivno prebivalstvo po prebivališču - SKUPAJ	47.167	43.550	41.751	40.481	38.812	38.522	39.233	40.187
	3 Registrirane brezposelne osebe	5.508	7.479	8.151	8.794	8.333	8.788	8.579	7.753
	4 Stopnja registrirane brezposelnosti	10,5	14,7	16,3	17,8	17,7	18,6	17,9	16,2

Vir podatkov: SURS, www.stat.si, lastni izračuni

V letu 2015 je sicer **stopnja registrirane brezposelnosti upadala**, vendar je bila še vedno **za 4,5 odstotne točke višja kot povprečno** v Sloveniji.

Slika 6: Stopnja izobrazbe brezposelnih oseb na območju LAS



Vir podatkov: SURS, www.stat.si

Iz zgornjega slike je razvidno, da ima **večina brezposelnih nižje stopnje izobrazbe**, kar zagotovo vpliva na njihovo **zaposljivost**. Na ZRSZ so praviloma objavljeni oglasi za monterje, varilce, voznike, poklice v gostinstvu, ali pa za visoko izobražen tehnični kader in zdravnike ter zdravstvene delavce. V ogromno primerih gre **za zaposlovanje na delovnem mestu v tujini**, ker na območju preprosto ni potreb po delavcih.

Problem brezposelnosti so v preteklosti reševali na različne načine. Veliko ljudi si je ob izgubi zaposlitve novo službo poiskalo preko meje, v Avstriji ali pa so se odseljevali drugam. Bližina dokaj stabilnega avstrijskega gospodarstva je v Mariboru preprečila socialno bombo. Veliko je dnevnih pa tudi tedenskih ali celo daljših migracij v tujino. Pri tem se je treba zavedati, da odhajajo tisti, ki imajo vsaj osnovna znanja poklicev, ki jih zahtevajo njihovi delodajalci, praviloma pa gre za izkušen, sposoben kader, ne glede na stopnjo izobrazbe. **Problem odhajanja sposobnega kadra s tega območja drugam** je prisoten že vsaj dobri dve desetletji. Čeprav radi rečemo, da imamo na območju Maribora z okolico industrijsko tradicijo in izobražen tehnični kader, to verjetno ni več čisto res. Razvoj gospodarstva, razvoj novih podjetniških iniciativ je odvisen od sposobnosti ljudi, njihove podjetniške iniciative in tudi smelosti. **Podporno okolje na območju bo moralo svoje storitve prilagoditi nastali situaciji in razviti modele, ki bodo dali boljše rezultate.** Še vedno pa ostaja prostor za povezovanje in učinkovitejše izvajanje podpornih storitev.

Visoka stopnja brezposelnosti je bila razlog, da je bilo območje v letu 2013 vključeno v Problemsko območje Maribor s širšo okolico.

5.3. Demografske in sociološke značilnosti na območju LAS

5.3.1. Število in gostota prebivalcev na obravnavanem območju

Do sredstev iz programa EKSRP je upravičeno samo podeželsko območje Mestne občine Maribor ter prebivalstvo, ki živi na tem območju, zato najprej podajamo tabelo za celotno območje obeh občin, v nadaljevanju pa je tabela, ki ne vključuje naselja Maribor.

Na celotnem območju Mestne občine Maribor in Občine Kungota je na dan 1.7.2014 živelo 116.635 prebivalcev. Gostota naseljenosti v Mestni občini Maribor je, če upoštevamo tudi mestno naselje, veliko večja kot je povprečje v Sloveniji, v Občini Kungota pa je nekoliko manjša.

Tabela 19: Število prebivalcev obeh občin na dan 1.7.2014 in gostota poselitve

Število vseh prebivalcev na dan 01.07.2014	SLOVENIJA	Kungota	Maribor	Skupaj
Prebivalstvo - SKUPAJ	2.061.623	4.793	111842	116.635
Površina teritorialne enote (km ²)	20.273	49	147,5	196,5
Gostota naseljenosti	101,7	97,8	758,3	593,6

Vir: SURS, www.stat.si, lasten izračun

Do sredstev iz programa EKSRP je upravičeno samo podeželsko območje Mestne občine Maribor ter prebivalstvo, ki živi na tem območju, zato je v nadaljevanju tabela, ki ne vključuje naselja Maribor. V tem primeru je gostota poselitve za podeželje Mestne občine Maribor ter Občine Kungota le za približno 30 % večja kot povprečno v Sloveniji.

Tabela 20: Število prebivalcev na upravičenem območju EKSRP ter gostota poselitve

Število vseh prebivalcev na dan 01.07.2014	SLOVENIJA	Kungota	Maribor - podeželje	Skupaj
Prebivalstvo - SKUPAJ	2.061.623	4.793	16.504	21.297
Površina teritorialne enote (km ²)	20.273	49	109,85	158,85
Gostota naseljenosti	101,7	97,8	150,2	134,1

Vir: SURS, www.stat.si, lasten izračun na podlagi podatkov občine

V času hitre industrializacije so ljudje zapuščali kmetije in se iz **podeželskih območij priseljevali v Maribor**, predvsem so hitro **rasle četrti blizu industrijskih** območij zaradi bližine delovnega mesta. V sedanjem času pa smo priče **procesu urbanizacije** (širjenju mesta in mestnega načina življenja) **oz.** suburbanizacije (selitve iz centra v predmestja in okolico).

5.3.2. Gibanje števila prebivalstva na območju LAS v zadnjih desetih letih

Število prebivalstva se na območju LAS od leta 2008 do leta 2015 ni bistveno spremenilo. Maribor beleži v preteklem desetletju **negativni naravni prirast**, ki ga je, gledano po letih, največkrat ublažil pozitiven selitveni prirast s tujino ter v zadnjih treh letih pozitiven selitveni prirast iz drugih občin. Kljub temu je skupni prirast v zadnjih 10 letih nihal.

Tabela 21: Gibanje števila prebivalcev v zadnjih 15 letih po starostnih skupinah

Prebivalstvo po starosti		SKUPAJ					Indeks 2014/2000
		1.7.2000	1.7.2005	1.7.2010	1.7.2014	1.7.2015	
Slovenija	0-14 let	316.938	284.876	289.041	302.520	305.219	0,95
	15-64 let	1.395.104	1.406.701	1.421.013	1.394.643	1.383.370	1,00
	65 + let	278.230	309.537	339.207	364.460	374.488	1,31
	skupaj	1.990.272	2.001.114	2.049.261	2.061.623	2.063.077	1,04
Kungota	0-14 let	653	624	670	672	695	1,03
	15-64 let	3.089	3.260	3.330	3.336	3.288	1,08
	65 + let	576	665	727	785	811	1,36
	skupaj	4.318	4.549	4.727	4.793	4.794	1,11
Maribor	0-14 let	15.102	13.127	12.647	13.147	13.274	0,87
	15-64 let	81.831	78.507	77.121	75.560	74.822	0,92
	65 + let	18.364	19.916	21.936	23.135	23.639	1,26
	skupaj	115.297	111.550	111.704	111.842	111.735	0,97
Skupaj LAS	0-14 let	15.755	13.751	13.317	13.819	13.969	0,88
	15-64 let	84.920	81.767	80.451	78.896	78.110	0,93
	65 + let	18.940	20.581	22.663	23.920	24.450	1,26
	skupaj	119.615	116.099	116.431	116.635	116.529	0,98

Vir: SURS, www.stat.si

Komentar: starejši od 65 let so na dan 1.7.2014 predstavljali 20,5 % vseh prebivalcev LAS.

Že v letu 2000 je bilo na območju LAS za 3.185 več starejših od 65 let kot otrok, starih do 14 let. V letu 2015 je bilo starejših od 65 let za 10.481 več kot otrok do 14 let. Pri tem pa moramo upoštevati, da demografska napoved za Slovenijo že sama po sebi ni ugodna in da je situacija slabša kot marsikje v Evropi. **V Mestni občini Maribor so bili prebivalci že leta 2000 povprečno za 2,5 leta starejši kot povprečno v Sloveniji, v letu 2014 pa za 2,4 leta.** Zaskrbljujoč je tudi podatek, da kar petino vseh prebivalcev območja TOTI LAS predstavljajo starejši od 65 let.

Tabela 22: Povprečna starost prebivalstva

		Povprečna starost (leta)				
		1.7.2000	1.7.2005	1.7.2010	1.7.2014	1.7.2015
SLOVENIJA	Spol - SKUPAJ	38,8	40,4	41,6	42,4	42,6
	Moški	37,1	38,7	39,9	40,9	41,1
	Ženske	40,5	42	43,2	43,9	44,1
Kungota	Spol - SKUPAJ	39,1	40,5	41,5	42,7	42,9
	Moški	37,3	39,2	40,7	41,9	42,1
	Ženske	40,8	41,9	42,4	43,5	43,6
Maribor	Spol - SKUPAJ	41,2	43,1	43,9	44,5	44,7
	Moški	39,2	41,2	42	42,6	42,9
	Ženske	43	44,9	45,8	46,3	46,5

Vir: SURS, www.stat.si

5.3.3. Izobrazbena struktura prebivalstva

Tabela 23: Aktivnost prebivalstva

Aktivni in neaktivni prebivalci, stari 15 let in več	Kungota				Maribor				SKUPAJ - TOTI LAS			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
SKUPAJ	4.108	4.134	4.122	4.111	99.072	98.862	98.608	99.074	103.180	102.996	102.730	103.185
Aktivni - Skupaj	2.216	2.188	2.108	2.108	49.649	49.087	47.419	47.930	51.865	51.275	49.527	50.038
Zaposleni	1.889	1.850	1.798	1.777	41.699	40.262	39.017	39.074	43.588	42.112	40.815	40.851
Brezposelni	327	338	310	331	7.950	8.825	8.402	8.856	8.277	9.163	8.712	9.187
Neaktivni - Skupaj	1.892	1.946	2.014	2.003	49.423	49.775	51.189	51.144	51.315	51.721	53.203	53.147
Učenci, dijaki in študenti	393	391	368	359	11.473	11.303	11.618	11.833	11.866	11.694	11.986	12.192
Upokojenci	1.058	1.198	1.189	1.181	30.720	32.778	32.084	31.965	31.778	33.976	33.273	33.146
Drugi neaktivni	441	357	457	463	7.230	5.694	7.487	7.346	7.671	6.051	7.944	7.809

Vir: SURS, www.stat.si

Idealna situacija v družbenem sistemu je, da ima veliko aktivnih in malo neaktivnih prebivalcev, ki jih je potrebno tako ali drugače vzdrževati. Podatki za območje LAS pa kažejo, da je bilo že **leta 2011 več neaktivnih prebivalcev kot aktivnih, kasneje pa se je to razmerje še poslabšalo**. Razen tega se je **delež brezposelnih v aktivnih prebivalcih povečal od 15 % leta 2011 na 18,36 % v letu 2014**. Podrobneje o problematiki brezposelnosti na območju smo spregovorili v poglavju o gospodarskem položaju LAS.

Tabela 24: Izobrazbena struktura delovno aktivnega prebivalstva (DAP)

Delovno aktivno prebivalstvo - izobrazba	SLOVENIJA					TOTI LAS - skupaj				
	2005	2010	2012	2014	Indeks 2014/200	2005	2010	2012	2014	Indeks 2014/200
Osnovnošolska ali manj	166.006	123.631	102.442	91.227	54,95	9.458	6.907	5.188	4.345	45,94
Srednješolska	467.661	477.356	457.370	457.521	97,83	37.227	37.062	32.462	32.095	86,21
Višješolska, visokošolska	170.744	213.789	233.136	251.210	147,13	14.895	17.594	18.398	19.778	132,78
Neznano	9.118	4.199	-	-	-	328	58	-	-	-
SKUPAJ:	1.627.058	1.637.950	1.585.896	1.599.916		122.917	122.332	111.144	111.528	

Vir: SURS, www.stat.si

Izobrazbena struktura delovno aktivnega prebivalstva (DAP) kaže, da se tako v **Sloveniji kot na območju LAS povečuje število DAP z višješolsko oz. visokošolsko izobrazbo, vendar na območju LAS počasneje kot v povprečju v Sloveniji**. Pri tem se je število DAP od leta 2005 do leta 2014 na **območju Slovenije zmanjšalo za 1,7 %, na območju LAS pa za 9,3 %**.

5.3.4. Stanje na področju izobraževanja in kulture na območju LAS

Predšolska vzgoja v Mestni občini Maribor se izvaja v 36 enotah otroških vrtcev, organiziranih v 8 samostojnih javnih vzgojno-izobraževalnih zavodih, v predšolskih oddelkih Centra za sluh in govor in v štirih zasebnih vrtcih. V občini Kungota deluje osnovna šola z dvema podružnicama ter trije vrtci. V Mestni občini Maribor deluje 20 javnih osnovnih šol, med njimi tudi osnovna šola, namenjena učencem s posebnimi potrebami ter Zasebni vzgojno izobraževalni zavod Waldorfska šola Ljubljana, OE Waldorfska šola Maribor. V okviru Andragoškega zavoda Maribor deluje osnovna šola za odrasle, v okviru Centra za sluh in govor pa deluje osnovna šola za slušno in govorno prizadete otroke. Maribor je pomembno srednješolsko središče, v njem deluje 19 srednjih šol. Vanje je v 550 oddelkih vključenih 15.878 dijakov. V srednje šole se vozijo dijaki tako iz Kungote kot tudi iz drugih sosednjih pa tudi bolj oddaljenih občin.

Srednješolsko izobraževanje je omogočeno v okviru več kot 200 različnih programov z naslednjih področij: kmetijstvo – živilstvo; gozdarstvo – veterinarstvo; vrtnarstvo – rudarstvo; strojništvo in metalurgija – elektrotehnika; računalništvo – kemija; farmacija – steklarstvo; gradbeništvo – lesarstvo; tekstilstvo – usnjarstvo; tiskarstvo, papirništvo - promet in zveze; storitvene dejavnosti - gostinstvo in turizem; ekonomija – zdravstvo; kultura - pedagoško področje (predšolska vzgoja); splošnoizobraževalno področje (gimnazija).

V Mariboru delujejo še tri višje strokovne šole.

Maribor je kot regijsko središče tudi sedež druge največje in druge najstarejše univerze, Univerze v Mariboru. Na njej študira okrog 18.000 študentov iz celotne Slovenije, pa tudi iz tujine in združuje 16 fakultet. Razen Univerze delujejo na območju še nekatere fakultete Univerze v Ljubljani in nekateri zavodi na področju visokega šolstva.

V Mariboru ima sedež veliko organizacij s področja kulture (SNG in Lutkovno gledališče, Mariborska knjižnica, Univerzitetna knjižnica, Pokrajinski arhiv, Narodni dom, muzeji in galerije ter vse druge institucije na področju kulture. Leta 2012 je bil Maribor Evropska prestolnica kulture. Na podeželskem

delu občine je veliko različnih kulturnih društev, ki pripravljajo in izvajajo svoje programe ter skrbijo za ohranitev oz. nadaljnji razvoj kulture na svojem območju.

5.3.5. Stanje na področju nevladnih organizacij

Na območju Toti LAS deluje **1.399 nevladnih organizacij** (vir: Poročilo o stanju nevladnega sektorja v Podravju; Regionalno stičišče NVO Podravja), med katerimi prevladujejo društva. Delujejo na različnih vsebinskih področjih, največ na področju socialnega varstva, kulture in športa. Kljub njihovi številčnosti, pa je **v NVO zaposleno majhno število ljudi**, kar pomeni, da večinoma delujejo na prostovoljski osnovi oziroma predstavljajo **velik neizkoriščen potencial za nova kakovostna in zelena delovna mesta**. Nevladne organizacije so izvajalke javno koristnih storitev, med katere sodijo vse tiste storitve, s katerimi država zagotavlja uresničevanje temeljnih ustavnih pravic za vse svoje prebivalce in za to praviloma uporablja javna sredstva. Gre za različne storitve na področju vzgoje, izobraževanja, kulture, zdravstva, socialnega varstva idr., ki sodijo med temeljne dobrine socialne države. Mreža izvajalcev javnih storitev vključuje tudi nevladne organizacije. Javne storitve opravljajo na podlagi koncesij, kot del javne službe, ali pa imajo njihovi programi status javnih programov. Tradicionalna gasilska, ribiška, lovska, kulturna in športna društva predstavljajo najstarejši del nevladnega sektorja. Opravljajo reševalne naloge, gospodarijo z divjadjo ter skrbijo za ohranjanje in izboljšavo njihovega življenjskega okolja, skrbijo za športno aktivnost prebivalstva ter spodbujajo humanitarno in dobrodelno dejavnost. Tradicionalno so v lokalnih okoljih prisotna tudi **turistična in kulturna društva, ki prispevajo h kvaliteti in kvantiteti ter pestrosti kulturne ponudbe, organizirajo festivale in pestrijo turistično ponudbo**. V zadnjih dvajsetih letih so NVO svojo dejavnost razširile na področja, kjer so imele dotlej vodilno vlogo javne službe in zavodi. Gre za **storitve s področja vzgoje, izobraževanja, socialnega varstva. S tem zagotavljajo večjo izbiro storitev, hitrejšo in prožnejšo odzivanje na potrebe prebivalcev, boljši nadzor uporabnikov nad kvaliteto storitev in večjo vzdržnost sistema javnih storitev**.

Vključevanje ranljivih ciljnih skupin prebivalstva in zagotavljanje socialnega varstva

Večina NVO, ki so izvajalke javno koristnih storitev deluje v Mestni občini Maribor. Potrebno je spodbujati in zagotavljati širitev njihovih storitev v zunaj mestna naselja in sosednje občine. NVO zagotavljajo širok nabor programov in storitev, ki ustrezajo različnim potrebam uporabnikom in nudijo možnost izbire; dostopnost tudi za gibalno ali senzorno ovirane osebe; univerzalni cenovni dostop za vse, ki storitve potrebujejo, bodisi brezplačno ali z možnostjo subvencioniranja; sodelovanje z uporabniki, njihovo vključenost v odločanje o izvajanju programov in storitev ter krepitev moči uporabnikov; inovativnost (razvijanje novih modelov storitev in programov, razvoj kadrov, organiziranost, prenos novih spoznanj).

Razvoj turistične ponudbe

NVO so ključni deležnik za oblikovanje integralnih turističnih produktov in njihovo vključevanje v regionalni/lokalni razvoj. Lokalne turistične organizacije so dejavne na področju kreiranja dobrega počutja, avtentičnih zgodb in doživetij, ki temeljijo na lokalni identiteti ter omogočanja dediščinske skupnosti v lokalnem okolju.

Varovanje narave in okolja

Na področju okolja so NVO pomemben akter sodelovanja, saj gre za interesno povezane posameznike, ki se zavedajo svoje družbene odgovornosti. Uveljavljajo načela varstva okolja in narave ter trajnostnega razvoja ter izvajajo okoljevarstvene aktivnosti.

Nevladne organizacije bodo na vseh tematskih področjih Strategije TOTI LAS kot izvajalec javnih storitev in partner ostalim družbenim akterjem pomembno prispevale k uresničevanju zastavljenih ciljev. Medsektorsko sodelovanje je eno temeljnih načel kohezijske politike, zato je potrebno NVO enakopravno vključiti v načrtovanje in izvajanje projektov.

5.3.6. Opis ranljivih ciljnih skupin

Med ranljive skupine lahko prištevamo raznolike skupine prebivalstva, ki se srečujejo z večjo stopnjo tveganja socialne izključenosti in neenakih možnosti na različni področjih človekovih dejavnosti. Največkrat so to težave pri vključevanju na trg dela, nizka izobrazba ter vedno bolj prisotna revščina, ki onemogoča socialno vključenost in povzroča velike težave pri zagotavljanju najosnovnejših človekovih dobrin in storitev (hrana, stanovanje, zdravstvena in socialnovarstvena oskrba, dostop do kulturnih dobrin ter vzgojno izobraževalnega procesa)

Najštevilčnejše ranljive skupine na območju so starejši od 65 let, dolgotrajno brezposelne osebe (50-65 let), osebe z nizko izobrazbo in nizkimi dohodki, mlade brezposelne osebe (tabela 21). (vir: SI STAT)

Ranljive ciljne skupine na trgu dela imajo praviloma kombinacijo več značilnosti, ki jim poslabšujejo položaj na področju zaposljivosti, jim onemogočajo uspešno vključevanje na trg dela in zaposlovanja. Težave za vključevanje starejših na trg dela najdemo v tem, da je bil v preteklosti na območju (še posebej v Mariboru) velik del proizvodnje usmerjen v tekstilno, oblačilno – obutveno industrijo ter kovinsko in strojno opremo. Velika podjetja so zaposlovala manj izobraženo delovno silo, na področju tekstilij predvsem ženske ter starejše, z malo možnosti za hitro prekvalifikacijo. Zgodnje upokojevanje je v tedanjih hitro spreminjajočih se razmerah omogočalo ohranjanje socialne varnosti za omenjene kategorije ljudi ter jih varovalo pred prihodom v odprto brezposelnost. Omenjene razmere so posledično vodile do **statistično nizkega deleža zaposlenih starejših oseb ter do nizke povprečne starosti ob upokojitvi**. (vir: SI STAT)

S propadom velikega števila podjetij in s tem posledično velikim **zmanjšanjem števila delovnih mest** so se tudi **zaposlitvene zmožnosti mladim, brezposelnim**, še posebej tistim z **nizjo izobrazbo, zelo zmanjšale**. (vir: SI STAT)

Območje, še posebej Maribor se sooča s **staranjem prebivalstva**, ki pa seveda zaradi podaljšanja pričakovane življenjske dobe postaja **dolgotrajni »koristnik« različnih socialno varstvenih in zdravstvenih storitev**, ki pa zaradi povprečno nizkih pokojnin postajajo večini težko dostopne. Čeprav je mreža organizacij dobro razvita pa je zaradi pomanjkanja sredstev predvsem za zaposlovanje izobraženega kadra ter zagotavljanja osnovnih prostorskih pogojev, vedno bolj obremenjena in potrebuje dodatna vlaganja v novem programskem obdobju.

Glavne značilnosti območja, ki jih lahko opredelimo na osnovi statističnih podatkov, **so staranje prebivalstva**, saj je povprečna starost prebivalcev višja, hitreje se povečuje število starejših prebivalcev, zato mora strategija nujno nasloviti tudi te neugodne spremembe. Starejšim je treba omogočiti dostojanstveno staranje. Treba jih je spodbuditi, da čim dlje ostanejo v svojem okolju, da so vključeni v družbeno dogajanje in da se počutijo koristne ter predvsem zaželenne. Po drugi strani pa je treba tudi mladim družinam zagotoviti privlačne pogoje za njihovo bivanje in tako preprečiti njihov odhod.

5.4. Izkušnje z izvajanjem programa LEADER v programskem obdobju 2007-2013

Program LEADER kot sestavni del Programa razvoja podeželja se je pričel izvajati že v letu 1991. Območje Lokalne akcijske skupine TOTI LAS, se je s pristopom LEADER srečalo v začetku preteklega programskega obdobja, ko se je pojavila potreba po povezovanju in oblikovanju lokalno razvojnega partnerstva.

Program LEADER je bil v preteklem obdobju namenjen vsem zainteresiranim prebivalcem podeželja, ki želijo poiskati in razviti lokalne pobude za razvoj svojega območja in sodelovati pri njihovi izvedbi, predvsem pri izboljšanju razvojnih možnosti podeželja ob izkoriščanju lokalnih virov in notranjega potenciala, izgradnji lokalnih zmogljivosti, dvigu zaposlenosti na območju, diverzifikaciji dejavnosti ter spodbujanju lokalnega endogenega razvoja in širjenju inovativnosti.

Lokalna akcijska skupina TOTI LAS je bila ustanovljena novembra 2008, na območju Občine Duplek, Občine Kungota, Mestne občine Maribor, Občine Pesnica in Občine Šentilj. Organizirana je bila kot

javno zasebno partnerstvo, katere namen je bil priprava Lokalne razvojne strategije in njeno uresničevanje skozi projekte, v obdobju 7 let.

Temeljila je na tripartitnem partnerstvu in tako vključevala javni, ekonomski in zasebni sektor.

Prvotno je območje obsegalo 5 občin. Leta 2012 se je Občina Duplek odločila, da izstopi iz Lokalne akcijske skupine TOTI LAS in se pridruži drugemu LAS-u.

5.4.1. Izkušnje s pripravo LRS v obdobju 2007-2013

Strategija, ki se je pripravljala za programsko obdobje 2007-2013 je bila nekako nadaljevanje procesa priprave in izvajanja RRP za dve območji v regiji Podravje. Strategija se je oblikovala za manjše območje LAS, območje petih občin in se predvsem prilagajala novim usmeritvam MKGP glede organiziranosti za izvajanje pristopa LEADER. Od vsega začetka priprave LRS, smo upoštevali ključno značilnost pristopa LEADER in dokument oblikovali skupaj s prebivalci območja ter upoštevali lokalne razmere, težave in razvojne vire. Izvedli smo več delavnic s prebivalci območja in delovna srečanja v manjših skupinah, s predstavniki vseh treh sektorjev. Z organizacijo delavnic smo animirali prebivalstvo na celotnem območju in jih spodbudili k sodelovanju.

Cilj strategije je bil, doseči pozitivne učinke na povečanje konkurenčnih sposobnosti podeželskih območij, izboljšanje kakovosti življenja na podeželju, ohraniti poseljenost obmejnega in gričevnatega dela območja ter prepoznavnost območja LAS.

5.4.2. Opis in možnosti izrabe obstoječih razvojnih struktur na opredeljenem območju

Na območju LAS delujejo številne organizacije, ki predstavljajo ključne razvojne strukture. Nekatere so že v preteklem programskem obdobju sodelovale v Lokalni akcijski skupini TOTI LAS in bodo tudi v prihodnje: Mariborska razvojna agencija, Kmetijsko gozdarski zavod Maribor, Zavod za turizem Maribor – Pohorje, Štajerska gospodarska zbornica, Zavod za gozdove – enota Maribor, Zavod RS za varstvo narave, Štajerska turistična zveza, Območna obrtna in podjetniška zbornica Maribor, MO Maribor in Občina Kungota, Univerza v Mariboru, Andragoški zavod Maribor, Fundacija Prizma in Ekonomski inštitut Maribor, Zavod PIP – Regionalno stičišče nevladnih organizacij,

5.4.3. Opis uspešno zaključenih projektov

V programskem obdobju 2007-2013 smo v okviru Lokalne razvojne strategije razpisali 4 javne pozive, na katere je prispelo 35 projektnih vlog. Izbranih in izvedenih je bilo 17 projektov, v skupni vrednosti 926.763€ sredstev, od tega iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja, 543.644,35€ sredstev.

Trije projekti so bili skupni projekti vseh 5 oz. 4 občin in so se tudi izvajali na celotnem območju TOTI LAS.

- **Galerija in muzej “Methansova hiša”**

Prijavitelj projekta: Leopold Methans

Projekt predstavlja vzorčni primer sofinanciranja projektov iz programa LEADER. Gre tako za obnovo stare hiše in njene arhitekture kot primerka kulturne dediščine kot revitalizacijo obmejnega območja – umeščanje kulturnih dogodkov v podeželje, ki je ogroženo v gospodarskem, socialnem in demografskem smislu. Delno so obnovili 200 let stara hiša in jo usposobili za izvedbo raznih likovnih razstav, likovnih kolonij, literarnih večerov in drugih kulturnih dogodkov. Etnološko zbirko so združili z likovnim razstaviščem in ateljejem za likovna in kiparska ustvarjanja ter organiziranjem kulturnih prireditev kot so npr. predstavitve literarnih del. Prostor in vsebina sta primerna tudi za delavnice za otroke, kjer spoznavajo zgodovino ter življenje na podeželju, stare obrti, s starim orodjem si izdelajo preprost predmet, ki je služil pri vsakdanjem opravilu na kmetiji ali se poskusijo kot kipar ali slikar.

- **Znanje za rast in razvoj**

Prijavitelji projekta: Zavod za inovativnost in podjetništvo, Ekonomski inštitut Maribor d.o.o., OOPZ Maribor, OOPZ Pesnica, Medgeneracijsko društvo za samopomoč Drava

Glavni namen projekta je bil izboljšati informiranost ciljnih skupin, prenašati znanje in izkušnje ter povečati medgeneracijsko sodelovanje. Podjetniške, medgeneracijske, turistične in okoljske vsebine so bile posredovane ciljnim skupinam na delavnicah. Po izvedenih delavnicah je bila vsem zainteresiranim na voljo individualna pomoč pri kreiranju novih delovnih mest/samozaposlitev.

- **“Neodkrita tota dediščina“**

Prijavitelj projekta: Popotniško združenje Slovenije, TIC na vasi za vas d.o.o.

Projekt sam je bil po svoji zasnovi zelo inovativen. Z njim je bilo potrjeno, da je mogoče pri tradicionalnih temah, kot je materialna in nematerialna dediščina na podeželju, uporabiti sodobne tehnologije. V okviru projekta je bila kreirana digitalna baza virov materialne dediščine in objavljeni posnetki na portalu YouTube, oblikovala se je Tota mreža zainteresiranih za sodelovanje pri varovanju dediščine; pripravljenih je bilo 5 razstav in 5 dediščinskih dni (skupaj 1.200 obiskovalcev).

- **Gremo na podeželje**

Prijavitelj projekta: Mariborska razvojna agencija v sodelovanju z Občino Duplek, Občino Kungota, Mestno občino Maribor, Občino Pesnica in Občino Šentilj.

Projekt »Gremo na podeželje« postavlja temelje za celovito ponudbo na podeželskem območju TOTI LAS. V okviru projekta je bila izvedena analiza stanja turističnega potenciala, s katero je bila evidentirana, preverjena in ovrednotena turistična ponudba območja; pripravljenih je bilo 6 intinerarijev – turističnih programov; izdelana turistična karta v 10.000 izvodih, v slovenski, angleški in nemški različici ter izdelan Katalog območja s karto v 10.000 izvodih, v slovenski, angleški in nemški različici.

- **Didaktične kmetije**

Prijavitelj projekta: Evropski kulturni in tehnološki center, Društvo za kulturo, turizem, šport in razvoj ŠTIBL Pesnica in Vedoma, zavod za razvoj znanja in podjetništva

Namen projekta zelo jasno nakaže že njegov naziv. Didaktična kmetija je kmetija, ki svojo kmetijsko dejavnost in proizvode dopolnjuje z dopolnilnimi dejavnostmi, ki temeljijo na didaktičnih pristopih v obliki izobraževalnih programov. V okviru projekta so izvajalci vzpostavili kriterije in pilotni model didaktične kmetije z art rezidenčnim centrom. Predstavlja model dobre prakse, gre za testiranje oz. preizkušanje terena v območju TOTI LAS na osnovi obstoječih podatkov.

- **Okolju prijazna aktivnost na kmetiji – OPANK**

Prijavitelj projekta: Razvojno svetovanje Olga Pregl s.p., Ekonomski institut Maribor d.o.o., Zavod za inovativnost in podjetništvo, Energetska agencija za Podravje

Glavni poudarek projekta je bil na učinkovitejši rabi energije (UR-EI) in uporabi obnovljivih virov energije (OVE). V okviru projekta je bila pripravljena analiza in pregled stanja na območju LAS, ki je služila pripravi novih projektnih idej ter izdelan dokument »Okoljska strategija za območje »TOTI LAS«, ki lahko kot podlaga služi lokalnim skupnostim (občinam) za celovito načrtovanje upravljanja z okoljem in naravo, da hitreje in učinkoviteje preprečujejo in zmanjšujejo obremenjevanje okolja in ustvarjajo pogoje za kakovostno in zdravo življenje. Izvedena je bila kampanja informiranja in ozaveščanja. Pripravljeni so bili tudi manjši pilotski projekti za posameznike in kmetije (10 pilotskih aktivnosti) na področjih povečanje okoljske učinkovitosti, učinkovita raba alternativnih virov energije in ureditev komunalne infrastrukture. Izdelan so bili tudi promocijski material (zloženke).

- **ŠVeK Še vedno kujemo**

Prijavitelj projekta: Janez Krepek

Projekt je bil namenjen ohranjanju tehnične dediščine območja, vključevanju le-te v turistično ponudbo območja, zaščiti – zavarovanju muzejske zbirke kovaškega orodja, izboljšanju možnosti za etnološki prikaz postopkov, orodja ter izdelkov kovaške obrti ter promociji kovaške dejavnosti.

V okviru projekta je bil urejen razstavno-demonstracijskega prostora (nakup kovane skrinje za hrambo orodja in materiala, montažo lesene fasade na steno razstavnega prostora); pripravljena razstava muzejske zbirke kovaškega orodja (tudi nabava in postavitve označitvene table; izdelan kratek film za promocijo kovaške dejavnosti ter izvedene učne delavnice za otroke.

- **Kulinarična dediščina TOTI LAS**

Prijavitelj projekta: Promedis d.o.o., Darinka Bauman

Projekt je namenjen proučitvi kulinarične dediščine in s tem povezanih kulturnih posebnosti območja. Področje ima bogato zgodovinsko, kulturno in etnološko dediščino, ki pa ni dovolj spoštovana.

Cilj projekta je bil pripraviti nabor tradicionalnih receptov ter z njimi povezanih navad in običajev naših prednikov s področja TOTI LAS. Gre za povezovanje starejših in mlajših generacij z namenom prenosa znanj in tradicije.

Ob zaključku projekta je bila izdana zbirka receptov.

- **Nakup specializirane folklorne opreme za izvajanje glasbene dejavnosti**

Prijavitelj projekta: KUD Pihalni orkester občine Duplek

Cilj projekta je bil prispevati k ohranjanju tradicije glasbenega udejstvovanja območja. Glavna projektna dejavnost je bila nakup oblačil – godbeniških uniform za člane društva. Razen tega se je društvo dodatno udeležilo mednarodnih tekmovanj, glasbenih revij ter srečanj in tekmovanj pihalnih orkestrrov na slovenskem nivoju. S projektom je društvo želelo povečati svojo prepoznavnost, spodbuditi razvoj orkestrske dejavnosti znotraj občine in širše ter krepiti medgeneracijsko druženje.

- **Mikro turistične destinacije podeželja – MIKROTUR**

Prijavitelj projekta: Mariborska razvojna agencija v sodelovanju z Občino Duplek, Občino Kungota, Mestno občino Maribor, Občino Pesnica in Občino Šentilj.

V okviru projekta je bila vzpostavljena mreža petih podeželskih »mikro turističnih destinacij«, katerih namen je zagotoviti trajnostno rabo prostora z razvojem mehkih oblik turizma ter povečali kakovost življenjskega okolja na podeželju ter vzpodbudili konkurenčnost in razvoj novih poslovnih možnosti. Na območju vsake občine smo skupaj s partnerji (predstavniki občin), ponudniki, turističnimi in kulturnimi društvi ter vsemi ostalimi zainteresiranimi pripravili projekt, ki bo na osnovi naravnih danosti, tradicije območja ter v skladu s sprejetimi kriteriji oblikovali »mikro destinacijo« kot novi produkt, s katerim se vključujemo v celovito ponudbo podeželja. Izdelana je bila analiza mikrodestinacij, izdelan akcijski načrt s strateškimi smernicami, vzpostavljeno je bilo sodelovanje ključnih akterjev ciljnega območja, izdelani kriteriji in smernice za oblikovanje turističnih produktov, vzpostavljena platforma turističnih produktov mikrodestinacij, promocijski katalog ter pet info točk.

- **Socialno podjetništvo – priložnost za podeželje**

Prijavitelj projekta: KGZS – Kmetijsko gozdarski zavod Maribor

Splošni cilj projekta je bil vzpostavitev pogojev za razvoj socialnega podjetništva na območju TOTI LAS. Projekt je s pomočjo izobraževalnih aktivnosti ter mreženja prebivalcev podeželja in mesta na območju TOTI LAS spodbujal razvoj podjetništva na podeželju, ustvarjal možnosti za odpiranje novih delovnih mest, kjer se lahko zaposlujejo marginalne ciljne skupine.

- **Učne kmetije – destinacije zelenega turizma**

Prijavitelji projekta: Evropski kulturni in tehnološki center (EKTC MARIBOR) v sodelovanju s partnerjema: Društvo za kulturo, turizem, šport in razvoj Štibl ter Vedoma, zavod za razvoj znanja in podjetništva.

V okviru projekta je bil izdelan načrt informiranja, opravljen je bil popis žive dediščine (ustno izročilo, slovstvo in rokodelski izdelki ter tradicionalni običaji in prireditve v vsaki občini na območju LAS), popis etnoloških predmetov, ogledi dobrih praks, svetovanja, spletni portal in informacijske table, tiskovna konferenca, motivacijska srečanja, promocijski materiali (zloženke, DVD, članki v lokalnih časopisih, radiu ter objave na spletu).

- **Zbornik Šentilj skozi čas**

Prijavitelj projekta: Ostroga d.o.o., ob aktivni podpori s strani Občine Šentilj

Cilj projekta je bil izdati zbornik z naslovom »Šentilj skozi čas«. V okviru zbornika, kjer je besedila pripravilo večje število izbranih avtorjev, je predstavljena zgodovina območja Občine Šentilj z opisom pomembnih dogodkov, krajev in dejavnosti na tem območju. Ciljna skupina je bila celotna populacija območja.

- **Pohodniško humanitarni projekt »Na noge!«**

Prijavitelj projekta: ME Skupina d.o.o.

Izvajalec projekta je v okviru projekta v letih 2013 in 2014 izvedel 6 množičnih pohodov na območju TOTI LAS oz. v neposredni bližini. Pohodi so imeli tudi dobrodelno noto, saj se je vsakič za izbrano socialno ogroženo družino oz. posameznika zbirali prostovoljne prispevke.

Cilj projekta je bil z izvedbo aktivnosti prispevati k ustvarjanju atraktivnega turističnega produkta – bogatitev turistične ponudbe, povezovanje in združevanje ponudnikov na trasah pohodov, izboljšanje priložnosti za trženje domačih produktov kmetij in posledično večja prepoznavnost, s pohodi pa spodbujajo tudi zdrav način življenja in humanitarnost.

- **Festival »Ujemi ritem sveta doma«**

Prijavitelj projekta: Etno kulturno društvo Snežna, Občina Šentilj

Cilj projekta je bil zagotoviti ustrezno infrastrukturo oz. opremo, ki je prijavitelju in drugim zainteresiranim deležnikom – društvom in drugim organizacijam na območju TOTI LAS omogočila izvajanje večjega števila kulturnih, športnih in ostalih javnih prireditev na višjem nivoju. V okviru projekta je bila nabavljena premična streha za oder, ustrezno ozvočenje, osvetljava ter projektor.

- **Vinorodna pokrajina kot temelj turistične ponudbe območja TOTI LAS – KLOPOTEC**

Prijavitelj projekta: Mariborska razvojna agencija p.o., v sodelovanju s partnerji: Občina Duplek, Občina Kungota, Mestna občina Maribor, Občina Pesnica, Občina Šentilj

V okviru projekta so partnerji povečali prepoznavnost vinorodnega območja kot enega najpomembnejših vsebin širše, trajnostno naravnane turistične destinacije Pohorje-Maribor, izboljšali povezovanje ponudnikov območja, izboljšati pogoje za uspešno trženje pridelkov, izdelkov in storitev podeželja. Vrednostno najbolj zahtevna aktivnost v projektu je bila postavitve 242 turistično-informativnih tabel, drugi del pa je predstavljal sklop promocijskih dogodkov in vinsko kulinarčni katalog. Promocija je pomemben del aktivne predstavitve in povezovanja ponudnikov na območju. Pri tem pa ne gre zanemariti promocije znotraj območja – na našem podeželju je najti še veliko neodkritih zakladov.

- **KULeBIKE – Šport. Kulinarika. Kultura. Ekologija**

Prijavitelji projekta: Dušan Mulec, v sodelovanju s partnerji: Turistična kmetija Gaube, Vinogradi Horvat – Sabina Horvat Goropevšek, Vino Kušter – Vinko Šerbinek, Gorazd Žmavc s.p., Vina Bračko – Boštjan Bračko, Vinogradništvo Senekovič – Ivan Senekovič, Turistično vinogradniško društvo Jakob in Izletniška kmetija Slanič Anton.

V okviru projekta KULeBIKE so želeli izvajalci oblikovati nov turistični produkt – kolesarjenje z električnimi kolesi. Partnerji s celotnega območja LAS so oblikovali nove kolesarske povezave in se medsebojno povezali v mrežo. Kolesarska pot, ki povezuje vse partnerje, je dolga približno 120 km, hkrati pa so bile oblikovane tudi krajše kolesarske poti v bližini vključenih partnerjev. Izvedeni so bili tudi promocijski dogodki.

6. Analiza razvojnih potreb in možnosti območja LAS, vključno z analizo prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti

6.1. Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti

Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti (v nadaljevanju: SWOT analiza) je bila oblikovana na delavnicah, kjer so sodelovali različni deležniki, ki živijo in delajo na območju, ter dopolnjena na podlagi analize stanja območja (poglavje 5). Swot analiza je bila obravnavana na Upravnem odboru TOTI LAS.

Analiza prikazuje potencialne in prednosti območja ter opredeljuje priložnosti, na katerih se lahko oblikuje nadaljnji razvoj območja. Na drugi strani pa so prepoznane ključne pomanjkljivosti, razvojne ovire in nevarnosti, ki jih je potrebno zmanjšati in preseči.

Ključne prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti so prikazane v preglednici.

SWOT ANALIZA

PREDNOSTI	PRILOŽNOSTI
- Kakovostna in prepoznavna ponudba vina, sadja, medu in kulinarike - Dobro ohranjena in raznolika naravna in kulturna dediščina s prepoznavnimi točkami (najstarejša trta na svetu, srce med vinogradi, Mariborsko Pohorje in Drava) - Prepoznavne, raznolike tradicionalne prireditve - Tradicija, znanje in dobro razvito podporno okolje za kmetovanje - Velik potencial mesta, v povezavi s podeželjem - Dobra regionalna prometna infrastruktura - avtocesta MB ter ugodna geografska lega - Dostop do znanja, informacij	- Ustvarjanje novih delovnih mest v povezavi med kmetijstvom, turizmom in varstvom okolja - zelena delovna mesta - Razvoj povezane zelene turistične destinacije - Razvoj civilne družbe in razvoj socialne ekonomije (socialno podjetništvo) - Pridelava in predelava lokalne hrane - samooskrba - Razvoj novih, inovativnih storitev za aktivno staranje ter izboljšanje življenjskega sloga - Programi in storitve za večjo vključenost mladih - Trajnostno koriščenje naravnih virov ter OVE in URE - Neposredna bližina turistično razvite regije - Avstrijska Štajerska - Aktivno preživljanje prostega časa
SLABOSTI	NEVARNOSTI
- Nepovezanost različnih lokalnih deležnikov - Staranje prebivalstva v urbanih območjih in neugodna starostna in posestna struktura na podeželju - Pomanjkanje kakovostnih, dobro plačanih delovnih mest - Nevzdrževana in deloma pomanjkljiva infrastruktura - Nevzpodbudno podporno okolje za razvoj različnih gospodarskih dejavnosti še posebej na podeželju - Nizka raven uspešnosti podjetij ter inovativnih rešitev pri ustvarjanju novih	- Neustrezna zakonodaja (podjetništvo, investicije) ter nizka naložbena sposobnost podjetništva - Zmanjševanje delovnih mest na podeželju - Boljši pogoji za zaposlovanje izven območja (Avstrija) - beg možganov - Uvoz poceni in neakovostne hrane - padec odkupne cene domačih proizvodov - Propadanje kmetij in opuščanje gospodarske rabe zemljišč - Restriktivna bančna politika za nove naložbe in podjeme - Selitev prebivalstva iz urbanih območij

• zeleni delovnih mest • Nizka raven samooskrbe • Pomanjkljiva informacijsko komunikacijska infrastruktura na podeželju • Nizka raven računalniške pismenosti • Opuščanje kmetijstva, zmanjšanje obdelovalnih kmetijskih zemljišč ter zaraščanje kmetijskih zemljišč • Slabo poznavanje okoljskih procesov/neosveščenost • Nizka ozaveščenost o pomenu lokalne ekonomije • Pomanjkanje osebnih socialnih mrež pri ranljivih ciljnih skupinah • Neodzivnost in nepripravljenost na podnebne spremembe	• Podnebne spremembe • Večanje revščine ljudi in območja
--	---

Ključne razvojne prednosti, priložnosti, slabosti in nevarnosti

Območje ima kar nekaj prednosti, kar kaže na nujnost povezovanja med posameznimi partnerji znotraj LAS. Kvalitetne in prepoznavne vinogradniške in sadjarske lege omogočajo celotnemu območju dobre osnove za proizvodnjo vina, sadja in ostalih s tem povezanih produktov. Na območju je nekaj zelo prepoznavnih turističnih potencialov (najstarejša trta na svetu, srce med vinogradi, reka Drava s svojimi potenciali). Ker na območju ni veliko intenzivnih kmetijskih površin je ena od strateških prednosti tudi pridelava in predelava naravi in okolju prijazne hrane, ki jo lahko z dodatnim izobraževanjem in povezovanjem pridelovalcev ter organiziranim nastopom na trgu, dvignemo na kvalitetnejši nivo. Prednost območja je tudi njegova ugodna strateška lega in prometne povezave z Evropo in drugimi regijami v neposredni bližini. Bližina Avstrije odpira tu mnoge potenciale na razvoju turizma, dopolnilnih dejavnosti in potencialnega čezmejnega sodelovanja na raznolikih projektih. Prednost območja je tudi veliko število aktivnih društev, ki so mnogokrat motor kulturno prireditvenega in tudi turističnega dogajanja na podeželju. S povezavo društev, turističnih organizacij in raznih dopolnilnih dejavnosti na kmetijah lahko zaokrožimo celostno ponudbo našega območja. Za razvoj območja so pomembne tudi različne ustanove, ki so namenjene razvoju podeželja. V povezavi z novimi izobraževalnimi programi, ciljanimi raziskavami in svetovanjem tako podjetnikom kot kmetovalcem lahko uspešno zagotavljamo prenos uporabnega znanja in izkušenj iz različnih področij. Za razvoj turistične ponudbe, ki je eno od pomembnejših razvojnih področij, so ključnega pomena že obstoječe kulturno umetniške prireditve, raznolika športno rekreacijska infrastruktura in nastajajoča gostinsko turistična ponudba.

Ključne priložnosti širšega območja vidimo v aktivnem povezovanju in sodelovanju med različnimi sektorji, kar lahko pomaga pri ustvarjanju novih (zelenih) delovnih mest. S sočasnim načrtovanjem infrastrukturnih projektov, sofinanciranih tudi iz drugih virov, lahko ustvarimo podeželje kot atraktiven prostor za nova delovna mesta, kvalitetno bivanje ter razvoj celostne zelene turistične destinacije kot enega od temeljev prihodnjega razvoja območja. Veliko priložnosti se kaže tudi na področju ohranitve in obnove kulturne in etnološke dediščine seveda ob upoštevanju naravnih danosti in povezovanju z tradicionalnimi prireditvami in običaji. Z oblikovanjem novih blagovnih znamk, s skupnim trženjem in promocijo različnih produktov (kratke dobavne verige, samooskrba) in storitev lahko pripomoremo k dvigu prepoznavnosti območja ter zagotavljamo (razvoj lokalne ekonomije) perspektivno okolje za domače prebivalstvo, predvsem mladih, ki sedaj pogosto zapuščajo »domača ognjišča«. Velika priložnost območja je tudi razvoj novih, inovativnih storitev za aktivno staranje in izboljšanje življenjskega sloga ter s tem povezan razvoj socialnega podjetništva ter drugih alternativnih poslovnih oblik.

Razvojnega preboja širšega območja ne moremo pričakovati, če se bomo ukvarjali samo z našimi potencialnimi prednostmi in priložnostmi. Skoraj enako pomembno je odpravljanje ključnih slabosti. Z uresničevanjem ukrepov, ki so predvideni v glavnih programih bomo dolgoročno poskušali odpraviti ali vsaj zmanjšati ključne slabosti območja. Še posebej je pomembno zavedanje glede velike nepovezanosti različnih lokalnih deležnikov, ki praviloma sami vstopajo na trg. Velik problem predstavlja pomanjkljiva informacijsko komunikacijska infrastruktura na podeželskem območju. Velika slabost območja je tudi dokaj nespodbudno okolje za razvoj različnih gospodarskih dejavnosti ter kapitalska podhranjenost kmetijskih gospodarstev z velikimi težavami za zagotavljanje investicijskega kapitala (bančna kriza, slaba dostopnost do kreditnih virov).

Dejstvo je, da je na območju potrebno povezovanje tako znotraj posameznih sektorjev, kot tudi po vertikali. Z vzpodbujanjem oblikovanja skupnih operacij večih deležnikov na lokalnem območju bomo dosegli oblikovanje novih mrež in partnerstev ter predvsem multiplikativne učinke rezultatov, ki bodo pozitivno vplivali na razvoj območja.

6.2. Analiza razvojnih potreb in možnosti območja TOTI LAS

Na osnovi analize stanja območja, SWOT analize, oblikovanih mnenj na delavnicah ter pridobljenih informacij s terena, so se na območju TOTI LAS identificirale značilnosti in razvojne potrebe območja, ki jih lahko naslovimo na vsa štiri tematska področja.

- **Razvoj dopolnilnih dejavnosti na podeželju**

Razvoj dopolnilnih dejavnosti na podeželju je bistvenega pomena za nadaljnji razvoj le tega. Z vstopom Slovenije v EU se možnosti za dopolnilne dejavnosti na podeželju razvijajo predvsem v smeri turistične in storitvene ponudbe, vendar država z zakonodajnimi rešitvami ter prevelikim administrativnim ukrepanjem pogostokrat zavira razvoj novih dopolnilnih dejavnosti. S primernim pristopom, vzpodbudami in usposabljanjem akterjev razvoja na podeželju se lahko poveča podjetniška aktivnost, raznolikost in ponudba dejavnosti predvsem v delih z omejenimi možnostmi kmetovanja. V zadnjem času se kažejo tudi možnosti za razvoj socialne ekonomije (socialnega podjetništva).

- **Ustvarjanje novih (zelenih) delovnih mest**

V kolikor upoštevamo vso razpoložljivo delovno silo na posamezni kmetiji, ugotovimo, da običajno pri delu na kmetiji pomagajo vsi člani družine, redki pa so stalno zaposleni. V primeru zaposlovanja višje in visoko izobraženih oseb na kmetiji nastopi problem neustreznega delovnega mesta.

Vzrok za »beg možganov« je tudi nekvalitetna informacijska povezava ruralnih območij. Prav tako so izražene potrebe po razvoju inovativnih rešitev socialne ekonomije na podeželju, predvsem na socialno-varstvenih in zdravstvenem področju.

- **Pridobivanje kapitala za manjše naložbe**

Kljub dejstvu, da EU namenja sorazmerno velika sredstva za podporo kmetijstvu in razvoju podeželja, je premalo sredstev za razvoj podjetništva, raznolikih dopolnilnih dejavnosti na podeželju.

- **Povezovanje med turističnimi ponudniki, oblikovanje novih produktov ter skupno trženje**

Na območju imamo dobre možnosti za ustvarjanje novih povezav ter sodelovanja pri oblikovanju zelene turistične destinacije v povezavi z izkoriščanjem endogenih potencialov območja. Tukaj se osredotočamo na kakovostno in prepoznavno ponudbo vina, sadja, medu in lokalno posebne

kulinarike. Imamo dobro ohranjeno in raznoliko naravno in kulturno dediščino ter nekaj širše prepoznavnih točk (najstarejša trta na svetu, srce med vinogradi, reka Drava in Pohorje – Zlata lisica). V razvoj zelene turistične destinacije bomo vključili lokalne pridelovalce hrane ter seveda turistične kmetije s svojo ponudbo kakor tudi ostale možnosti za preživljanje prostega časa na podeželju (pohodništvo – Vinotour (Najpotka 2014), kolesarjenje, aktivnosti na reki Dravi,...). Na območju obstaja veliko število prepoznavnih tradicionalnih prireditev (Festival Lent, Kmečki praznik v Svečini, Dnevi odprtih vrat, Praznik sadja in vina, Dnevi stare trte,...), ki so pomemben člen pri graditvi atraktivne ponudbe območja.

- **Pridobivanje novih znanj in ustvarjanje dobrih praks**

Kljub dejstvu, da je delo kmetijsko svetovalne in javne gozdarske službe usmerjeno na terensko delo s kmeti, se ugotavlja, da je stopnja informiranosti še vedno nezadovoljiva. Do tega prihaja tudi zaradi velikega števila novih in hitro se spreminjajočih informacij in znanj, ki jih je zelo težko pravočasno posredovati in uvajati v vsakodnevne kmetijske prakse. Od tod izhaja tudi potreba po dvigu računalniške (IKT) pismenosti kmetov, kakor tudi o usposabljanje kmetov na področjih trženja, finančnega poslovanja in drugih znanj, ki bi jim pripomogla k dvigu konkurenčnosti.

Manjko poklicne in menedžerske usposobljenosti na ravni nosilcev kmetij in strokovnih podpornih institucij pripomore k nekonkurenčnosti in ponekod stagnaciji razvojnih potencialov.

- **Ureditev manjše infrastruktura na podeželju**

Za podeželje je značilna pomanjkljiva infrastruktura na vseh ravneh. Slaba dostopnost do osnovnih civilizacijskih potreb (zdravstveno neoporečna pitna voda, pomanjkljiva komunalna infrastruktura, nizka prometna dostopnost predvsem z javnimi prevoznimi sredstvi ter kolesarskim prometom ter slaba dostopnost na IKT področju) zmanjšuje možnosti za kvalitetno bivanje na podeželju. Zraven slabe dostopnosti do osnovnih potreb lahko dodamo še potrebo po izboljšanju dostopnosti do socialno varstvenih storitev ter zdravstvenih storitev predvsem za ranljive skupine na podeželju. Glede na dejstvo, da ima območje bogato naravno in kulturno dediščino, izhaja potreba po njeni ohranitvi

- **Razvoj in promocija ekološkega kmetovanja**

Na območju je potrebno vzpodbujati ekološko kmetijstvo, ki poudarja gospodarjenje v sožitju z naravo. Je način trajnostnega kmetovanja, ki upošteva kmetijo kot celosten, enovit sistem, v smislu človek-tla-rastline-živali in skrbi za medsebojno ravnovesje. Na ekološki kmetiji pridelamo kakovostno krmo, ki ob ustreznih bivanjskih razmerah, prilagojenim potrebam živali, prispevajo k dobremu počutju in zdravju živali in s tem h kakovostni prireji mesa, mleka, jajc. Ekološka in lokalno pridelana hrana pozitivno vpliva na zdravstveno stanje prebivalstva, prav tako vpliva na izboljšanje stanja v okolju ter ponuja možnosti za razvoj kulinaričnega turizma v povezavi z vinom in ostalimi produkti območja.

- **Trženje kmetijskih pridelkov, izdelkov in storitev**

Za kmetijske in sorodne proizvode podeželja bi bilo smiselno oblikovati skupno/skupne blagovno/blagovne znamko/znamke in opredeliti kriterije glede njene/njihove uporabe. S tem bi se pridelovalce in predelovalce motiviralo v oblikovanje kratkih dobavni verig, vključevanje v organizirano trženje in promocijo izdelkov.

Območje ima kljub objektivnim pogojem malo prepoznavnih izdelkov ali pridelkov, ki bi imeli skupne tržne temelje na zaščiteneh blagovnih znamkah. Izjema je področje vinarstva, kjer se srečujemo z relativno velikim številom blagovnih znamk, ki postajajo vse bolj konkurenčne tudi izven regije.

S tržno in promocijsko nadgradnjo že obstoječih blagovnih znamk se nudi priložnost za vzpostavitev novih partnerstev in skupen nastop na trgu v in izven regije.

- **Trajnostna uporaba naravnih virov in večja osveščenost prebivalstva**

Sodobnega družbenega razvoja ni brez upoštevanja trajnostnih principov načrtovanja. Potrebujemo celovito načrtovanje upravljanja z okoljem in naravo ter naravnimi viri, ki bo prebivalcem omogočilo pogoje za kakovostno bivanje in zdravo življenjsko okolje. Eden od ključnih pogojev za trajnostno načrtovanje je tudi večja ekološka osveščenost ljudi tako v vsakdanjem življenju, kakor tudi pri načrtovanju podjetniških aktivnosti. Prav tako je pomembna sprememba načina kmetovanja, večja uporaba obnovljivih virov energije (OVE, URE) ter povezovanje naravne dediščine v nove inovativne turistične produkte (zelena turistična destinacija)

- **Povezovanje med ponudniki storitev, oblikovanje novih storitev, programov in produktov ter vključevanje ranljivih skupin**

Na območju, še posebej na podežlju in urbanih območjih, je prisotno staranje prebivalstva ter visoka trajna brezposelnost v skupini nad 50 let, kar povzroča večjo stopnjo tveganja glede socialne izključenosti in neenakih možnosti na različni področjih človekovih dejavnosti, še posebej pri vključevanju na trg dela, dostopnosti do socialno-varstvenih in zdravstvenih storitev ter dostop do kulturnih dobrin ter vzgojno izobraževalnega procesa. Potrebno bo povezati obstoječo raznoliko ponudbo, s sodelovanjem ustvariti nove inovativne storitve in produkte ter omogočiti večjo vključevanje ranljivih skupin tudi z možnostjo novih zaposlitev ter razvojem socialne ekonomije.

- **Dostopnost do raznolikih storitev in programov aktivnega staranja ter zdravega življenjskega sloga.**

S staranjem prebivalstva in podaljševanjem delovne dobe je zelo pomembna ponudba različnih storitev in programov povezanih z aktivnim staranjem ter promocijo zdravega življenjskega sloga. Ponudba teh programov in produktov je še posebej osiromašena na podežlju. Z projektnimi aktivnostmi bomo poskušali izboljšati njihovo dostopnost za vse prebivalce na podežlju kakor tudi v urbanih območjih.

- **Neugodna starostna struktura na kmetijah in problem depopulacije zaradi iskanja delovnih mest in boljših pogojev za življenje**

Zelo pomembno je vključevanje podjetniškega potenciala, predvsem v storitveni dejavnosti, aktivnosti na področju socialne ekonomije ter vključevanja ranljivih ciljnih skupin. Rezultat povezanih aktivnosti bodo prepoznavni produkti, mreže deležnikov in seveda nova delovna (zelena) mesta.

Razvrstitev potreb glede na tematska področja:

TP 1: Ustvarjanje delovnih mest

- Razvoj dopolnilnih dejavnosti na podeželju
- Ustvarjanje novih (zelenih) delovnih mest
- Pridobivanje kapitala za manjše naložbe
- Povezovanje med turističnimi ponudniki, oblikovanje novih produktov ter skupno trženje
- Pridobivanje novih znanj in ustvarjanje dobrih praks

TP 2: Razvoj osnovnih storitev

- Ureditev manjše infrastrukture na podeželju
- Povezovanje med ponudniki, oblikovanje novih storitev in programov
- Razvoj in promocija ekološkega kmetovanja
- Trženje kmetijskih pridelkov, izdelkov in storitev

TP 3: Varstvo okolja in ohranjanje narave

- Trajnostna uporaba naravnih virov in večja osveščenost prebivalstva
- Ureditev manjše infrastrukture na podeželju

TP 4: Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin

- Povezovanje med ponudniki storitev, oblikovanje novih storitev, programov in produktov ter vključevanje ranljivih skupin
- Dostopnost do raznolikih storitev in programov aktivnega staranja ter zdravega življenjskega sloga

Izhajajoč iz analize celotnega območja TOTI LAS smo v strategiji opredelili ključne probleme in usmeritve v naslednjem programskem obdobju. Jasno je, da s pričujočo lokalno razvojno strategijo podeželja ne bomo mogli razrešiti vseh nakopičenih razvojnih težav. Z uresničevanjem strategije bomo samo začeli nov razvojni cikel, s katerim bomo v naslednjih letih poskušali zmanjšati razlike v regiji, območju pokazati nove perspektive ter podeželje naredili atraktivnejše za delo, bivanje in aktivno preživljanje prostega časa.

7. Podroben opis tematskih področij ukrepanja

Tematsko področje 1: Ustvarjanje delovnih mest

Na območju TOTI LAS je značilna nadpovprečno visoka brezposelnost. Zaradi tega je leta 2013 Vlada RS sprejela sklep o skupni pripravi ukrepov znotraj Programa za spodbujanje konkurenčnosti na širšem problemskem območju (Ur.l. RS, št. 53/2013 z dne 21.06.2013) ter kasneje v letu 2016 še nov Sklep o dodatnih začasnih ukrepih razvojne podpore za problemska območja z visoko brezposelnostjo (Ur.l. RS, št. 36/2016 z dne 20.5.2016). Posebej je prizadeta skupina prebivalcev starih 50 in več, ki spadajo tudi v kategorijo težje oz. trajno brezposelnih skupin. Trajna brezposelnost je eden glavnih razlogov tudi za nizko socialno vključenost ranljivih skupin med katere prav tako spadajo starejši brezposelni posamezniki.

Pri analizi stanja na območju TOTI LAS ugotavljamo, da imamo prednosti zaradi kakovostne in prepoznane ponudbe vina, medu in kulinarike, ki v povezavi z dobro ohranjeno in raznoliko naravno in kulturno dediščino ter zelo prepoznavnimi športno turističnimi in kulturnimi prireditvami tvori dobre osnove za razvoj povezane zelene turistične destinacije. Za območje je značila dobro ohranjena tradicija, kakovostno znanje in dobro razvito podporno okolje za kmetovanje. K temu lahko dodamo še pridelavo in predelavo lokalno pridelane hrane (tudi ekološke) in dobro razvito civilno družbo z velikim potencialom za razvoj socialne ekonomije. Vse to ustvarja dobre pogoje da z povezanostjo in sodelovanjem vseh zainteresiranih deležnikov ustvarimo dobre temelje za ustvarjanje novih (zelenih) delovnih mest ter izboljšanje možnosti za večjo socialno vključenost ranljivih skupin.

Tematsko področje 2: Razvoj osnovnih storitev

Na območju LAS so ugotovljene večje razlike v razvitosti in pokritosti z osnovnimi storitvami (mesto – podeželje). Še posebej je vidna razlika v opremljenosti s turistično infrastrukturo in s tem povezanimi storitvami. Na podeželju praviloma manjka večja povezanost med ponudniki, osnovne storitve promocije informiranja in trženja turistične ponudbe. Bistveno manj je razvita lokalna infrastruktura ter storitve za kvalitetno preživljanje prostega časa.

Za kvalitetno preživljanje prostega časa pa bo potrebno zagotoviti primerno infrastrukturno opremljenost predvsem podeželja. Za kakovostno bivanje na podeželju je velikega pomena tudi dostopnost do socialnih in kulturnih storitev, kar seveda povečuje privlačnost podeželskih območij. S povezovanjem obstoječe ponudbe ter razvojem novih programov in storitev bomo tudi na podeželju lahko zagotavljali kakovostno preživljanje prostega časa ter s tem izboljšali kvaliteto bivanja.

Drugo pomembno področje ukrepanja so aktivnosti, ki bodo osredotočene na podporo razvoju dodatnih dejavnosti na kmetiji, promocija ekološkega kmetovanja, izobraževanju in promociji lokalno pridelane hrane, povezovanju pridelovalcev ter skupnem nastopu na trgu. S povečanjem lokalnega gospodarstva bomo vplivali tudi na ustvarjanje novih delovnih mest.

Tematsko področje 3: Varstvo okolja in ohranjanje narave

Za območje je značilna zelo raznolika naravna danost ter s tem povezana dobro ohranjena naravna dediščina, kar je eden od ključnih pogojev za kvalitetno bivanjsko okolje kakor tudi odlične možnosti za kvalitetno preživljanje prostega časa. Te danosti nam dajejo velike priložnost za nadgradnjo že obstoječih tematskih in kolesarskih poti kakor tudi razvoj novih možnost za šport in rekreacijo in s tem sprememba no življenjskega stila lokalnega prebivalstva v smeri večje skrbi za zdravje in tudi aktivno staranje. Zavedanje o pomenu zdravega in čiste okolja in ohranjanje narave bomo dosegli z aktivnostmi za dvig ozaveščenosti prebivalstva o varovanju okolja, ohranitvi naravne dediščine ter trajnostne uporabe naravnih virov. Ukrepi bodo usmerjeni tudi v podpori k ustanavljanju nizkoogljičnih skupnosti ter energetski učinkovitosti oz. povečanju uporabe obnovljivih virov energije. Pomembno je tudi spodbujanje aktivnosti na področju podjetniških idej v smeri ponovne uporabe materialov, tekstila, kakor tudi izboljšanju pogojev za ustvarjanje novih zelenih delovnih mest.

Tematsko področje 4: Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin

Območje TOTI LAS z svojo razvejanostjo različnih podpornih institucij in organizacij razmeroma dobro rešuje problematiko socialne vključenosti ranljivih skupin ter na trg dela. Vendar zaradi vse splošne finančne krize, visoko stopnjo brezposelnosti ter še vedno infrastrukturno podhranjenimi kapacitetami zelo težko zagotavlja nemoteno oskrbo zelo raznolikih ranljivih ciljnih skupin na območju.

Posebna pozornost na območju TOTI LAS bo osredotočena na tri ključne ranljive skupina prebivalstva na območju (starejši od 65 let, dolgotrajno brezposelne osebe 50+ ter mladi, še posebej brezposelni in osipniki, mladoletni prestopniki, otroci in mladostniki iz družin v katerih je prisotno nasilje in alkoholizem.). Aktivnosti bodo usmerjene v pripravo programov za večje socialno vključevanje ranljivih ciljnih skupin, v nadgradnjo mrež storitev za starejše v povezavi z obstoječimi institucionalnimi oblikami, ter navezavi na obstoječo socialno infrastrukturo (medgeneracijski centri, hiše vseh generacij, varna hiša, obstoječi mladinski centri...) Zelo pomemben je tudi razvoj skupnostnih storitev, ki na inovativen način rešujejo potrebe starejših in ostalih ranljivih skupin. Znotraj tega vidimo tudi manjše naložbe v infrastrukturo, ki omogoča ali izboljšuje vključenost ranljivih skupin v socialne, izobraževalne, družbene in podjetniške aktivnosti.

Eden od pomembnih ukrepov, ki prav tako vključujejo ranljive ciljne skupine bo usmerjen v podporo razvoja programov aktivnosti v naravi in podežlju povezanih s športom, rekreacijo, vzgojo, izobraževanjem ter promocijo zdravega in aktivnega življenjskega sloga (gibanje v naravi, prireditve, aktivne počitnice, zdrava prehrana, informacije o raznih odvisnostih in posledicah na zdravje). Pomembna aktivnost bodo tudi programi aktivacije in motivacije prebivalcev za zdrav življenjski slog. Aktivnosti bodo usmerjene tudi v nadgradnjo že obstoječih programov ter povezovanja različnih deležnikov ter zagotavljanja materialnih pogojev za izvajanje aktivnosti.

8. Opis in način doseganja ter zasledovanja horizontalnih ciljev Evropske unije

8.1. Blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje

Podnebne spremembe lahko zelo negativno vplivajo na različna področja lokalnega razvoja, še posebej je pomemben vidik zmanjšanja oskrbe z lokalno pridelano hrano. Zaradi tega bomo spodbujali uvajanje novih tehnoloških rešitev pri pridelavi hrane, uvajanje novih – podnebnju prilagojenih sort ter povečanju osveščenosti prebivalstva o nevarnosti ter negativnih posledicah podnebnih sprememb, kakor tudi promociji novih kmetijskih praks.

8.2. Okolje

Eden od ključnih horizontalnih ciljev EU je skrb za varovanje okolja. Skozi večino ukrepov se kaže velik poudarek naravovarstvenim vsebinam, zlasti na območjih Natura 2000. K temu so usmerjeni tudi ukrepi, vezani na prenos znanja, specializirano svetovanje in inovacije. Trajnostna in učinkovita raba naravnih virov je eden od ključnih vidikov povečevanja ekonomske kot tudi okoljske učinkovitosti. Okoljski vidik bo v skladu z možnostmi upoštevan pri vseh ukrepih znotraj SLR. Glede na razpoložljivost finančnih sredstev bo okoljski vidik upoštevan prvenstveno pri projektih, katerih cilji bodo: dvig ozaveščenosti prebivalstva o pomembnosti varovanja okolja in trajnostne rabe naravnih virov. Prav tako bo okoljski vidik kot horizontalni cilj upoštevan pri izobraževalnih, informativnih in promocijskih aktivnostih znotraj posameznih ukrepov. Prednostni cilji ukrepov bodo ustvarjanje novih zelenih delovnih mest, učinkovita raba energije, povečanje uporabe obnovljivih virov ter ohranjanje biotske raznovrstnosti kot osnove za razvoj trajnostne rabe prostora (ekološka pridelava hrane, zmanjšanje negativnih vplivov zaradi transporta). V okviru ukrepov bomo prav tako spodbujali mreženje, povezovanje različnih deležnikov na področjih razvoja zelenega turizma, trženju in promociji lokalno pridelane hrane in spodbujanju nastajanja novih inovativnih kratkih oskrbovalnih verig.

8.3. Inovacije

Inovacije so horizontalna tema, ki posega v vse prednostne naloge politike razvoja podeželja. Namen PRP 2014–2020 je prvenstveno ustvariti primerno okolje za pospeševanje inovacij.

Na območju bomo poskušali z prenosom znanj iz znanstveno raziskovalnih inštitucij ustvariti primerne pogoje za inovacije predvsem na področjih doseganja ciljev trajnostnega razvoja območja, trajnostne rabe naravnih virov in varstva okolja ter pospeševanja inovativnih rešitev na področju ustvarjanja pogojev za doseganje ciljev pri pospeševanju kmetijskega razvoja in novih tehnoloških rešitev, kakor tudi novih inovativnih praks pri zagotavljanju lokalno pridelane hrane.

Inovacija je pogosto definirana kot nova ideja, ki se izkaže kot uspešna v praksi. Nova ideja je lahko nov proizvod, praksa, storitev, proizvodni proces ali nov način organiziranja stvari itd. Nova ideja lahko postane inovacija šele s splošno uporabo oziroma ko izkaže svojo uporabnost v praksi.

8.4. Enakost med spoloma

Uresničevanje tega horizontalnega cilja EU zahteva enakopravno udeležbo moških in žensk na vseh družbenih ravneh ter njihovo enakovredno zastopanost v gospodarstvu, procesih odločanja, v socialnem in kulturnem ter nenazadnje v njihovem vsakdanjem življenju. Ne glede na družbo ali kulturo, v kateri se nahajamo, moško in žensko delo še vedno ni enako vrednoteno. Pri načrtovanju strategije je potrebno upoštevati specifične potrebe več kot polovice populacije (pri tem seveda ženske ne smejo biti obravnavane kot posebna privilegirana skupina), neupoštevanje lahko seveda negativno vpliva na zasebno in javno sfero ter na storitveni sektor, pa tudi na zaposlovanje, usposabljanje in podjetništvo. Rast, konkurenčnost in zaposlenost so lahko doseženi le z aktiviranjem vseh državljanek in državljanov, torej tako žensk kot moških.

Enakopraven dostop in udeležba na vseh nivojih trga delovne sile je zelo pomemben. Ukrepi morajo biti osredotočeni na zaposlovanje žensk, na pospeševanje usposabljanja žensk na delovnem mestu ter na usklajevanje poklicnega in družinskega življenja. Potrebno je zagotoviti podporo ženskam, ki želijo ustanoviti lastno podjetje.

9. Opis SLR in njenih ciljev vključno z določitvijo mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov

Strategija območja TOTI LAS se osredotoča predvsem na koriščenje endogenih potencialov območja, ki predstavljajo dobro osnovo za trajnostni razvoj območja. Strategija temelji na naslednjih prednostih in priložnostih:

- kakovostna in prepoznavna ponudba raznolikih produktov (vino, sadje, med in kulinarika), ki temeljijo na naravnih danostih ter tradiciji območja,
- dobro ohranjeni in raznoliki naravni in kulturni dediščini v povezavi z tradicionalnimi prireditvami,
- možnosti za ustvarjanje novih (zelenih) delovnih mest v povezavi z kmetijstvom (lokalna samooskrba), turizmom in varovanjem narave ter trajnostno izrabo naravnih virov,
- razvojem civilne družbe ter razvojem inovativnih oblik socialne ekonomije.

Vizija Startegije lokalnega razvoja TOTI LAS:

Atraktivno in ohranjeno okolje, ki v povezavi med podeželjem in mestom omogoča kakovostno življenje vseh generacij, razvoj novih (zelenih) delovnih mest ter inovativnih produktov in storitev na podeželju

Ključni principi ki se odražajo v strategiji:

- sodelovanje in povezovanje deležnikov,
- inovativnost in trajnost rešitev,
- socialna vključenost.

Strateški cilj območja TOTI LAS:

1. Povečanje zaposlitvenih možnosti
2. Izboljšati razvitost območja,
3. Izboljšati kvaliteto bivanja in atraktivnost območja
4. Večja socialna vključenost ranljivih skupin

Specifični cilji:

1. TEMATSKO PODROČJE - NOVA DELOVNA MESTA

Cilj 1.1: Spodbuditi hitrejši razvoj podjetništva (tudi socialne ekonomije) in ustvarjanja novih (zelenih) delovnih mest

Ena od slabosti območja je pomanjkanje kakovostnih, dobro plačanih delovnih mest, ki so ena od posledic propada velikega števila različnih podjetij. Na drugi strani propadu ni sledilo ustanavljanje novih, malih in srednjih podjetij. Večina delovnih mest je tako nastajala v samostojnem podjetništvu, ki pa praviloma ne generira velikega števila novih delovnih mest. Praviloma gre za s.p. z zelo malo zaposlenimi. Z nadgradnjo podpornega okolja za hitrejši razvoj in promocijo podjetništva lahko omogočimo ohranjanje in nastajanje novih (tudi zelenih) delovnih mest. Še posebej so pomembna nova delovna mesta na podeželju. Aktivnosti znotraj ukrepa bodo usmerjene v ciljno informiranje posameznikov, pripravo nabora možnosti/potencialov ter pomoč pri pridobivanju finančnih sredstev za realizacijo novih podjetij ter posledično ustvarjanje novih delovnih mest tako v urbanih območjih kot tudi na podeželju.

V Sloveniji že nekaj let govorimo o velikih potencialih za razvoj socialne ekonomije, ter drugih alternativnih poslovnih oblik, saj nas spremenljivi gospodarski in družbeni pogoji, demografski trendi in socialne razmere terjajo v razvoj novih oblik ustvarjanja dodane vrednosti, posebej na družbeno odgovornih temeljih. Socialna podjetja podpirajo inovativnost in ustvarjalnost, razvijajo in udeležujejo inovativne storitve in proizvode ter ustvarjajo nova delovna mesta za različne - tudi ranljive - skupine

prebivalstva. Aktivnosti znotraj ukrepa bodo naravnane k osveščanju in promoviranju različnih oblik socialne ekonomije, nadgradnji podpornega okolja za zagotavljanje pravno formalnega okvirja ter izobraževanju ter oblikovanju in realizaciji poslovnih idej.

Pričakovani rezultati:

- Ustvarjena in ohranjena nova delovna mesta
- Nove storitve in produkti podpornega okolja
- Število vključenih in aktiviranih posameznikov in organizacij

Kazalniki rezultata:

- Število ohranjenih in ustvarjenih novih delovnih mest
- Število podprtih operacij

Ocena okoljskih učinkov: nevtralna

Cilj 1.2: Izboljšati povezovanje in mreženje med lokalnimi razvojnimi deležniki v urbanih naseljih in podeželju

Na območju zaznavamo veliko pomanjkanje aktivnega povezovanja z namenom razvoja in kreiranja skupnih turističnih produktov v celovito ponudbo zelene turistične destinacije Maribor – Pohorje. Čeprav ugotavljamo veliko možnosti za razvoj te vrste turističnih produktov (na območju imamo kakovostno in prepoznavno ponudbo vina, sadja, medu in različnih kulinaričnih dobrot) je konkretnega povezovanja med posameznimi deležniki še vedno zelo malo. Aktivna podpora bo temeljila na določitvi skupnih produktov in storitev, vključevanju posameznih ponudnikov v že obstoječe mreže, organizacijo skupne promocije in trženja ter povezovanjem različnih endogenih potencialov območja. Pomembno je tudi povezovanje s sosednjimi, sorodnimi območji predvsem zaradi zagotovitve t.i. ekonomije obsega. Možnost ohranjanja in ustvarjanja novih delovnih mest se kaže tudi v povezovanju in mreženju nosilcev nekmetskih dejavnosti, kakor tudi aktivaciji vseh ostalih endogenih potencialov na območju.

Pričakovani rezultati:

- Novi in nadgrajeni produkti in storitve
- Razviti novi in nadgrajeni produkti in storitve

Kazalniki rezultata:

- Število novih in nadgrajenih produktov in storitev
- Število novih in nadgrajenih mrež in partnerstev
- Število vključenih posameznikov

Ocena okoljskih učinkov: nevtralna

2. TEMATSKO PODROČJE - RAZVOJ OSNOVNIH STORITEV

Cilj 2.1: Vzpostavitev in nadgradnja lokalne infrastrukture in razvoj storitev za izboljšanje kakovosti življenja in kvalitetnega preživljanja prostega časa

Za območje je značilna dobro ohranjena in raznolika naravna in kulturna dediščina s prepoznavnimi točkami ne samo v slovenskem merilu ampak tudi v širšem prostoru (najstarejša trta na svetu, srce med vinogradi, Pohorje in reka Drava). K temu lahko dodamo tudi veliko število prepoznanih in raznolikih tradicionalnih prireditev ter obilo priložnosti za aktivno preživljanje prostega časa.

Za kvalitetno preživljanje prostega časa pa bo potrebno zagotoviti primerno infrastrukturno opremljenost predvsem podeželja. Za kakovostno bivanje na podeželju je velikega pomena tudi dostopnost do socialnih in kulturnih dobrin, kar seveda povečuje privlačnost vaških območij. S

povezovanjem obstoječe ponudbe ter razvojem novih programov in storitev bomo tudi na podeželju lahko zagotavljali kakovostno preživljanje prostega časa ter s tem izboljšali kvaliteto bivanja.

Pričakovani rezultati:

- Nove vsebine za kakovostno preživljanje prostega časa
- Boljša dostopnost do novih programov in storitev

Kazalniki rezultata:

- Število podprtih operacij
- Število obnovljenih objektov/investicij
- Število novih storitev/programov

Ocena okoljskih učinkov: pozitivna

Cilj 2.2: Dvig lokalne samooskrbe ter razvoj dodatnih dejavnosti na podeželju

Območje sicer ni tipično podeželsko območje z velikimi obdelovalnimi površinami, vendar lahko s primerno načrtovanimi in izvedenimi aktivnostmi v okviru tega ukrepa zvišamo stopnjo samooskrbe, s tem pa omogočimo razvoj lokalnega gospodarstva, povečamo atraktivnost turističnih produktov ter s tem tudi povečamo kvaliteto bivanja domačih prebivalcev kakor tudi turističnih obiskovalcev. Aktivnosti bodo osredotočene na podporo razvoju dodatnih dejavnosti na kmetiji, izobraževanju in promociji lokalno pridelane hrane, povezovanju pridelovalcev ter skupnem nastopu na trgu. Z manjšimi naložbami v infrastrukturo bomo omogočili krepitev lokalnega gospodarstva ter izboljšanje možnosti za inovacije ter tako tudi na možnosti za ohranitev in ustvarjanje novih delovnih mest.

Pričakovani rezultati:

- Večja dostopnost do lokalnih proizvodov
- Nove dodatne dejavnosti na podeželju

Kazalniki rezultata:

- Število podprtih operacij
- Število vključenih pridelovalcev
- Število vključenih javnih ustanov

Ocena okoljskih učinkov: pozitivna

3. TEMATSKO PODROČJE – VARSTVO OKOLJA IN OHRANJANJE NARAVE

Cilj 3.1: Dvig ozaveščenosti prebivalstva o varstvu okolja, ohranitvi naravne dediščine ter trajnostno uporabo naravnih virov

Glede na ugotovitve iz swot analize ima območje veliko priložnost v razvoju zelene turistične destinacije ter s tem povezanimi možnostmi za ustvarjanje novih delovnih (tudi zelenih) mest ter možnosti za pridelavo in predelavo lokalno pridelane hrane. Prav tako je ena od prednosti območja dobro ohranjena in raznolika naravna in kulturna dediščina. Vse to kaže na dobre naravne možnosti za razvoj območja. Aktivnosti znotraj ukrepa bodo usmerjene v dvig osveščenosti prebivalstva o varstva okolja, ohranitvi naravne dediščine ter trajnostno uporabo naravnih virov (krožno gospodarstvo). Z ukrepi želimo izboljšati pogoje za razvoj okolju prijaznega kmetijstva (skupnostni vrtovi), organizirati semensko banko avtohtonih sort.

Pričakovani rezultati:

- Večja ozaveščenost območja glede varovanja okolja in ohranjanje narave

Kazalniki rezultata:

- Število podprtih operacij

- Število novih programov za ozaveščanje in izobraževanje

Ocena okoljskih učinkov: pozitivna

Cilj 3.2.: Izboljšanje manjše lokalne infrastrukture, ki prispeva k varovanju okolja in ohranjanju narave

Aktivnosti bodo usmerjene tudi v nadgradnjo manjše okoljske infrastrukture (tematske poti, kolesarske poti, naravi prijazne ozelenitve, parki in drevoredi ter gnezdilnice za ptiče in sajenje plodonosnih rastlin za ptiče) ter v podpori k ustanavljanju nizkoogljičnih skupnosti ter energetske učinkovitosti. Pomembno je tudi spodbujanje aktivnosti na področju podjetniških idej v smeri ponovne uporabe materialov, tekstila, ipd.

Pričakovani rezultati:

- Izboljšanje stanja na področju varovanja okolja in ohranjanje narave
- Nove infrastrukturne možnosti za varovanje okolja in ohranjanje narave
- Boljša interpretacija ohranjanja biotske pestrosti

Kazalniki rezultata:

- Število podprtih operacij
- Število izgrajene infrastrukture/manjših investicij
- Število novih programov za izboljšanje energetske učinkovitosti ter biotske pestrosti območja

Ocena okoljskih učinkov: pozitivna

4. TEMATSKO PODROČJE – VEČJA VKLJUČENOST MLADIH, ŽENSK IN DRUGIH RANLJIVIH SKUPIN

Cilj 4.1: Povečati socialno vključenost ranljivih ciljnih skupin

Ukrep bo osredotočen na tri ključne ranljive skupine prebivalstva na območju (starejši od 65 let, dolgotrajno brezposelne skupine nad 50+ ter mladi, še posebej brezposelni in osipniki, mladoletni prestopniki, otroci in mladostniki iz družin v katerih je prisotno nasilje in alkoholizem.). Aktivnosti bodo usmerjene v pripravo programov za večje socialno vključevanje ranljivih ciljnih skupin, v nadgradnjo mrež storitev za starejše v povezavi z obstoječimi institucionalnimi oblikami, ter navezavi na obstoječo socialno infrastrukturo (medgeneracijski centri, hiše vseh generacij, varna hiša, obstoječi mladinski centri...) Zelo pomemben je tudi razvoj skupnostnih storitev, ki na inovativen način rešujejo potrebe starejših in ostalih ranljivih skupin. Znotraj tega vidimo tudi manjše naložbe v infrastrukturo, ki omogoča ali izboljšuje vključenost ranljivih skupin v socialne, izobraževalne, družbene in podjetniške aktivnosti.

Pričakovani rezultati:

- Večja socialna vključenost ranljivih ciljnih skupin
- Nove skupnostne storitve za vključevanje ranljivih skupin
- Izboljšana infrastruktura za vključevanje ranljivih skupin

Kazalniki rezultata:

- Število podprtih operacij
- Število programov in storitev
- Število vključenih posameznikov

Ocena okoljskih učinkov: nevtralna

Cilj 4.2: Povečati dostopnost do raznolikih storitev in programov aktivnega staranja ter zdravega življenjskega sloga

Ukrep bo usmerjen v podporo razvoja programov aktivnosti v naravi in podeželju povezanih s športom, rekreacijo, vzgojo, izobraževanjem ter promocijo zdravega in aktivnega življenjskega sloga (gibanje v naravi, prireditve, aktivne počitnice, zdrava prehrana, informacije o raznih odvisnostih in posledicah na zdravje). Pomembna aktivnost bodo tudi programi aktivacije in motivacije prebivalcev za zdrav življenjski slog. Aktivnosti bodo usmerjene tudi v nadgradnjo že obstoječih programov ter povezovanja različnih deležnikov ter zagotavljanja materialnih pogojev za izvajanje aktivnosti.

Pričakovani rezultati:

- Aktivacija in mobilizacija ranljivih skupin za spremembe v okviru zdravega življenjskega sloga
- Večja kakovost življenja ranljivih skupin
- Večja dostopnost do novih programov in vsebin na področju aktivnega staranja in zdravega življenjskega sloga

Kazalniki rezultata:

- Število podprtih operacij
- Število novih in nadgrajenih programov in storitev
- Število vključenih posameznikov iz ranljivih skupin

Ocena okoljskih učinkov: nevtralna

Za vsako tematsko področje je Lokalno partnerstvo TOTI LAS namenilo najmanj 10% sredstev.

Tematsko področje	Cilj	Kazalnik	Sklad	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2023
Ustvarjanje delovnih mest	Spodbuditi hitrejši razvoj podjetništva (tudi socialne ekonomije) in ustvarjanja novih (zelenih) delovnih mest	Število ustvarjenih novih delovnih mest	EKSRP	1
			ESRR	1
			ESPR	/
	Spodbuditi hitrejši razvoj podjetništva (tudi socialne ekonomije) in ustvarjanja novih (zelenih) delovnih mest	Število podprtih operacij	EKSRP	1
			ESRR	2
			ESPR	/
	Izboljšati povezovanje in mreženje med lokalnimi razvojnimi deležniki v urbanih naseljih in podeželju	Število novih in nadgrajenih produktov in storitev	EKSRP	1
			ESRR	1
			ESPR	/
	Izboljšati povezovanje in mreženje med lokalnimi razvojnimi deležniki v urbanih naseljih in podeželju	Število novih in nadgrajenih mrež in partnerstev	EKSRP	1
			ESRR	1
			ESPR	/
	Izboljšati povezovanje in mreženje med lokalnimi razvojnimi deležniki v	Število vključenih deležnikov	EKSRP	15
			ESRR	10
			ESPR	/

	urbanih naselij in podeželju			
Razvoj osnovnih storitev	Vzpostavitev in nadgradnja lokalne infrastrukture in razvoj storitev za izboljšanje kakovosti življenja in kvalitetnega preživljanja prostega časa	Število podprtih operacij	EKSRP	4
			ESPR	/
	Vzpostavitev in nadgradnja lokalne infrastrukture in razvoj storitev za izboljšanje kakovosti življenja in kvalitetnega preživljanja prostega časa	Število obnovljenih objektov/investicij	EKSRP	2
			ESPR	/
	Vzpostavitev in nadgradnja lokalne infrastrukture in razvoj storitev za izboljšanje kakovosti življenja in kvalitetnega preživljanja prostega časa	Število novih storitev/programov	EKSRP	2
			ESPR	/
Dvig lokalne samooskrbe ter razvoj dodatnih dejavnosti na podeželju	Število vključenih pridelovalcev	EKSRP	30	
		ESPR	/	
Dvig lokalne samooskrbe ter razvoj dodatnih dejavnosti na podeželju	Število vključenih javnih ustanov	EKSRP	7	
		ESPR	/	
Varstvo okolja in ohranjanje narave	Dvig ozaveščenosti prebivalstva o varstvu okolja, ohranitvi naravne dediščine ter trajnostno uporabo naravnih virov	Število podprtih operacij	EKSRP	1
			ESRR	1
			ESPR	/
	Dvig ozaveščenosti prebivalstva o varstvu okolja, ohranitvi naravne dediščine ter trajnostno uporabo naravnih virov	Število novih programov za ozaveščanje in izobraževanje	EKSRP	1
			ESRR	1
			ESPR	/
	Izboljšanje manjše lokalne infrastrukture, ki prispeva k varovanju okolja in ohranjanju narave	Število podprtih operacij	EKSRP	1
			ESRR	1
			ESPR	/
	Izboljšanje manjše lokalne infrastrukture, ki prispeva k varovanju okolja in ohranjanju narave	Število izgrajene infrastrukture/manjših investicij	EKSRP	1
			ESRR	1
			ESPR	/
Izboljšanje manjše lokalne infrastrukture, ki prispeva k varovanju	Število novih programov za izboljšanje	EKSRP	1	
		ESRR	1	
		ESPR	/	

	okolja in ohranjanju narave	energetske učinkovitosti ter biotske pestrosti območja		
Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin	Povečati socialno vključenost ranljivih ciljnih skupin	Število podprtih operacij	EKSRP	1
			ESRR	1
			ESPR	/
	Povečati socialno vključenost ranljivih ciljnih skupin	Število vključenih posameznikov iz ranljivih skupin	EKSRP	20
			ESRR	40
			ESPR	/
	Povečati dostopnost do raznolikih storitev in programov aktivnega staranja ter zdravega življenjskega sloga	Število podprtih operacij	EKSRP	1
			ESRR	1
			ESPR	/
	Povečati dostopnost do raznolikih storitev in programov aktivnega staranja ter zdravega življenjskega sloga	Število novih in nadgrajenih programov in storitev	EKSRP	1
			ESRR	1
			ESPR	/
	Povečati dostopnost do raznolikih storitev in programov aktivnega staranja ter zdravega življenjskega sloga	Število vključenih posameznikov iz ranljivih skupin	EKSRP	50
			ESRR	60
			ESPR	/

EKSRP:

Mejnik/kazalnik	Mejnik na dan 31. 12. 2018	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2023
Število novo ustvarjenih delovnih mest	0	1
Število zaključenih operacij v primerjavi z odobrenimi operacijami	3	9
Delež dodeljenih sredstev v odločitvi o potrditvi operacije primerjavi z določenim finančnim okvirjem	40	100
Delež izplačanih sredstev v primerjavi z dodeljenimi sredstvi v odločitvi o potrditvi operacije	70	100
Število novih in nadgrajenih mrež in partnerstev	0	1
Število novih programov za izboljšanje energetske učinkovitosti ter biotske pestrosti območja	0	1
Število vključenih posameznikov iz ranljivih skupin	25	70
Število novih programov za ozaveščanje in izobraževanje	0	1
Število vključenih pridelovalcev	20	30

ESRR:

Mejnik/kazalnik	Mejnik na dan 31. 12. 2018	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2023
Število novo ustvarjenih delovnih mest	0	1
Število zaključenih operacij v primerjavi z odobrenimi operacijami	2	6
Delež dodeljenih sredstev v odločitvi o potrditvi operacije primerjavi z določenim finančnim okvirjem	40	100
Delež izplačanih sredstev v primerjavi z dodeljenimi sredstvi v odločitvi o potrditvi operacije	70	100
Število vključenih deležnikov na lokalni ravni	6	10
Število novih in nadgrajenih mrež in partnerstev	1	1
Število novih programov za izboljšanje energetske učinkovitosti ter biotske pestrosti območja	1	1
Število vključenih posameznikov iz ranljivih skupin	40	100
Število novih programov za ozaveščanje in izobraževanje	0	1

ESPR:

Mejnik/kazalnik	Mejnik na dan 31. 12. 2018	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2023
Število novo ustvarjenih delovnih mest	/	/
Število zaključenih operacij v primerjavi z odobrenimi operacijami	/	/
Delež dodeljenih sredstev v odločitvi o potrditvi operacije primerjavi z določenim finančnim okvirjem	/	/
Delež izplačanih sredstev v primerjavi z dodeljenimi sredstvi v odločitvi o potrditvi operacije	/	/

Ocena okoljskih učinkov rezultatov

Ocena okoljskih učinkov rezultatov se neposredno navezuje na tematsko področje 3. Varstvo okolja in ohranjanje narave. Glede na naravo ciljev bodo učinki neposredni oz. posredni. Z večjo ozaveščenostjo prebivalstva glede varovanja okolja in ohranjanja narave bomo neposredno vplivali na zmanjšanje negativnih vplivov na okolje, izboljšanje stanja v naravi zaradi povezovanja naravne dediščine in novih turističnih produktov, z uvajanjem ekološkega kmetovanja se bodo zmanjšali negativni pritiski na vodne vire, tla in življenjski prostor živali (tako prostoživečih kot gojenih). Zaradi izboljšanja manjše lokalne infrastrukture, razvoja podjetniških podjetij v smeri ponovne uporabe materialov ter večji skrbi za nove ozelenitve, gnezdilnice za ogrožene ptičje vrste ter sajenje plodonosnih rastlin, ki bodo služili za hrano prostoživečim živalim bomo prav tako pozitivno vplivali na boljše stanje v okolju in naravi.

Ostali rezultati bodo vplivali na okolje in naravo bolj ali manj samo posredno, preko izboljšanja človeškega odnosa, zavedanja in ter vsakodnevnih ravnanj v smeri trajnostnega razvoja območja.

9.1. Hierarhija ciljev

Hierarhija ciljev se je oblikovala na podlagi rezultatov delavnic, sestankov in različnih srečanj z deležniki območja, na podlagi izvedene analize območja, predvsem izraženih potreb in želja območja, mnenja stroke ter izkušenj iz preteklega finančnega obdobja.

Na izvedenih delavnicah, kjer so sodelovali predstavniki iz vseh treh sektorjev, so bili izpostavljeni problemi in predvsem zaznane razvojne potrebe območja. Na tej osnovi so bili tako oblikovani cilji in ukrepi.

Hierarhija ciljev je zastavljena po pomembnosti, glede na težo razvojnih potreb, tako, da so cilji navedeni od najvišje, do najnižje rangiranega.

	CILJ	TEMATSKO PODROČJE
1.	Izboljšanje manjše lokalne infrastrukture, ki prispeva k varovanju okolja in ohranjanju narave	TP 3
2.	Spodbuditi hitrejši razvoj podjetništva (tudi socialne ekonomije podjetništva) in ustvarjanja novih (zelenih) delovnih mest	TP 1
3.	Dvig ozaveščenosti prebivalstva o varstvu okolja, ohranitvi naravne dediščine ter trajnostno uporabo naravnih virov	TP 3
4.	Izboljšati povezovanje in mreženje med lokalnimi razvojnimi deležniki v urbanih naseljih in podeželju	TP 1
5.	Povečati socialno vključenost ranljivih ciljnih skupin	TP 4
6.	Vzpostavitev in nadgradnja lokalne infrastrukture in razvoj storitev za izboljšanje kakovosti življenja in kvalitetnega preživljanja prostega časa	TP 2
7.	Povečati dostopnost do raznolikih storitev in programov aktivnega staranja ter zdravega življenjskega sloga.	TP 4
8.	Dvig lokalne samooskrbe ter razvoj dodatnih dejavnosti na podeželju	TP 2

Na podlagi hierarhije ciljev so se rangirala tudi tematska področja, ki so navedena od najpomembnejšega do najmanj pomembnega:

1. Varstvo okolja in ohranjanje narave
2. Ustvarjanje delovnih mest

3. Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin
4. Razvoj osnovnih storitev

Navedeni cilji so si v medsebojni odvisnosti in navezavi, saj bodo rezultati posameznih izvedenih operacij lahko prispevali k doseganju večih ciljev iz različnih tematskih področij.

9.2. Celovitost in inovativnost SLR

Strategija lokalnega razvoja območja TOTI LAS celostno obravnava vsa področja družbenega delovanja. V analizi stanja opredeljujemo ključne izzive in razvojne potrebe, ki smo jih s sodelovanjem javnosti (princip od spodaj navzgor) opredelili tudi v razvojnih ciljih. Hierarhija ciljev se odraža v 4 tematskih področjih, ki imajo opredeljene ukrepe s katerimi bomo dosegli cilje in sledili viziji območja. Ključni principi, ki jih bomo pri izvajanju strategije zasledovali so:

- sodelovanje in povezovanje deležnikov,
- inovativnost, trajnost in multiplikativnost rešitev,
- socialna vključenost.

Inoviranje kot podlaga razvoja zajema proces strateškega načrtovanja in izvajanja ter spremljanja Strategije lokalnega razvoja območja TOTI LAS (proces managementa invencijsko-inovacijsko-difuzijskega procesa v skladu s teorijo inoviranja kot jo razvija Mulejev¹ krog s sodelavci), pri čemer je poudarek na: 1) generiranju novih idej (v sodelovanju s širšim krogom uporabnikov in potencialnih koristnikov rezultatov in outputov); 2) sprotne merjenje doseganja ciljev, in sicer z oblikovanjem Upravnega odbora TOTI LAS kot tudi predhodnim preverjanjem doseganja kazalnikov (ciljev, rezultatov, outputov in učinkov projekta) v posameznih skupinah deležnikov, oblikovanih v odbore.

V skladu s programskim obdobjem 2014 – 2020² in teorijo inoviranja, predstavlja temeljni princip procesa oblikovanja Strategije lokalnega razvoja območja TOTI LAS četvorna vijačnica, ki pomeni vključevanje večjega števila deležnikov s poudarkom na njihovi raznolikosti (npr. akademska sfera, industrija, vladne službe, civilna družba) z namenom spodbujanja dinamičnega procesa odkrivanja in razkrivanja potencialov območja, tako njegove konkurenčne prednosti, virov znanj, vedenja in tehnologije in hkrati specializacijo, tj. postavljanje prioritet glede na časovno omejene vire, iskanje primerjalnih prednosti območja in njihovo čezsektorsko povezovanje. Tako je Strategija lokalnega razvoja območja TOTI LAS tudi del **odprtega inoviranja**, v katerem raznoliki deležniki sooblikujejo prihodnost in zasledujejo strukturne spremembe, ki jih kot posamezne organizacije ali osebe ne bi mogli doseči. Model odprtega inoviranja vključuje na uporabnika usmerjen model inoviranja, saj le-tako lahko izkoristimo inovativne ideje, ki vodijo do eksperimentiranja in prototipiranja v realnosti. Ob tem zasledujemo principe **integriranega sodelovanja**, **soustvarjanja skupne vrednosti**, **kultiviranja inovacijskega ekosistema**, razkrivanja novih tehnologij in njihovega prilagajanja glede na opredeljene potrebe. Inoviranje tako postaja praksa mnogih. Zato stavimo na: **mreženje**, **sodelovanje**, **korporativno podjetništvo**, proaktivno upravljanje z intelektualno lastnino kot tudi raziskave in razvoj.

Ob upoštevanju dejstva, da so za izvajanje ukrepov opredeljenih v SLR na razpolago časovno omejeni viri, je za doseganje učinkovitosti in uspešnosti Strategije lokalnega razvoja območja TOTI LAS nujno tudi **projektno sodelovanje različnih deležnikov**, ki bodo s svojimi izkušnjami in znanjem ter inovativnostjo prispevali k doseganju najboljših rezultatov, predvsem takšnih, ki jih bo ciljna skupina prepoznala kot koristne (temeljni pogoj inovativnosti!). Kot **primer povezovanja različnih sektorjev in doseganja različnih ciljev in kazalnikov ter prikaz inovativnosti strategije**, opisujemo v

¹ Primerjaj: <http://old.epf.uni-mb.si/ediplome/pdfs/potocnik-amna-mag.pdf>

² Primerjaj: https://www.surrey.ac.uk/sbs/sar/centres/bcned/BCNED%20Files/1%20Ruslan_Rakhmatullin.pdf

nadaljevanju primer **učnega poligona**. S povezovanjem različnih deležnikov in sektorjev (ranljive skupine kot npr. starejši, otroci z težavami v razvoju, šolajoča mladina, strokovnjaki iz fakultete ter kmetijsko svetovalne službe ter lokalna skupnost) bomo ustvarili možnosti za prenos znanj v povezavi s tradicionalnimi praksami, vključevanjem šolajoče mladine in deležnikov iz lokalnega okolja. Na primeru učnega poligona (ekološko kmetovanje, razvoj inovativnih proizvodov in produktov, nove trženjske poti ter inovativni marketinški pristopi ter medgeneracijsko sodelovanje) bomo dosegli multiplikativne učinke v okolju, povezali teoretične podlage s prakso, povečali socialne in druge kompetence sodelujočih ter prikazali dober primer kako lahko s sodelovanjem različnih sektorjev, rabo različnih metod in inovativnih pristopov, rabo obstoječih naravnih virov ob upoštevanju okoljskih vplivov in tradicije območja dosežemo razvoj lokalnega okolja in predvsem povečamo zavedanje o pomenu skupnosti kot generatorja za trajnostni razvoj območja.

Temeljni princip sodobnega oblikovanja življenja v skupnosti, ki jo oblikujemo na območju TOTI LAS, je **participativnost**, tj. udeleženosť večših in željnih posameznikov, tako k postavljanju skupnih prioritet, njihovem financiranju oziroma sofinanciranju, s tem pa k doseganju sprememb, ki nujno vodijo k **višji kvaliteti življenja**.

9.3. Intervencijska logika SLR TOTI LAS

TP	Ključne razvojne potrebe območja	Cilj	Ukrep	Kazalnik
Ustvarjanje delovnih mest	- Razvoj dopolnilnih dejavnosti na podeželju - Ustvarjanje novih (zelenih) delovnih mest - Pridobivanje kapitala za manjše naložbe - Povezovanje med turističnimi ponudniki, oblikovanje novih produktov ter skupno trženje - Pridobivanje novih znanj in ustvarjanje dobrih praks	Cilj 1.1 Spodbuditi hitrejši razvoj podjetništva (tudi socialne ekonomije podjetništva) in ustvarjanja novih (zelenih) delovnih mest	Vzpostavitev podpornega okolja za hitrejši razvoj in promocijo podjetništva in socialne ekonomije	- Število ustvarjenih novih delovnih mest - Število podprtih operacij
		Cilj 1.2 Izboljšati povezovanje in mreženje med lokalnimi razvojnimi deležniki v urbanih naseljih in podeželju	Aktivnosti podpore razvoju skupnih turističnih produktov, lokalnih proizvodov in storitev ter oblikovanjem mrež lokalnih ponudnikov	- Število novih in nadgrajenih produktov in storitev - Število novih in nadgrajenih mrež in partnerstev - Število vključenih deležnikov na lokalni ravni
Razvoj osnovnih storitev	- Ureditev manjše infrastrukture na podeželju - Povezovanje med ponudniki, oblikovanje novih storitev in programov - Razvoj in promocija	Cilj 2.1 Vzpostavitev in nadgradnja lokalne infrastrukture in razvoj storitev za izboljšanje kakovosti življenja in kvalitetnega preživljanja prostega časa	Razvoj storitev in programov ter nadgradnja lokalne infrastrukture za izboljšanje kvalitete življenja in kvalitetnega preživljanja prostega časa	- Število podprtih operacij - Število obnovljenih objektov/investicij - Število novih storitev/programov

	ekološkega kmetovanja Trženje kmetijskih pridelkov, izdelkov in storitev	Cilj 2.2 Dvig lokalne samooskrbe ter razvoj dodatnih dejavnosti na podeželju	Promocija in razvoj aktivnosti za zvišanje stopnje lokalne samooskrbe in dodatnih dejavnosti na podeželju	- Število vključenih pridelovalcev - Število vključenih javnih ustanov
Varstvo okolja in ohranjanje narave	- Trajnostna uporaba naravnih virov in večja osveščenost prebivalstva - Ureditev manjše infrastrukture na podeželju	Cilj 3.1 Dvig ozaveščenosti prebivalstva o varstvu okolja, ohranitvi naravne dediščine ter trajnostno uporabo naravnih virov	Razvoj in izvajanje programov ozaveščanja in usposabljanja prebivalcev in odločevalcev o pomenu trajnostnega razvoja	- Število podprtih operacij - Število novih programov za ozaveščanje in izobraževanje
		Cilj 3.2 Izboljšanje manjše lokalne infrastrukture, ki prispeva k varovanju okolja in ohranjanju narave	Aktivnosti za izgradnjo manjše infrastrukture ter spodbujanje uporabe obnovljivih virov energije ter trajnostne mobilnosti	- Število podprtih operacij - Število izgrajene infrastrukture/manjših investicij - Število novih programov za izboljšanje energetske učinkovitosti ter biotske pestrosti območja
Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin	- Povezovanje med ponudniki storitev, oblikovanje novih storitev, programov in produktov ter vključevanje ranljivih skupin - Dostopnost do raznolikih storitev in programov aktivnega staranja ter zdravega življenjskega sloga	Cilj 4.1 Povečati socialno vključenost ranljivih ciljnih skupin	Razvoj in povezovanje aktivnih programov in storitev za povečanje socialne vključenosti RCS	- Število podprtih operacij - Število vključenih posameznikov iz ranljivih skupin
		Cilj 4.2 Povečati dostopnost do raznolikih storitev in programov aktivnega staranja ter zdravega življenjskega sloga	Razvoj programov in aktivnih partnerstev pri spodbujanju in promociji zdravega in aktivnega življenjskega sloga, vključno z programi aktivnega staranja	- Število podprtih operacij - Število novih in nadgrajenih programov in storitev - Število vključenih posameznikov iz ranljivih skupin

10. Opis postopka vključitve skupnosti v pripravo SLR

Pri pripravi Strategije lokalnega razvoja TOTI LAS smo sledili načelu CLLD/LEADER, »od spodaj navzgor« in že v začetne aktivnosti vključevali partnerje z območja.

Že v mesecu decembru 2014 (18.12.2014) smo organizirali posvet z župani občin območja TOTI LAS (MO Maribor, Občina Kungota, Pesnica in Šentilj) ter se pogovarjali o nadaljnjem sodelovanju v novem programskem obdobju ter pripravi Strategije lokalnega razvoja. Županom in predstavnikom občin smo predstavili zaključke preteklega programskega obdobja in vse pravne podlage za novo obdobje. Pogovori so tekli tudi v smeri združevanja oz. priključitve dveh občin, ki sta bili v preteklem programskem obdobju »beli lisi«, ker nista bili vključeni v noben LAS. Takrat sta bili tudi Občina Pesnica in Šentilj še člana TOTI LAS.

V pričetku leta 2015 so potekala srečanja po posameznih občinah (04.03.2015 – Občina Pesnica; 09.03.2015 Občina Kungota, 13.03.2015 Občina Šentilj), kjer smo govorili o aktivnostih, ki jih bo potrebno speljati pred ponovno ustanovitvijo Lokalne akcijske skupine TOTI LAS ter načrtu animacije lokalnega prebivalstva za vključitev v TOTI LAS.

V mesecu marcu 2015 (17.03.2015) smo organizirali delavnico, na katero smo bili vabljeni vsi člani TOTI LAS in vsa zainteresirana javnost. Predstavili smo preteklo delo LAS-a in predvsem govorili o novem finančnem obdobju, s predstavitvijo podlag in okvirnega načrta aktivnosti za pripravo na novo programsko obdobje in pripravo dokumenta SLR, s povabilom vsem akterjem na območju, k aktivnemu sodelovanju.

Vzporedno so potekala srečanja in sestanki s predstavniki lokalnih skupnosti območja in ostalimi organizacijami, kjer smo govorili o ponovni vzpostavitvi LAS, določitvi območja ter vseh pripravljanih aktivnostih.

Upravi odbor je 22.04.2015 imel svojo zaključno sejo v stari sestavi, kjer smo ponovno predstavili vse dotedanje aktivnosti in se dogovorili o nadaljnjem sodelovanju in ponovni vzpostavitvi Lokalne akcijske skupine TOTI LAS. Sprejet je bil sklep, da pričnemo z uradnimi postopki ponovne vzpostavitve.

26.05.2015 je potekal sestanek, kjer so se predstavniki Občine Kungota, MO Maribor in Občine Pesnica dogovorili o nadaljnjem sodelovanju v lokalno zasebnem partnerstvu in ponovni vzpostavitvi Lokalne akcijske skupine TOTI LAS na območju treh občin.

Na podlagi dogovora (takrat še) treh občin o nadaljnjem sodelovanju v lokalno zasebnem partnerstvu in ponovni vzpostavitvi Lokalne akcijske skupine TOTI LAS ter sklepa Upravnega odbora z dne 22.04.2015, smo v mesecu juniju na spletni strani objavili Javni poziv za vstop v partnerstvo Lokalne akcijske skupine TOTI LAS. Objavili smo tudi poziv za zbiranje projektnih predlogov, z namenom pridobitve informacij z okolja in identifikacije potreb in želja območja.

Za namene priprave SWOT analize SLR in identifikacijo predvsem problemov in potreb v okolju, smo organizirali skupno delavnico. Rezultat delavnice je bil pripravljen osnutek SWOT analize in predlog ciljev SLR, ki so nastali na podlagi ugotovljenih razvojnih potreb na območju. V nadaljevanju smo speljali še štiri tematske delavnice, kjer smo predstavili posamezno tematsko področje, dodelali SWOT analizo in dopolnili cilje ter oblikovali ukrepe in kazalnike. Sledila je še zadnja, zaključna delavnica, na kateri je bil predstavljen in obravnavan osnutek Strategije, z vključenimi rezultati predhodnih delavnic.

Prva skupna delavnica za pripravo SLR je potekala 01.12.2015. na delavnici smo predstavili povzetek stanja območja – analitični del SLR ter ključne poudarke iz Uredbe CLLD. Sledil je praktični del delavnice, kjer smo oblikovali osnutek SWOT analize in osnutek ciljev na podlagi SWOT analize, v povezavi s štirimi tematskimi področji.

Sledile so 4 tematske delavnice po tematskih področjih (03.12.2015, 10.12.2015, 15.12.2015 in 22.12.2015), kjer smo na vsaki delavnici pregledali osnutek swot analize, cilje dotičnega tematskega področja ter oblikovali predlog ukrepov in kazalnikov.

Odziv na delavnicah je bil zelo dober in pozitiven, udeležili so se jih predstavniki vseh treh sektorjev. Prisotni so aktivno sodelovali in skupaj smo oblikovali usmeritve SLR TOTI LAS za programsko obdobje 2014-2020.

V okviru priprave SLR, smo se sestajali in usklajevali tudi s predstavniki različnih organizacij na območju, ki pomembno prispevajo k oblikovanju in razvoju območja. Sestanki so potekali s predstavniki obeh vključenih občin, z Zavodom RS za varstvo okolja, Zavodom RS za varstvo narave, Fundacija Prizma, Center za razvoj človeških virov, CAAP Maribor, Kmetijsko gozdarski zavod Maribor, Zavod PIP (Regionalno stičišče nevladnih organizacij Podravja, Andragoški zavod Maribor ... Potekala je tudi komunikacija s predstavniki Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano in Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo.

Vseskozi smo informacije objavljali tudi na naši spletni strani (podstran: <http://www.mra.si/razvoj-podezelja/>) in Facebook strani ter pošiljali informacije po e-pošti ali jih podajali po telefonu.

11. Akcijski načrt, iz katerega izhaja opis prenosa ciljev v ukrepe, odgovornost za izvajanje ukrepov, vključno s časovno opredelitvijo letnih aktivnosti

Ukrep	Odgovornost za izvajanje	Sklad	Časovna opredelitev izvajanja (2016, 2017, 2018, 2019, 2020)	Načrtovana sredstva (EU + SLO) (v EUR)
Vzpostavitev podpornega okolja za hitrejši razvoj, promocijo podjetništva in socialne ekonomije	Občine, Razvojne institucije in organizacije, OOO MB, NVO, posamezniki	EKSRP	2016-2020	26.830,00
		ESRR	2016-2020	63.117,60
		ESPR	/	/
Aktivnosti podpore razvoju skupnih turističnih produktov, lokalnih proizvodov in storitev ter oblikovanjem mrež lokalnih ponudnikov	Občine, ZZT Maribor-Pohorje, turistična društva in organizacije, ponudniki, posamezniki	EKSRP	2016-2020	40.245,00
		ESRR	2016-2020	42.078,40
		ESPR	/	/
Razvoj storitev in programov ter nadgradnja lokalne infrastrukture za izboljšanje kvalitete življenja in kvalitetnega preživljanja prostega časa	Občine, NVO in društva in organizacije, posamezniki	EKSRP	2016-2020	80.490,00
		ESRR	/	/
		ESPR	/	/
Promocija in razvoj aktivnosti za zvišanje stopnje lokalne samooskrbe in dodatnih dejavnosti na podeželju	Občine, KGZ, NVO, javni zavodi, ponudniki, člani mreže, posamezniki	EKSRP	2016-2020	53.660,00
		ESRR	2016-2020	/
		ESPR	/	/
Razvoj in izvajanje programov ozaveščanja in usposabljanja prebivalcev in določevalcev o pomenu trajnostnega razvoja	NVO, člani mreže, šole	EKSRP	2016-2020	40.244,80
		ESRR	2016-2020	49.091,35
		ESPR	/	/
Aktivnosti za izgradnjo manjše infrastrukture ter	Občine, podjetja, NVO,....	EKSRP	2016-2020	60.367,20
		ESRR	2016-2020	91.169,65

spodbujanje uporabe obnovljivih virov energije ter trajnostne mobilnosti		ESPR	/	/
Razvoj in povezovanje aktivnih programov in storitev za povečanje socialne vključenosti RCS	Občine, NVO, fundacija PRIZMA, Andragoški zavod, Medgeneracijski centri, Varna hiša, Eim-RČV, Center za pomoč na domu, posamezniki	EKSRP	2016-2020	18.444,91
		ESRR	2016-2020	63.118,06
		ESPR	/	/
Razvoj programov in aktivnih partnerstev pri spodbujanju in promociji zdravega in aktivnega življenjskega sloga, vključno z programi aktivnega staranja	Občine, Razvojne agencije, NVO, fundacija PRIZMA, posamezniki	EKSRP	2016-2020	15.091,29
		ESRR	2016-2020	42.078,70
		ESPR	/	/
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		

		ESRR		
		ESPR		

TEMATSKO PODROČJE 1 - NOVA DELOVNA MESTA

Cilj 1.1: Spodbuditi hitrejši razvoj podjetništva (tudi socialne ekonomije) in ustvarjanja novih (zelenih) delovnih mest.

Ukrep 1.1.1: Vzpostavitev podpornega okolja za hitrejši razvoj, promocijo podjetništva in socialne ekonomije

Z nadgradnjo podpornega okolja za hitrejši razvoj in promocijo podjetništva lahko omogočimo ohranjanje in nastajanje novih (tudi zelenih) delovnih mest. Še posebej so pomembna nova delovna mesta na podeželju. Aktivnosti znotraj ukrepa bodo usmerjene v ciljno informiranje posameznikov, pripravo nabora možnosti/potencialov ter pomoč pri pridobivanju finančnih sredstev za realizacijo novih podjetij ter posledično ustvarjanje novih delovnih mest. Aktivnosti znotraj ukrepa bodo namenjene tudi k osveščanju in promoviranju različnih oblik socialne ekonomije, nadgradnji podpornega okolja za zagotavljanje pravno formalnega okvirja ter izobraževanju ter oblikovanju in realizaciji poslovnih idej.

Cilj 1.2: Izboljšati povezovanje in mreženje med lokalnimi razvojnimi deležniki v urbanih naseljih in podeželju.

Ukrep 1.2.1.: Aktivnosti podpore razvoju skupnih turističnih produktov, lokalnih proizvodov in storitev ter oblikovanjem mrež lokalnih ponudnikov

Aktivna podpora bo temeljila na določitvi skupnih produktov in storitev ter njihovi prenovi, vključevanju posameznih ponudnikov v že obstoječe mreže, organizacijo skupne promocije in trženja ter povezovanjem različnih endogenih potencialov območja. Pomembno je tudi povezovanje s soslednjimi, sorodnimi območji predvsem zaradi zagotovitve t.i. ekonomije obsega. Možnost ohranjanja in ustvarjanja novih delovnih mest se kaže tudi v povezovanju in mreženju nosilcev nekmetskih dejavnosti, kakor tudi aktivaciji vseh ostalih endogenih potencialov na območju. Pomembno je z različnimi aktivnostmi spodbujati uporabo različnih lokalnih proizvodov ter storitev.

TEMATSKO PODROČJE 2 - RAZVOJ OSNOVNIH STORITEV NA PODEŽELJU

Cilj 2.1: Vzpostavitev in nadgradnja lokalne infrastrukture in razvoj storitev za izboljšanje kakovosti življenja in kvalitetnega preživljanja prostega časa.

Ukrep 2.1.1.: Razvoj storitev in programov ter nadgradnja lokalne infrastrukture za izboljšanje kvalitete življenja in kvalitetnega preživljanja prostega časa

Za kvalitetno preživljanje prostega časa pa bo potrebno zagotoviti primerno infrastrukturno opremljenost predvsem podeželja. Za kakovostno bivanje na podeželju je velikega pomena tudi dostopnost do socialnih in kulturnih dobrin, kar seveda povečuje privlačnost vaških območij. S povezovanjem obstoječe ponudbe ter razvojem novih programov in storitev bomo tudi na podeželju lahko zagotavljali kakovostno preživljanje prostega časa ter s tem izboljšali kvaliteto bivanja.

Cilj 2.2: Dvig lokalne samooskrbe ter razvoj dodatnih dejavnosti na podeželju

Ukrep 2.2.1: Promocija in razvoj aktivnosti za zvišanje stopnje lokalne samooskrbe in dodatnih dejavnosti na podeželju

Območje sicer ni tipično podeželsko območje z velikimi obdelovalnimi površinami, vendar lahko s primerno načrtovanimi in izvedenimi aktivnostmi v okviru tega ukrepa zvišamo stopnjo samooskrbe, s tem pa omogočimo razvoj lokalnega gospodarstva, povečamo atraktivnost turističnih produktov ter s tem tudi povečamo kvaliteto bivanja domačih prebivalcev kakor tudi turističnih obiskovalcev. Aktivnosti bodo osredotočene na podporo razvoju dodatnih dejavnosti na kmetiji, izobraževanju in promociji lokalno pridelane hrane, povezovanju pridelovalcev ter skupnem nastopu na trgu. Zelo pomembno je zagotoviti čim večjo uporabo lokalne pridelane hrane v javnih ustanovah (OŠ, vrtci, dom upokoencev,...). Z manjšimi naložbami v infrastrukturo in razvoj dodatnih dejavnosti bomo omogočili krepitev lokalnega gospodarstva ter izboljšanje možnosti za inovacije ter tako tudi na možnosti za ohranitev in ustvarjanje novih delovnih mest.

TEMATSKO PODROČJE 3 – VARSTVO OKOLJA IN OHRANJANJE NARAVE

Cilj 3.1: Dvig ozaveščenosti prebivalstva o varstvu okolja, ohranitvi naravne dediščine ter trajnostno uporabo naravnih virov.

Ukrep 3.1.1.: Razvoj in izvajanje programov ozaveščanja in usposabljanja prebivalcev in določevalcev o pomenu trajnostnega razvoja

Ena od prednosti območja je tudi dokaj dobro ohranjena in raznolika naravna in kulturna dediščina. Vse to kaže na dobre naravne možnosti za razvoj območja. Aktivnosti znotraj ukrepa bodo usmerjene v pripravo programov in usposabljanju za dvig ozaveščenosti prebivalstva o pomenu varstva okolja, ohranitvi naravne dediščine ter trajnostni rabi naravnih virov (krožno gospodarstvo). Z delovnimi srečanji, delavnicami in različnimi dogodki ob raznih »pomembnih« dnevih (pr. Dan Zemlje) bomo v sodelovanju z lokalnim prebivalstvom, izobraževalnimi ustanovami ter predstavniki NVO-jev širili pomen zdravega bivalnega okolja. Z ukrepi želimo izboljšati pogoje za razvoj okolju prijaznega kmetijstva (skupnostni vrtovi, ekološko kmetovanje, biodinamično kmetovanje, permakultura), organizirati semensko banko avtohtonih sort.

Cilj 3.2.: Izboljšanje manjše lokalne infrastrukture, ki prispeva k varovanju okolja in ohranjanju narave

Ukrep 3.2.1.: Aktivnosti za izgradnjo manjše infrastrukture ter spodbujanje uporabe obnovljivih virov energije ter trajnostne mobilnosti

Aktivnosti bodo usmerjene tudi v nadgradnjo manjše okoljske infrastrukture (tematske poti, kolesarske poti, naravi prijazne ozelenitve, parki in drevoredi ter gnezdilnice za ptice in sajenje plodonosnih rastlin za ptice) ter v podpori k ustanavljanju nizkoogljičnih skupnosti ter energetske učinkovitosti. Pomembno je tudi spodbujanje aktivnosti na področju podjetniških idej v smeri ponovne uporabe materialov, tekstila, ipd.

TEMATSKO PODROČJE 4 – VEČJA VKLJUČENOST MLADIH, ŽENSK IN DRUGIH RANLJIVIH SKUPIN

Cilj 4.1: Povečati socialno vključenost ranljivih ciljnih skupin.

Ukrep 4.1.1.: Razvoj in povezovanje aktivnih programov in storitev za povečanje socialne vključenosti RCS

Ukrep bo osredotočen na tri ključne ranljive skupine prebivalstva na območju (starejši od 65 let, dolgotrajno brezposelne skupine nad 50 + ter mladi, še posebej brezposelni in osipniki, mladoletni prestopniki, otroci in mladostniki iz družin v katerih je prisotno nasilje in alkoholizem.). Aktivnosti bodo usmerjene v pripravo programov za večje socialno vključevanje ranljivih ciljnih skupin, v nadgradnjo mrež storitev za starejše v povezavi z obstoječimi institucionalnimi oblikami, ter navezavi na obstoječo

socialno infrastrukturo (medgeneracijski centri, hiše vseh generacij, varna hiša, obstoječi mladinski centri...) Zelo pomemben je tudi razvoj skupnostnih storitev, ki na inovativen način rešujejo potrebe starejših in ostalih ranljivih skupin. Znotraj tega vidimo tudi manjše naložbe v infrastrukturo, ki omogoča ali izboljšuje vključenost ranljivih skupin v socialne, izobraževalne, družbene in podjetniške aktivnosti.

Cilj 4.2: Povečati dostopnost do raznolikih storitev in programov aktivnega staranja ter zdravega življenjskega sloga.

Ukrep 4.2.1: Razvoj programov in aktivnih partnerstev pri spodbujanju in promociji zdravega in aktivnega življenjskega sloga, vključno z programi aktivnega staranja

Ukrep bo usmerjen v podporo razvoja programov aktivnosti v naravi in podeželju povezanih s športom, rekreacijo, vzgojo, izobraževanjem ter promocijo zdravega in aktivnega življenjskega sloga (gibanje v naravi, prireditve, aktivne počitnice, zdrava prehrana, informacije o raznih odvisnostih in posledicah na zdravje). Pomembna aktivnost bodo tudi programi aktivacije in motivacije prebivalcev za zdrav življenjski slog. Aktivnosti bodo usmerjene tudi v nadgradnjo že obstoječih programov ter povezovanja različnih deležnikov ter zagotavljanja materialnih pogojev za izvajanje aktivnosti.

11.1. Opis skladnosti Strategije lokalnega razvoja TOTI LAS z Operativnimi programi in Regionalnim razvojnim programom 2014-2020 za Podravje

Skladnost s strateškimi dokumenti

Sklad EKSRR

Program razvoja podeželja za obdobje 2014-2020	
Prednostna naloga: Spodbujanje socialne vključenosti, zmanjševanja revščine in gospodarskega razvoja podeželskih območij	Prednostno področje: Pospeševanje lokalnega razvoja podeželskih območij

Sklad ESRR

Operativni program za izvajanje kohezijske politike v obdobju 2014-2020		
Tematski cilj: Socialna vključenost in manjšanje tveganaj revščine	Investicijsko področje: Vlaganje v okviru strategij lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost.	Specifični cilj: Boljša gospodarska in socialna vključenost skupnosti na območjih LAS

Cilji Strategije lokalnega razvoja TOTI LAS so usklajeni z obema operativnima programoma.

Skladnost z Regionalnim razvojnim programom Podravje 2014-2020

Prednostna razvojna področja za regijo Podravje, kjer obstaja največja možnost za trajen vpliv in pri čemer bodo hkrati upoštevane konkurenčne prednosti gospodarstva ter osredotočanje regionalnih ter lokalnih akterjev in virov za vizijo odličnosti ter njihovo realizacijo v prihodnosti **vidimo predvsem na naslednjih področjih:**

1. Zdravje in aktivno staranje v luči demografskih sprememb in izboljšanje blaginje prebivalstva
2. Trajnostna kmetijska in živilsko predelovalna dejavnost s poudarkom na samooskrbi in varni hrani
3. Trajnostni turizem in razvoj podeželja

Če primerjamo SLR TOTI LAS lahko ugotovimo, da smo usklajeni s prvimi tremi področji iz opredeljene Pametne specializacije za regijo Podravje.

Prav tako je SLR usklajena s cilji Regionalnega razvojnega programa za Podravje 2014 – 2020, še predvsem z naslednjimi::

- CILJ 2. Povečati podjetnost in konkurenčnost gospodarstva in družbe ter raven kompetenc, ustvarjalnosti in inovativnosti za hitrejši razvoj tako urbanih središč kot podeželja na vseh področjih
- CILJ 3. Spodbuditi socialno vključenost vseh prebivalcev v regiji ter izboljšati dostopnosti do vseživljenjskega učenja
- CILJ 4. Znižati brezposelnost mladih in starejšega prebivalstva (50+)
- CILJ 5. Povečati število novih kvalitetnih delovnih mest
- CILJ 6. Povečati konkurenčnosti turizma ter ohraniti naravno (Natura 2000 in biotsko pestrost)) in kulturno dediščino
- CILJ 8. Izboljšati kakovost življenja (komunalna infrastruktura), povečati samooskrbo in energetske učinkovitost ob upoštevanju načel trajnostnega razvoja pri uporabi naravnih potencialov (virov) regije ter ohraniti in varovati naravno in biotsko pestrost
- CILJ 9. Trajnostni razvoj podeželja, povečati konkurenčnost kmetijstva in gozdarstva

Opredeljeni cilji se odražajo tudi v prioritetnih področjih RRP za Podravje 2014 – 2020, kjer se tudi kaže usklajenost z tematskimi področji iz SLR TOTI LAS.

12. Opis sistema spremljanja in vrednotenja SLR

12.1. Načrt vrednotenja

Za bolj učinkovito izvajanje in načrtovanje aktivnosti, bo skozi celotno programsko obdobje potekalo spremljanje in vrednotenje tako SLR, njenih ciljev in kazalnikov, kot tudi posameznih projektnih predlogov, ki se bodo sofinancirali iz sklada EKSRP in ESRR.

S pomočjo spremljanja izvajanja Strategije, bomo lažje sproti ugotavljali kateri od zastavljenih ciljev se uresničuje in kateri kazalniki učinkovito dosegajo zastavljeno vrednost.

Ob tem imamo učinkovit vpogled v dosežene spremembe, ugotavljamo, katere spremembe je še potrebno narediti in predvsem katere usmeritve so bile najuspešnejše oz. kaj bi bilo potrebno zastaviti drugače.

Sprotno spremljanje bo potekalo v obliki samo-vrednotenja, med tem, ko bo končno vrednotene SLR ob koncu programskega obdobje opravil zunanji evalvator.

Za spremljanje in vrednotenje SLR 2014-2020 je odgovoren in ga izvaja vodilni partner (MRA) s pomočjo članov LAS na način, da se za posamezne ukrepe ali celoten dokument zagotovi neodvisen pregled in spremljanje izvajanja SLR. Končno vrednotene SLR izvede zunanji evalvator. V okvir svojih aktivnosti, vključni vodilni partner tudi fokusne skupine, vodstvo LAS in izvajalce projektov. O rezultati se poroča Organom LAS, ki na osnovi poročila sprejme posamezne usmeritve oziroma priporočila. Realizacija izvajanja se spremlja preko kazalnikov in ciljnih vrednosti.

Finančni viri za sistem spremljanja in vrednotenja

Finančni viri za namen spremljanja in vrednotenja bodo zagotovljeni v okviru podukrepa 19.4 Podpora za tekoče stroške in animacijo.

12.1.1 Teme in aktivnosti vrednotenja

Na lokalni ravni se bo vrednotenje nanašalo zlasti na ustreznost in uspešnost izvajanja SLR. Vrednotenje učinkovitosti in vpliva, je aktivnost organov upravljanja zadevnih skladov.

Pri spremljanju in vrednotenju izvajanja SLR bomo ugotavljanje doseganje kazalnikov, ki so bili določeni z Uredbo CLLD ter kazalnike, ki smo jih dodatno opredelili za doseganje izbranih ciljev znotraj posameznega tematskega področja. Ti nam bodo merilo uspešnosti doseganja s strategijo postavljenih ciljev in s tem tudi same SLR.

Obvezni kazalniki predpisani z 49. členom Uredbe CLLD:

- število novo ustvarjenih delovnih mest;
- število zaključenih operacij v primerjavi z odobrenimi operacijami;
- delež dodeljenih sredstev v odločitvi o potrditvi operacije v primerjavi z določenim finančnim okvirjem;
- delež izplačanih sredstev v primerjavi z dodeljenimi sredstvi v odločitvi o potrditvi operacije.

Dodatni kazalniki, določeni na lokalnem nivoju:

- Število ustvarjenih novih delovnih mest
- Število novih in nadgrajenih produktov, programov in storitev
- Število novih in nadgrajenih mrež in partnerstev
- Števil vključenih deležnikov na lokalni ravni
- Število obnovljenih objektov/investicij – manjša infrastruktura
- Število novih storitev/programov
- Število vključenih pridelovalcev
- Število vključenih javnih ustanov
- Število novih programov za ozaveščanje in izobraževanje
- Število novih programov za izboljšanje energetske učinkovitosti ter biotske pestrosti območja
- Število vključenih posameznikov iz ranljivih skupin

Poleg tega se bo spremljalo tudi trajnost zaključenih operacij ter vmesno preverjanje doseganja kazalnikov. Ob koncu programskega obdobja pa se bo izdelala celotna revizija SLR in pregled napredka lokalnega območja, ki ga je omogočilo izvajanje SLR ter predlagalo usmeritve/ukrepe za naprej.

V ta namen bo potrebno izvesti sledeče aktivnosti: oblikovati predloge/podlage/obrazce za spremljanje in vrednotenje, zbrati podatke, obravnavati na organih LAS in po potrebi sprejeti določene ukrepe na nivoju izvajanja SLR ter v skladu z zahtevami posredovati pristojnim organom upravljanja.

LAS lahko pristopi tudi k specifičnim temam vrednotenja, kot so upravljanje, specifične vsebine (npr. problemsko območje), ciljne skupine, partnersko sodelovanje, inovativnost, ipd. Teme se določijo sproti glede na ugotovljene potrebe.

12.1.2 Sistem zagotavljanja podatkov

Podatki za vrednotenje in spremljanje se bodo zagotovili iz uradnih evidenc, statistik, registrov ter različnih baz podatkov, iz računovodskih evidenc prijaviteljev in partnerjev projektov. Pridobili se bodo tudi s pomočjo oblikovanja fokusnih skupin, ob sodelovanju članov organov LAS, z anketnim

vprašalniki in intervjuji na terenu. Podatke bodo zagotavljali tudi prijavitelji projektov in partnerji v projektih.

12.1.3 Terminski načrt vrednotenja

AKTIVNOST	IZVAJALEC	OBDOBJE	DATUM
Spremljanje in vrednotenje operacij	vodilni partner in prijavitelji projektov	V času izvedbe operacije in ob zaključku	Določen v odločbi oz. pogodbi
Letno poročanje	vodilni partner	1.1.2015 - 31.12.2016 1.1.2017 - 31.12.2017 1.1.2018 - 31.12.2018 1.1.2019 - 31.12.2019 1.1.2020 - 31.12.2020 1.1.2021 - 31.12.2021 1.1.2022 - 31.12.2022 1.1.2023 - 31.12.2023	31.3.2017 31.3.2018 31.3.2019 31.3.2020 31.3.2021 31.3.2022 31.3.2023 31.3.2024
Vmesno vrednotene SLR	vodilni partner in po potrebi zunanji evalvator	konec leta 2018 konec leta 2020 konec leta 2023	31.3.2019 31.3.2021 31.3.2024
Končno vrednotenje SLR	vodilni partner in zunanji evalvator	do 31.12.2023	31.3.2024

12.1.4 Uporabljeni viri podatkov

Uporabljenih bo več virov podatkov:

- Uradni javni viri – AJPES, SURS, ...
- Viri LAS – iz vidika izvajanja operacij/projektov
- Drugi viri – ankete, vprašalniki itd., ki bodo pripravljeni za namen vrednotenja

12.1.5 Načini obveščanja javnosti o rezultatih vrednotenj

Javnost bomo obveščali preko različnih komunikacijskih kanalov. Predvsem se bodo izsledki vrednotenja in spremljanja objavljali na naši spletni strani. Člani LAS bodo obveščeni po elektronski pošti. O rezultatih in o izsledkih spremljanja in vrednotenja bo vodilni partner poročal tudi na sejah organov LAS. O doseženih rezultatih in izsledkih spremljanja projektov LAS, bodo pripravljena krajša obvestila in članki v občinskih glasilih, na spletnih straneh občin in drugih tiskanih medijih.

12.1.6 Mehanizmi za spremljanje uporabe rezultatov vrednotenja

Rezultati vrednotenja bodo uporabljeni v okviru Lokalne akcijske skupine. Sestavljena je namreč iz več nivojev (vodilni partner, organi LAS, izvajalci operacij/projektov ter preostalih članov), zanjo relevantno pa je tudi njeno okolje – ciljna publika, koristniki operacij/projektov in zainteresirana širša javnost.

Rezultati vrednotenja bodo dali iztočnice za izboljšave izvajanja pristopa CLLD. Skladno z ugotovljenimi pomanjkljivostmi se bodo izvedli potrebni popravki na različnih nivojih (pri izvajanju razpisov, izvajanju operacij, izvajanju dejavnosti animacije in obveščanja, izvajanje podpore izvajalcem operacij, ...), o katerih se bo poročalo na organih LAS.

Vsako zaključeno letno vrednotenje bo povzročilo uvedbo sprememb in potrebnih popravkov v delovanju LAS ter nov krog izvedbe aktivnosti. Vsako naslednje vrednotenje bo hkrati tudi »kontrola«

izvajanja potrebnih popravkov, ki so bili predlagani v okviru prejšnjega vrednotenja. S tem se zagotovi, da se nadgrajuje tako delovanje LAS kot tudi sam sistem vrednotenja.



13. Opis postopka določitve vodilnega partnerja LAS in opis kadrovskih kapacitet, finančni viri, izkušnje in znanje

V skladu z 11. členom Uredbe CLLD, se je Lokalna akcijska skupina TOTI LAS odločila, da izbere vodilnega partnerja izmed svojih članov.

V skladu s dogovorom, je bil vodilni partner imenovan in potrjen na Ustanovni seji lokalno zasebnega partnerstva TOTI LAS, 29.10.2015. Na sami seji je bil predstavljen celoten postopek izvolitve članov v organe in potrditev vodilnega partnerja. Začasni predsednik TOTI LAS, g. Bojan Golčar je predlagal, da se vodilnega partnerja imenuje že na ustanovni seji. Predlog je bil potrjen s sklepom. Člane TOTI LAS se je na seji pozvalo, da podajo predloge za vodilnega partnerja oz. izrazijo interes za prevzem funkcije vodilnega partnerja TOTI LAS. Interes je izrazila Mariborska razvojna agencija. Po predstavitvi dela in referenc MRA, so člani Skupščine TOTI LAS soglasno potrdili MRA kot vodilnega partnerja TOTI LAS.

Kadrovske, finančne in upravne sposobnosti vodilnega partnerja

Mariborska razvojna agencija je bila ustanovljena leta 1993, kot neprofitna razvojna ustanova, s strani takratne Občine Maribor, z namenom zagotavljanja pogojev za uresničevanje razvojnih pobud projekta »Maribor jutri«. Relativno hitro se je izkazal interes za nadaljevanje projektnega dela. Tako je zavod uspešno kandidiral in izvajal projekte v širšem javnem interesu, namenjene spodbujanju malega gospodarstva, ki so zaznamovali delovanje in poslanstvo Mariborske razvojne agencije, kot jo poznamo danes.

Kadrovske kapacitete

Na Mariborski razvojni agenciji je 18 zaposlenih. Od tega 13 za nedoločen čas in 5 za določen čas. Preko leta se prijavlja tudi na programe Javnih del, tako da ima čez leto, v povprečju 4-5 zaposlenih preko programa javnih del. Ima lastno računovodstvo, pravno službo in administrativno-tehnično pomoč.

Izkušnje in znanje

Mariborska razvojna agencija, kot regionalna razvojna agencija pokriva območje celotne regije Podravje (41 občin). Na območju regije deluje na zelo različnih področjih, od spodbujanja regionalnega razvoja, spodbujanja in mreženja podjetij znotraj Evropske podjetniške mreže in sodelovanja v čezmejnih projektih ter vodenja regijskih shem (Regijska garancijska shema in Regijska štipendijska shema), izvaja Program spodbujanja konkurenčnosti Maribor s širšo okolico (9 občin). V sodelovanju z občinami in drugimi partnerji pripravljajo in koordinirajo razvojne projekte, ki presegajo meje regije.

Izkušnje:

1. Vodenje in upravljanje Lokalne akcijske skupine TOTI LAS od leta 2008 (vzpostavitev LAS - izvedba vseh aktivnosti in postopkov ter priprava dokumentov za vzpostavitev LAS, vodenje in izvajanje vseh aktivnosti upravljalca LAS)
2. Priprava projektnih predlogov, koordinacija in vodenje projektov ter poročanje v okviru programa LEADER (pripravljeni in uspešno izvedeni 4 skupni projekti za celotno območje TOTI LAS; pomoč pri pripravi, izvajanju in poročanju 13 projektov drugih izvajalcev)
3. Priprava strateških dokumentov:
 - a. Priprava dokumenta Lokalna razvojna strategija TOTI LAS za obdobje 2008-2013
 - b. Priprava dokumenta Strategija razvoja Občine Selnica ob Dravi
 - c. Priprava Strategije razvoja MO Maribor
 - d. Priprava dokumentov Regionalni razvojni program za obdobje 2004-2006, Regionalni razvojni program za obdobje 2007-2013, Regionalni razvojni program 2014-2020
4. Vodenje sekretariatov oz. drugih programskih shem:
 - a. Izvajanje Programa spodbujanja konkurenčnosti Maribor s širšo okolico (priprava programa, vodenje tehničnega sekretariata, priprava in izvajanje določenih razpisov)
 - b. Vodenje tehničnega sekretariata v okviru programa Phare CBC program 2000 - Sklad za male projekte. Izvajali smo aktivnosti nadzora nad izvajanjem projektov ter nudili strokovno pomoč koristnikom sredstev pri projektnih aktivnostih.
 - c. V okviru programa Phare CBC SLO/A je MRA vodila tehnični sekretariat donacijske sheme Obmejna regija na poti digitalizacije (Cross Border Region Goes Digital). Izvajali smo aktivnosti asistencije pri pripravi in izvedbi razpisa, vodili postopke razpisa, nudilo pomoč potencialnim prijaviteljem, PR aktivnosti, vsebinska in finančna poročila, za območje 5 regij.

Finančna sposobnost

MRA je javni zavod, ustanovljen s strani MO Maribor. Za svoje delovanje pridobiva sredstva preko projektnih aktivnosti, za redno delovanje s strani MO Maribor in za izvajanje nalog RRA s strani Občin Zg. Podravja in MGRT ter preko vodenja finančnih shem in programov.

Naloge vodilnega partnerja:

Vodilni partner je bil izbran izmed članov TOTI LAS in potrjen na Ustanovi seji Skupščine TOTI LAS.

Vodilni partner zastopa LAS v upravnih in finančnih zadevah ter opravlja sledeče naloge v zvezi z delovanjem LAS:

- organizira delovanje LAS, skrbi za dokumentacijo in arhiv LAS,
- nudi organom LAS prostorsko, logistično, administrativno, strokovno in tehnično podporo, ki jo ti potrebujejo za svoje delovanje,
- na svojem poslovnem naslovu gostuje poslovni naslov LAS, tako da zagotavlja naslov za sprejem pošte za LAS in tudi sprejema pošto za LAS,
- informira člane LAS o svojem delu,
- pripravi letno poročilo o delu in finančno poročilo LAS in ju posreduje Upravnemu odboru LAS v sprejem ter Skupščini LAS v potrditev,
- pripravi letni načrt aktivnosti LAS in ga posreduje Upravnemu odboru LAS v sprejem ter Skupščini LAS v potrditev,
- sodeluje pri pripravi in izvedbi prijave na razpis za izbor in potrditev Lokalnih akcijskih skupin,
- zagotavlja in ažurno upravlja spletno stran LAS, na kateri objavlja splošne akte in dokumente LAS, javne pozive LAS, rezultate javnih pozivov z informacijami o sofinanciranih projektih in druge informacije, namenjene večji informiranosti subjektov, ki so bili izbrani na javnih pozivih LAS in
- zagotavlja javnost delovanja LAS in opravlja dejavnosti stikov z javnostjo,

- pripravi vse potrebne dokumente za delovanje Lokalne akcijske skupine TOTI LAS (v nadaljevanju LAS), v katerih mora določiti člane posameznega Organa LAS in jih javno objavi na spletni strani LAS
- upravlja transakcijski račun LAS.

Vodilni partner opravlja sledeče naloge v zvezi s Strategijo lokalnega razvoja:

- sodeluje pri pripravi Strategije lokalnega razvoja in jo promovira,
- pripravlja in distribuira promocijsko gradivo, s katerim predstavlja Strategijo lokalnega razvoja,
- izvaja informiranje, animacijo in motivacijo prebivalcev ter drugih subjektov iz območja LAS, jih spodbuja k sodelovanju na javnih pozivih LAS in k drugim oblikam sodelovanja pri izvajanju Strategije lokalnega razvoja,
- zagotavlja informacije vsem zainteresiranim na območju LAS o delovanju LAS in o Strategiji lokalnega razvoja,
- zagotavlja vse potrebne informacije, potrebne za omogočanje spremljanja in vrednotenja Strategije lokalnega razvoja,
- predlaga Upravnemu odboru LAS in Skupščini LAS spremembo Strategije lokalnega razvoja, če oceni, da je to potrebno,
- do 31. marca za preteklo leto pripravi letno poročilo o izvajanju Strategije lokalnega razvoja, kjer navede tudi podatke o doseganju ciljev strategije in o izpolnjevanju obveznosti za preteklo leto, in ga posreduje pristojnemu skladu oziroma organu in
- pripravlja letne načrte aktivnosti za potrebe pridobivanja sredstev za delovanje LAS in za animacijo in jih pravočasno posreduje pristojnemu organu oziroma skladu,
- v sodelovanju z drugimi organi LAS, predvsem Ocenjevalno komisijo in upravnim odborom, zagotavlja skladnost s strategijo lokalnega razvoja, pri izbiri operacij z njihovo prednostno razvrstitvijo teh operacij glede na njihov prispevek k doseganju ciljev in ciljnih vrednosti strategije.

Vodilni partner opravlja sledeče naloge v zvezi z javnimi pozivi LAS:

- upoštevač splošne akte LAS in druge predpise pripravi javne pozive LAS in razpisno dokumentacijo za zbiranje predlogov, vključno z opredelitvijo pogojev in meril,
- v imenu Upravnega odbora poskrbi za objavo javnih pozivov in razpisne dokumentacije za sofinanciranje projektov/operacij na spletni strani
- skrbi za izvedbo javnih pozivov LAS, za izdelavo s tem povezane dokumentacije in za nemoteno delovanje Ocenjevalne komisije in
- na javnih pozivih izbrane projekte posreduje v potrditev pristojnemu organu oziroma skladu.

Vodilni partner opravlja sledeče naloge v zvezi z izvajanjem projektov na območju LAS:

- skrbi za krepitev subjektov na območju LAS za razvoj in izvajanje projektov, vključno s spodbujanjem zmogljivosti njihovega upravljanja projektov, tako da jim nudi strokovno svetovanje in podporo pri pripravi, upravljanju in vodenju projektov,
- zbira projektne ideje, ki jih predlagajo člani LAS in drugi subjekti iz območja LAS, ter jih pomaga razvijati,
- pripravlja in vodi projekte LAS povezane s sodelovanjem LAS z drugimi Lokalnimi akcijskimi skupinami,
- spremlja izvajanje projektov, ki so bili izbrani na javnih pozivih LAS, kar zajema tudi spremljanje mejnikov in ciljev projektov, izvajanje nadzora nad njihovo izvedbo in financiranjem,
- informira izvajalce projektov o njihovih pravicah in obveznostih, vključno z obveznostmi po zadnjem izplačilu sredstev,
- izvaja nadzor nad izvajanjem projektov pred in po izplačilu sredstev,
- zagotavlja varen elektronski predal za prejem elektronske pošte za LAS in kvalificirano elektronsko potrdilo za oddajo vlog in zahtevkov,
- uredi dostop do informacijskih sistemov ustreznih skladov pred vlaganjem vlog in zahtevkov za izplačilo,

- zagotavlja posredovanje vlog in zahtevkov za izplačilo v skladu s pravili ustreznega sklada in
- pred posredovanjem zahtevkov ustreznemu skladu za povračilo stroškov preveri, če so upoštevana pravila označevanje, upravičenost stroškov in skladnost s Strategijo lokalnega razvoja ter operativnimi programi.

Vodilni partner opravlja tudi sledeče druge naloge:

- sodeluje z drugimi Lokalnimi akcijskimi skupinami,
- sodeluje z državnimi organi, revizijskimi in nadzornimi organi,
- pripravi seznam nalog,
- opravlja druge naloge, določene v splošnih aktih LAS ali s sklepi organov LAS, ki so povezane z izvajanjem nalog po tej pogodbi ali z doseganjem namena LAS in
- opravlja druge naloge, ki se lahko naknadno določijo z dodatkom k tej pogodbi, ki postane njen sestavni del

Vodilni partner opravlja naloge v skladu s predpisi, z navodili in smernicami financerjev LAS, s skrbnostjo dobrega strokovnjaka, po pravilih stroke, po običajih in v predpisanih rokih. Vodilni partner izvaja naloge v najboljšem interesu LAS.

Vodilni partner nalog ne bo dal v izvrševanje svojemu podizvajalcu ali tretji osebi brez vnaprejšnjega soglasja LAS.

Konkretne aktivnosti vodilnega partnerja v posameznem koledarskem letu se lahko določijo z letnim načrtom aktivnosti LAS, ki ga sprejme Upravni odbor LAS in potrdi Skupščina LAS in je za vodilnega partnerja zavezujoč.

Preglednost delovanja vodilnega partnerja in izogibanje navzkrižja interesov:

Vodilni partner deluje pregledno in loči opravljanje nalog od ostalih svojih dejavnosti. Vodilni partner zagotavlja preglednost vseh postopkov.

Vodilni partner zagotavlja ločen računovodski sistem ali ustrezne računovodske kode za vse transakcije, opravljene v okviru transakcijskega računa za LAS.

Vodilni partner zagotavlja preglednost delovanja LAS ter sledljivost in nadzor nad zakonito porabo javnih sredstev.

Vodilni partner omogoča Nadzornemu odboru LAS dostop do vseh listin in podatkov v zvezi z LAS, ki jih ta potrebuje za opravljanje svojega dela.

Usposobljenost vodilnega partnerja:

Vodilni partner mora biti ves čas izvajanja aktivnosti kadrovske, finančno in upravno sposoben voditi LAS in izvajati opredeljene naloge.

Vodilni partner za potrebe izvajanja nalog zagotavlja kadrovske kapacitete v obsegu vsaj 2 polnovredne delovne moči (PDM). Pri izvajanju nalog LAS bodo sodelovali zaposleni v okviru administrativne podpore, računovodstva, direktor ter strokovni tim treh oziroma štirih zaposlenih.

Zaposleni pri vodilnem partnerju bodo izvajali naloge v skladu s Pogodbo z vodilnim partnerjem in aneksom k Pogodbi z vodilnim partnerjem, v skladu z nalogami in aktivnostimi navedenih v točki 13 te strategije in na podlagi navodil predsednika ter Organov LAS.

Vodilni partner zagotavlja zadostne lastne finančne vire, da lahko nemoteno opravlja in financira naloge med posameznimi povračili stroškov.

Vodilni partner razpolaga z ustreznimi poslovnimi prostori in opremo na svojem sedežu ter zagotavlja ustrezno usposobljenost kadrov za izvajanje nalog.

14. Opis nalog, odgovornosti in postopkov sprejemanja odločitev organov LAS

14.1. Organi TOTI LAS in opis nalog organov

Lokalna akcijska skupina TOTI LAS, je na Ustanovni seji Lokalne akcijske skupine TOTI LAS z dne 29.10.2015 podpisala Pogodbo o ustanovitvi lokalno zasebnega partnerstva TOTI LAS, v kateri so navedeni vsi organi LAS, njihove pristojnosti in obveznosti.

Organi TOTI LAS so bili izvoljeni in potrjeni na Volilni skupščini TOTI LAS z dne 12.11.2015.

Način in postopek sprejemanja odločitev:

V kolikor ni določeno drugače, kolektivni organi LAS lahko odločajo, če je prisotnih več kot polovica članov organa, odločitve pa sprejemajo z navadno večino prisotnih članov. Vsak član kolektivnega organa LAS ima pri glasovanju en glas.

Glasovanje na kolektivnih organih LAS je javno, razen če organ sam ne določi drugače.

Član kolektivnega organa LAS ne more glasovati kadar se odloča o položaju, pravici ali obveznosti tega člana ali osebe, ki ga je pooblastila za zastopanje v tem organu, ali kadar bi z glasovanjem kako drugače prišlo do navzkrižja interesov. Ta točka se ne nanaša na glasovanje na volitvah.

Seje kolektivnih organov LAS se lahko izvedejo s srečanjem članov v živo ali korespondenčno z uporabo komunikacijskih tehnologij ob smiselni uporabi pravil, ki veljajo za sejo s srečanjem v živo.

Člana, ki je pravna oseba, na sejah organov LAS zastopa njegov zakoniti zastopnik ali druga od njega pooblaščen oseba.

Skupščina TOTI LAS

Skupščina je najvišji organ odločanja LAS in jo sestavljajo vsi člani.

Skupščina ima naslednje naloge in pristojnosti:

- izmed članov LAS izvoli Predsednika LAS, člane Upravnega odbora in Nadzornega odbora,
- izbere in potrdi vodilnega partnerja,
- sodeluje pri pripravi Strategije lokalnega razvoja in jo potrdi na predlog Upravnega odbora,
- na predlog Upravnega odbora potrdi spremembe Strategije lokalnega razvoja,
- sprejema splošne akte LAS, če za to ni pristojen drug organ,
- na predlog Upravnega odbora potrdi letni načrt aktivnosti s finančnim načrtom,
- na predlog Upravnega odbora potrdi letno poročilo o delu in finančno poročilo LAS,
- daje Upravnemu odboru in Predsedniku navodila za delo,
- razreši Predsednika LAS, člane Upravnega odbora in Nadzornega odbora, če ti delujejo v nasprotju s to pogodbo, splošnimi akti LAS, sklepi organov LAS ali v nasprotju z nameni in interesi LAS,
- razreši člana Upravnega odbora, če se ta v obdobju enega leta ne udeleži več kot polovice sej Upravnega odbora,
- odloča o višini članarine,
- dokončno odloča o pritožbah zoper sklepe drugih organov, ki jih prizadeti lahko vložijo v 15 dneh od kar je izvedel ali bi lahko izvedel za sklep organa,
- odloča o drugih zadevah, določenih s to pogodbo.

Seje Skupščine sklicuje Upravni odbor oz. Predsednik LAS glede na potrebe LAS, najmanj pa enkrat letno. Člani se sestajajo na rednih in izrednih sejah, lahko pa izjemoma sprejema odločitve o nujnih zadevah tudi na dopisnih sejah. Skupščino vodi Predsednik.

Pri strukturi članstva Skupščine TOTI LAS je potrebno upoštevati določilo točke (b) drugega odstavka 32. člena Uredbe 1303/2013/EU, ki določa, da na ravni odločanja niti javni organ niti katera koli posamezna interesna skupina nima več kot 49 % glasovalnih pravic.

Trenutno ima Skupščina TOTI LAS 73 članov. Od tega je 7 članov iz javnega sektorja, 31 iz gospodarskega in 35 iz tretjega sektorja. Glede na število članov po sektorjih, je pogoj 32. člena Uredbe 1303/2013/EU izpolnjen. Glede na to, da imamo odprto članstvo, bomo v primeru, da se

razmerje poruši in pogoj več ne bo izpolnjen, spremenili določilo v Pogodbi o ustanovitvi TOTI LAS z aneksom k pogodbi.

Predsednik in podpredsednik TOTI LAS

Predsednik je zastopnik LAS in po svoji funkciji predsednik Upravnega odbora.

Predsednik ima sledeče naloge in pristojnosti:

- samostojno in neomejeno predstavlja in zastopa LAS,
- podpisuje dokumente in listine v imenu LAS,
- sklicuje in vodi seje Upravnega odbora LAS,
- skrbi za izvajanje sklepov Upravnega odbora,
- vodi seje Skupščine LAS,
- opravlja druge naloge, določene s to pogodbo, drugimi splošnimi akti LAS ali predpisi, in naloge, ki mu jih naloži Upravni odbor ali Skupščina.

Predsednik svoje delo opravlja v skladu z navodili Skupščine in Upravnega odbora in je za svoje delo odgovoren Skupščini in Upravnemu odboru.

Podpredsednik opravlja naloge Predsednika in ima vse njegove pristojnosti v primeru, če je Predsednik odsoten, nedosegljiv, nezmožen za delo, če Predsedniku predčasno preneha mandat ali če ga Predsednik pooblasti za opravljanje svojih pristojnosti ali nalog.

Upravni odbor TOTI LAS

Upravni odbor je organ odločanja in upravljanja ter najvišji izvršilni organ LAS, ki ga sestavljajo: 4 predstavniki javnega sektorja; 4 predstavniki gospodarskega sektorja; 4 predstavniki tretjega sektorja. Upravni odbor vodi Predsednik LAS.

Upravni odbor ima naslednje naloge in pristojnosti:

- skrbi za učinkovito delovanje LAS, njeno plačilno sposobnost in usklajenost postopkov LAS z veljavno zakonodajo, kar zajema tudi ugotavljanje in preprečevanje tveganj, ki ogrožajo delovanje LAS,
- izmed sebe izbere Podpredsednika LAS
- daje Predsedniku navodila za delovanje,
- sklicuje Skupščino in skrbi za izvajanje njenih sklepov,
- sprejme predlog Strategije lokalnega razvoja ter njene spremembe in jih da v potrditev Skupščini,
- sprejme odločitve, potrebne za izvajanje Strategije lokalnega razvoja, kar zajema tudi vzpostavitev sistema njenega spremljanja in vrednotenja,
- imenuje člane in nadomestne člane Ocenjevalne komisije, ki pregleduje in ocenjuje projektne predloge oddane na javne pozive LAS in o njih pripravi poročilo,
- potrdi projekte, ki jih bo izvajal LAS in jih predlaga zadevnim organom sklada v potrditev (pri tem mora biti zagotovljena določba iz 34. člena Uredbe 1303/2013/EU, ki govori o tem, da morajo najmanj 50% glasov prispevati člani, ki niso javni sektor)
- sprejme letni načrt aktivnosti s finančnim načrtom LAS in ga po prejemu soglasja Nadzornega odbora da v potrditev Skupščini,
- sprejme letno poročilo o delu in finančno poročilo LAS, ki ju pripravi vodilni partner, in ju da v potrditev Skupščini,
- sprejme splošni akt LAS v katerem opredeli način izvedbe javnih pozivov LAS, pregleden, neodvisen in odprt način izbire predlogov projektov za financiranje in nepristranska merila za izbor projektov, in ga da v potrditev Skupščini,
- na podlagi poročila Ocenjevalne komisije za vsak projekt odloči ali se bo financiral in o tem poroča Skupščini (pri tem mora biti zagotovljena določba iz 34. člena Uredbe 1303/2013/EU, ki govori o tem, da morajo najmanj 50% glasov prispevati člani, ki niso javni sektor),
- na 1. stopnji odloča o pritožbah, v okviru javnih pozivov za zbiranje projektnih predlogov
- izvaja evalvacijo rezultatov izbranih projektov za financiranje,

- določi besedilo pogodbe z vodilnim partnerjem,
- opravlja druge naloge, določene s Pogodbo o ustanovitvi LAS, drugimi splošnimi akti LAS ali predpisi, in naloge, ki mu jih naloži Skupščina.

Upravni odbor skliče Predsednik glede na potrebe LAS.

Upravni odbor lahko za izvedbo svojih nalog oblikuje delovne skupine kot načine dela.

Nadzorni odbor TOTI LAS

Nadzorni odbor je nadzorni organ LAS, ki ga sestavljajo: en predstavnik javnega sektorja, en predstavnik gospodarskega sektorja in en predstavnik zasebnega sektorja.

Član Nadzornega odbora ne more biti član Upravnega odbora ali Ocenjevalne komisije, oseba, ki opravlja finančno-računovodske posle za LAS, oseba, ki opravlja delo pri vodilnem partnerju ali druga oseba, če bi prišlo do navzkrižja interesov.

Nadzorni odbor vodi predsednik Nadzornega odbora, ki ga člani izvolijo izmed sebe.

Nadzorni odbor ima sledeče naloge in pristojnosti:

- izmed svojih članov izvoli predsednika Nadzornega odbora,
- nadzira finančno in materialno poslovanje LAS,
- nadzira delo Predsednika, Podpredsednika in Upravnega odbora,
- nadzira delo vodilnega partnerja,
- nadzira gospodarnost poslovanja LAS,
- daje Upravnemu odboru soglasje k letnemu načrtu aktivnosti s finančnim načrtom LAS,
- pred sprejemom letnega poročila o delu in finančnega poročila LAS, poda Skupščini svoje mnenje o obeh poročilih,
- ima pravico do vpogleda v vse listine in dokumentacijo LAS,
- na zahtevo Predsednika ali Upravnega odbora poda oceno o pravilnosti ali gospodarnosti posameznega posla LAS ali delovanja vodilnega partnerja,
- najmanj enkrat letno o svojem delu poroča Skupščini,
- opravlja druge naloge, določene s to pogodbo, drugimi splošnimi akti LAS ali predpisi.

Nadzorni odbor skliče predsednik Nadzornega odbora glede na potrebe LAS. Člani Nadzornega odbora se sestajajo na rednih in izrednih sejah, izjemoma pa lahko sprejemamo odločitve tudi na dopisnih sejah. Člani Nadzornega odbora lahko sodelujejo na sejah Skupščine in Upravnega odbora brez pravice glasovanja. Za svoje delo je Nadzorni odbor odgovoren Skupščini.

Ocenjevalna komisija TOTI LAS

Ocenjevalna komisija pregleduje popolnost in ustreznost prijav na javne pozive LAS, jih ocenjuje ter preverja zmogljivosti predlagateljev projekta za njihovo izvedbo in o tem za Upravni odbor pripravi poročilo.

Ocenjevalna komisija ima pet (5) članov in dva (2) nadomestna člana, ki jih imenuje Upravni odbor izmed neodvisnih strokovnjakov s področja razvoja podeželja, regionalnega razvoja, strateškega in projektnega načrtovanja in podobno. Član lahko ima tudi specifična znanja kot npr. iz računovodstva, davkov, prava, registracije in poslovanja organizacij, posameznikov in gospodarskih družb ali drugih področij. Član Ocenjevalne komisije ne more biti član Upravnega odbora ali Nadzornega odbora.

Član ocenjevalne komisije se izloči iz pregledovanja in ocenjevanja prijav na javni pozive in ga nadomesti nadomestni član, kadar je zasebno ali poslovno povezan s prijaviteljem na javni poziv ali njegovim partnerjem v projektu, ali kadar bi iz drugih razlogov nastalo navzkrižje interesov. Izločenega člana nadomesti nadomestni član.

Seje Ocenjevalne komisije sklicuje vodilni partner, vodi pa jih predsednik Ocenjevalne komisije, ki ga člani ocenjevalne komisije izvolijo izmed sebe.

Za svoje delo je Ocenjevalna komisija odgovorna Upravnemu odboru.

15. Merila za izbor operacij in opis postopka izbora operacij

Postopek za izbor operacij bo potekal v treh fazah:

1. Objava javnega poziva za zbiranje operacij
2. Prejem in pregled prispelih vlog – glede na splošne pogoje in po potrebi poziv za dopolnitve
3. Izvedba ocenjevanja vlog – skladnost z merili ter priprava predloga izbora operacij

15.1. Postopek izvedbe javnega poziva

Podlaga za objavo javnega poziva za izbor operacij je potrjena Strategija lokalnega razvoja TOTI LAS za programsko obdobje 2014-2020.

Osnutek javnega poziva je sestavni del potrjene Strategije lokalnega razvoja TOTI LAS in se praviloma ne sme spreminjat, razen v primerih, ko se spreminja tudi Strategija lokalnega razvoja, ali na zahtevo Koordinacijskega odbora CLLD oziroma pristojnega ministrstva.

Vodilni partner LAS pripravi čistopis javnega poziva za izbor operacij in ga da v potrditev Upravnemu odboru TOTI LAS, ki določi tudi višino razpisanih sredstev. Po potrditvi ga, skupaj z razpisno dokumentacijo, vodilni partner objavi na spletni strani Lokalne akcijske skupine TOTI LAS. Občine območja objavijo javni poziv na svojih spletnih straneh. O objavi poziva, obvesti vodilni partner vse člane LAS po elektronski pošti.

TOTI LAS bo predvidoma objavil 3 javne pozive v novem programskem obdobju oz. še dodatnega po potrebi oz. v primeru prejema dodatnih sredstev za uspešnost. Lahko pa Upravni odbor določi, da se javni pozivi objavljajo po drugačni dinamiki.

Javni poziv za prijavo operacij, je odprt najmanj 30 dni in v tem času je prijaviteljem omogočen vpogled in pridobitev celotne razpisne dokumentacije na spletni strani TOTI LAS.

Vsebina javnega poziva

Javni poziv mora vsebovati najmanj:

- ime LAS v imenu katerega vodilni partner objavi javni poziv,
- namen javnega poziva,
- predmet sofinanciranja,
- okvirno vrednost razpoložljivih sredstev za sofinanciranje,
- navedbo oblike, obsega sofinanciranja in upravičenih stroškov,
- pogoje, ki jih mora izpolnjevati prijavitelj in njegovi morebitni partnerji,
- pogoje, ki jih mora izpolnjevati predlog operacije za sofinanciranje,
- časovni okvir izvedbe operacije za sofinanciranje,
- obveznosti upravičencev do sofinanciranja,
- sankcije zaradi neizpolnjevanja obveznosti upravičencev do sofinanciranja,
- splošni pogoji in merila za izbiro operacij za sofinanciranje
- najnižje število točk, ki jih mora doseči prijava, da se lahko sofinancira,
- način izbora operacij, ki se bodo sofinancirale,
- rok za vložitev prijave, ki ne sme biti krajši od enega meseca od objave javnega poziva,
- način vložitve in morebitne dopolnitve prijave,
- opis postopka obravnave in ocenjevanja prijav,
- navedbo celotne razpisne dokumentacije, ki zajema najmanj obrazec za prijavo, vzorec pogodbe o sodelovanju med prijaviteljem in partnerjem, vzorec pogodbe o sofinanciranju operacije in opremo ovojnice,
- rok v katerem bodo prijavitelji obveščeni o izidu javnega poziva in
- kontaktne podatke za pridobitev dodatnih informacij o javnem pozivu

Pravila za sofinanciranje operacij (povzetek iz osnutka javnega poziva)

Za izvedbo tega javnega poziva se uporablja *Uredba o izvajanju lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, v programskem obdobju 2014-2020* (Uradni list RS št. 42/15 in 28/16) – v nadaljevanju Uredba CLLD.

Podlaga in okvir za izvedbo tega javnega poziva je Strategija lokalnega razvoja na območju MO Maribor in Občine Kungota v obdobju 2014-2020, ki je dostopna na: www.toti-las.si.

SKLAD EKSRP:

Upravičenci

Upravičenci do podpore so LAS, fizične in pravne osebe. Če gre za operacijo, ki se lahko izvede v okviru glavnega ukrepa Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020, so upravičenci do podpore LAS, skupina fizičnih ali skupina pravnih oseb, ki izvaja operacijo za skupno korist oziroma uporabo. Za skupino fizičnih in skupino pravnih oseb se šteje skupina, ki je sestavljena najmanj iz treh članov.

Oblika in obseg sofinanciranja

Upravičeni so samo stroški, ki so nastali po izdaji odločbe, s katero Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja odobri izvajanje operacije in ki izpolnjujejo splošne pogoje za upravičene stroške.

Podpora operaciji se dodeli na podlagi zahtevka za izplačilo v obliki nepovratne finančne podpore za kritje upravičenih stroškov, upoštevajoč posebna pravila EKSRP. Stroški se priznajo v obliki stroškov dela, materiala, naložb, storitev in prispevka v naravi, kot določeno v 28. členu Uredbe CLLD.

Prispevek v naravi v obliki zagotavljanja dela, blaga in zemljišč ne sme presegati 10% skupnih upravičenih stroškov operacije. Stroški nakupa zemljišč lahko predstavljajo največ 10% skupnih upravičenih stroškov operacije.

Razliko do 100 % upravičenih stroškov ter neupravičene stroške krije upravičenec kot nosilec operacije in projektni partnerji iz lastnih sredstev.

Najvišjo dovoljeno stopnjo javne podpore, v višini 85% upravičenih stroškov lahko pridobijo le operacije, ki so skladne s 4. odstavkom 56. člena Uredbe CLLD.

Maksimalno višino sofinanciranja lahko tako pridobijo samo operacije z dodano vrednostjo, kot so skupni interes, skupina upravičencev, dostop javnosti do rezultatov operacije, inovativne značilnosti operacije na lokalni ravni, razpoložljivost proračuna in integrirane operacije.

Pri operaciji, ki vključuje naložbe v infrastrukturo ali produktivne naložbe, se upošteva 49. člen Uredbe CLLD.

Pri določitvi stopnje podpore operacijam se upošteva pravila državnih pomoči. Pri operacijah, kjer končni prejemnik sredstev ni občina ali druga javna institucija in izpolnjujejo pogoje za državne pomoči, se pomoč dodeli na podlagi pravila de minimis. Končni prejemnik sredstev lahko na podlagi pravila de minimis pridobi največ do 200.000,00 EUR v obdobju zadnjih treh proračunskih let oziroma prejemniki sredstev, ki delujejo v cestnoprometnem sektorju, največ do 100.000,00 EUR v obdobju zadnjih treh proračunskih let.

Najnižji znesek javne podpore za posamezno operacijo je 2.000 eurov.

Najvišji znesek javne podpore je 60.000€.

Kadar vrednost posamezne operacije znaša več kot 20.000 eurov, se lahko izvaja v dveh fazah, s tem, da posamezni zahtevek za izplačilo ne sme biti nižji od 5.000 eurov.

Upravičena območja za izvajanje operacij

Operacija se lahko izvede samo na območju sledečih občin: Mestna občina Maribor in Občina Kungota, razen v mestnih naseljih Mestne občine Maribor, v skladu s Prilogo 1 Uredbe o izvajanju lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost v programskem obdobju 2014-2020 (Uradni list RS, št. 42/15 in 28/16)

SKLAD ESRR:

Upravičenci

Upravičenci do podpore so lokalne akcijske skupine (LAS), pravne osebe javnega in zasebnega prava, nevladne organizacije, institucije regionalnega razvoja.

Oblika in obseg sofinanciranja

Upravičeni so samo stroški, ki so nastali po oddaji vloge v odobritev na Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, ki izpolnjujejo splošne pogoje za upravičene stroške in pogoje po 71. členu Uredbe CLLD.

Podpora operaciji se dodeli na podlagi zahtevka za izplačilo v obliki nepovratne finančne podpore za kritje upravičenih stroškov, upoštevajoč posebna pravila ESRR. Stroški se priznajo v obliki stroškov dela, materiala, naložb, storitev. Glede upravičenosti stroškov je treba upoštevati 71. člen Uredbe CLLD, ter »Navodila organa upravljanja o upravičenih stroških za sredstva evropske kohezijske politike v programskem obdobju 2014-2020«.

Prispevek v naravi v okviru sklada ESRR ni upravičen strošek.

Razliko do 100 % upravičenih stroškov ter neupravičene stroške krije upravičenec kot nosilec operacije in projektni partnerji iz lastnih sredstev.

Pri operaciji, ki vključuje naložbe v infrastrukturo ali produktivne naložbe, se upošteva 49. člen Uredbe CLLD.

Neupravičeni so tudi stroški, navedeni v poglavju 3.3.1 »Navodil organa upravljanja o upravičenih stroških za sredstva evropske kohezijske politike v programskem obdobju 2014-2020 verzija 1.02«, april 2016.

Pri določitvi stopnje podpore operacijam se upošteva pravila državnih pomoči. Pri operacijah, kjer končni prejemnik sredstev ni občina ali druga javna institucija in izpolnjujejo pogoje za državne pomoči, se pomoč dodeli na podlagi pravila de minimis. Končni prejemnik sredstev lahko na podlagi pravila de minimis pridobi največ do 200.000,00 EUR v obdobju zadnjih treh proračunskih let oziroma prejemniki sredstev, ki delujejo v cestnoprometnem sektorju, največ do 100.000,00 EUR v obdobju zadnjih treh proračunskih let.

Najnižji znesek javne podpore za posamezno operacijo je 2.000 eurov.

Najvišji znesek javne podpore je 60.000€.

Kadar vrednost posamezne operacije znaša več kot 20.000 eurov, se lahko izvaja v dveh fazah, s tem, da posamezni zahtevki za izplačilo ne sme biti nižji od 5.000 eurov.

Upravičena območja za izvajanje operacij

V okviru ESRR so upravičene do sofinanciranja samo operacije, ki se bodo izvajale v urbanem območju, ki je bilo uporabljeno pri metodologiji izračuna finančnega okvira ESRR. Na območju TOTI LAS je to naselje Plintovec.

15.2. Postopek izbora in ocenjevanja operacij

Odpiranje prejetih vlog na javni poziv bo potekalo v roku osmih dni od dneva zaprtja razpisa na sedežu vodilnega partnerja TOTI LAS. Vloge se bo odpiralo in ocenjevalo po vrstnem redu prispetja. Odpiranje vlog ni javno.

Vloge odpira Ocenjevalna komisija, ki jo je imenoval Upravni odbor LAS.

Pregled vlog in ocenjevanje bo potekalo v dveh korakih:

1. Pregled popolnosti vloge glede na splošne pogoje

Ocenjevalna komisija pregleda popolnost vloge glede na splošne pogoje in pisno pozove prijavitelje, katerih vloge niso bile popolne, k njihovi dopolnitvi in razjasnitvi. V pozivu k dopolnitvi oz. razjasnitvi, se določi rok za dopolnitev oz. razjasnitev, ki ne sme biti krajši od osmih delovnih dni, od datuma posredovanja poziva za dopolnitev oz. razjasnitev.

Pozivi za dopolnitev oz. razjasnitev vlog se pošiljajo po elektronski pošti na elektronski naslov, ki je naveden v vlogi (prijavitelj v vlogi izrecno soglaša s prejemom poziva za dopolnitev vloge na elektronski naslov). Prijavitelji dopolnitve oz. razjasnitve pošljejo po redni pošti, priporočeno na naslov LAS oz. sedež vodilnega partnerja.

Nepopolne vloge, ki jih prijavitelji v navedenem roku ne dopolnijo oz. ne podajo razjasnitev, se s sklepom Ocenjevalne komisije zavržejo.

Ocenjevalna komisija pripravi pisno poročilo o pregledu vlog.

2. Pregled in ocenitev vlog glede na merila:

Vloge, ki so popolne, bo Ocenjevalna komisija obravnavala v skladu z določenimi merili za izbiro operacij. Komisija lahko prijavitelje pozove k vsebinskim pojasnitvam, če je to potrebno.

V primeru, da operacija ni skladna z zahtevami meril, se taka operacija s sklepom Ocenjevalne komisije zavrne ter izloči iz nadaljnjega ocenjevanja.

Za izbiro operacij Ocenjevalna komisija izdelala poročilo o rezultatih ocenjevanja, obrazložitev ocen in predlog operacij za sofinanciranje, ki ga predloži Upravnemu odboru.

Upravni odbor na podlagi poročila Ocenjevalne komisije izbere operacije za sofinanciranje.

15.3. Delo ocenjevalne komisije

Člane Ocenjevalne komisije TOTI LAS imenuje Upravni odbor TOTI LAS.

Ocenjevalna komisija izvede postopek ocenjevanja v skladu z navodili in metodologijo, ki je sestavni del Strategije lokalnega razvoja TOTI LAS. Metodologija se lahko spremeni samo s spremembo strategije.

Pred pričetkom postopka ocenjevanja, se ocenjevalci z »Izjavo o nepristranskosti in zaupnosti« pisno zavežejo, da bodo informacije, podatke in dokumente varovali skrbno (kot »zaupne informacije«) ter da bodo zaupne informacije uporabljali le v namene ocenjevanja in jih ne bodo razkrivali tretji stranki. Prav tako se zavežejo, da bodo originale dokumentov po zaključenem postopku ocenjevanja vrnil in ne bodo zadržali nobene kopije dokumentov v pisni, elektronski ali katerikoli obliki.

Prispele vloge pregleduje in ocenjuje Ocenjevalna komisija. Naloga ocenjevalcev je pregled vlog in izdelava ocene projektne vloge, skladno s predpisano metodologijo. Ocenjevalci ocenjujejo s pomočjo ocenjevalnega lista, ki ga na koncu podpišejo.

Ocenjevalci ločeno in za vsako vlogo izpolnijo ocenjevalni list ter ocenijo po vseh merilih, določenih v metodologiji. Ocenjevalci podajo pisno utemeljitev ocene.

Vodilni partner pripravi skupen seznam ocenjenih vlog, na podlagi ocenjevalnih listov in ga posreduje v končno obravnavo članom Ocenjevalne komisije. Komisija pripravi seznam vlog na javni poziv, ki dosežejo postavljen prag minimalnega števila točk, po vrstnem redu višine prejetih točk, do porabe sredstev za posamezni javni poziv.

Ocenjevalna komisija pripravi poročilo o svojem delu, ter ga skupaj s seznamom projektnih vlog, posreduje Upravnemu odboru v obravnavo.

15.4. Merila za izbor operacij

Splošni pogoji

	Splošni pogoji	DA/NE
1.	Vloga je prispela v roku, določenim z javnim pozivom in je pravilno označen in zaprta	Če NE, se zavrne
2.	Vloga je izpolnjena na predpisanem obrazcu	Če NE, se se dopolni
3.	Vloga je predložena v 1 tiskanem izvirniku in v elektronski obliki	Če NE, se se dopolni
4.	Vloga vsebuje vse elemente obrazca (vsebinski in finančni del) – prijavnica je v celoti izpolnjena in podpisana (izvirnik) in vsebuje vse izjave	Če NE, se se dopolni
5.	Operacija je skladna s Strategijo lokalnega razvoja in prednostnimi vsebinami javnega poziva	Če NE, se zavrne
6.	Operacija je skladna s cilji sklada ESRR	Če NE, se zavrne
7.	Operacija se izvaja na upravičenem območju LAS (urbano območje)	Če NE, se zavrne
8.	Operacija se je že začela izvajati	Če DA, se zavrne
9.	Operacija se bo izvajala v času, opredeljenem v javnem pozivu	Če NE, se zavrne
10.	Operacija ima zaprto finančno konstrukcijo	Če NE, se zavrne
11.	Prijavitelj izpolnjuje ekonomsko-finančne pogoje oz. spodobnosti ponudnika / Operacija ima zagotovljene lastne finančne vire za izvedbo operacije v celoti	Če NE, se zavrne
12.	Upravičeni stroški operacije se ne financirajo iz drugih javnih ali zasebnih sredstev (prepoved dvojnega financiranja)	Če NE, se zavrne
13.	Operacija je v skladu z veljavno zakonodajo in so zanjo izdana vsa relevantna soglasja ali dovoljenja (kjer je to potrebno)	Če NE, se zavrne

V kolikor je vloga v točkah 2, 3 in/ali 4 označena z NE, se zahteva dopolnitev. V kolikor je označena z NE v katerikoli od drugih točk, se zavrne.

Vloge, ki so popolne oz. se ustrezno dopolnijo gredo v nadaljnje ocenjevanje, v presojo z vidika meril.

Merila

Merila		Možno število točk
Izvedljivost operacije	Cilji so jasno opredeljeni, aktivnosti so izvedljive ter vodijo k doseganju konkretnih rezultatov	10
	Cilji so opredeljeni, aktivnosti in rezultati so navedeni, vendar površno in ne zagotavljajo logičnega sosledja	5
	Cilji, aktivnosti in rezultati so navedeni, vendar ne izkazujejo logičnega sosledja in posledično načrtovanih rezultatov	0
Prispevek k doseganju ciljev in kazalnikov SLR	Operacija neposredno vpliva na doseganje ciljev in vsaj 2 kazalnika SLR	10
	Operacija neposredno vpliva na doseganje ciljev in vsaj 1 kazalnik SLR	5
	Operacija neposredno vpliva na doseganje ciljev	3
Trajnost operacije	Rezultati operacije zagotavljajo nadaljnjo izvajanje aktivnosti operacije ali omogočajo izvajanje novih operacij	10

	(npr. zagotovljeno upravljanje skupnih kapacitet, zagotovljeno trženje skupnih produktov in storitev,...)	
	Rezultati operacije zagotavljajo nadaljnjo izvajanje aktivnosti (oblikovane metode in orodja, promocijski material,...)	5
	Operacija je namenjena osveščanju in izobraževanju javnosti	3
	Rezultati operacije ne zagotavljajo trajnosti	0
Teritorialna pokritost	Operacija se izvaja na območju obeh občin	5
	Operacija se izvaja na območju ene občine	3
Partnerstvo	Pri operaciji sodelujejo vsaj 3 partnerji (prijavitelj + 2 partnerja), iz različnih sektorjev, člani v vertikalni verigi	10
	Pri operaciji sodelujejo vsaj 2 partnerja (prijavitelj + 1 partnerja), iz različnih sektorjev, člani v vertikalni verigi	8
	Pri operaciji sodelujejo vsaj 2 partnerja (prijavitelj + 1 partnerja), iz istega sektorja, ni vertikalne verige	5
	Operacija ne predvideva partnerstva	3
Prispevek k horizontalnim ciljem	Operacija prispeva k uresničevanju 3 ali 4 horizontalnih ciljev	5
	Operacija prispeva k uresničevanju 2 horizontalnih ciljev	3
	Operacija prispeva k uresničevanju 1 horizontalnega cilja	1
Ustvarjanje novih delovnih mest	Operacija jasno zagotavlja vsaj eno novo delovno mesto za polni delovni čas, za obdobje najmanj 3 let po zaključku operacije (tudi samozaposlitev)	10
	Operacija ponuja možnost ustvarjanja delovnega mesta ali samozaposlitve	5
	Operacija ne predvideva novega delovnega mesta	0
Varstvo okolja in ohranjanja narave	Načrtovane aktivnosti in rezultati neposredno vplivajo na ohranjanje in varstvo okolja ter ohranjanje narave	5
	Načrtovane aktivnosti in rezultati posredno vplivajo na ohranjanje in varstvo okolja ter ohranjanje narave	3
	Iz načrtovanih aktivnosti in rezultatov ni razviden vpliv na ohranjanje in varstvo okolja ter ohranjanje narave	0
Enake možnosti	Operacija vključuje oz. so rezultati namenjeni ranljivim ciljnim skupinam	10
	Operacija ne vključuje ranljivih skupin in rezultati niso relevantni za ranljive skupine	0
Razvoj novih programov, produktov	V okviru operacije bo nastal oz. bodo nastali novi produkti, programi ali storitve	10
	Operacija omogoča nadgradnjo obstoječih produktov, programov ali storitev	7
	Operacija ne predvideva novih produktov, programov ali storitev	0
Inovativnost	Operacija je inovativna in ustvarja novo dodano vrednost na območju (uporaba novih metod, pristopov in programov, uvajanje novih storitev in proizvodov, uvajanje novih znanj,...)	10
	Operacija je delno inovativna (vsebina operacije ni nova, se pa izvaja na drugačen način ali vključuje nove ciljne skupine)	5
	Operacija ni inovativna	0
		95

Ocenjevanje po merilih:

- po merilih, lahko operacija doseže maksimalno 95 točk
- minimalno število točk, ki jih mora operacija doseči, da ima možnost sofinanciranja je 50 točk
- vloge, ki dosežejo vsaj minimalni prag 50 točk, se razvrstijo po vrstnem redu višine prejetih točk, do porabe sredstev za posamezni javni poziv
- Vloge, ki ne dosežejo minimalnega praga točk se zavrnejo.
- Če imata dve ali več vlogi enako število točk, se vlogi/e razvrstijo na podlagi naslednjih meril, po vrstnem redu:
 - o Doseženo število točk pri merilu: ustvarjanje novih delovnih mest
 - o Doseženo število točk pri merilu: trajnost operacije
 - o Doseženo število točk pri merilu: partnerstvo
 - o Doseženo število točk pri merilu: teritorialna pokritost

Upravni odbor LAS lahko postopke in merila za izbor operacij dopolni z dodatnimi načini in merili, kadar za to obstajajo utemeljeni razlogi, kot na primer nedoseganje v SLR planiranih ciljev in kazalnikov, na določenih tematskih področjih. Dodatni postopki in merila veljajo le za določen javni poziv ali časovno obdobje.

15.5. Postopek obravnave vlog

Upravni odbor LAS obravnava poročilo Ocenjevalne komisije in seznam operacij, ki so predlagane za sofinanciranje. V postopku obravnave, lahko Upravni odbor LAS zahteva vpogled v posamične vloge ali zahteva od Ocenjevalne komisije dodatna pojasnila.

Upravni odbor LAS, na podlagi poročila in predloga seznama operacij za sofinanciranje Ocenjevalne komisije, odloči o izboru operacij za sofinanciranje. Pri odločanju o izbiri operacij je potrebno zagotoviti, da najmanj 50% glasov prispevajo interesne skupine/člani Upravnega odbora, ki niso javni sektor.

Upravni odbor pripravi poročilo o izboru operacij in ga predloži Skupščini.

Vodilni partner posreduje potrjene operacije v obravnavo in potrditev pristojnemu organu.

Upravni odbor LAS, z Obvestilom o izboru oz. neizboru obvesti prijavitelje glede izbire oz. neizbire operacije. Obvestilo je informativnega značaja in še ne pomeni dejanske dodelitve sredstev.

Prijavitelj ima v osmih (8) dneh od prejema obvestila o odločitvi glede izbire oz. neizbire operacije, pravico vložiti pritožbo oz. ugovor na Upravni odbor LAS.

V svoji pritožbi mora natančno opredeliti in utemeljiti razloge, zaradi katerih je pritožba vložena. V kolikor želi prijavitelj po prejemu sklepa glede izbire oz. neizbire operacije, vpogled v svoj ocenjevalni list, mora podati pisno prošnjo Upravnemu odboru LAS. Možen je vpogled v skupne ocene po posameznem merilu prijavljene operacije ob prisotnosti predsednika LAS ali predstavnika vodilnega partnerja, pri čemer dokumenta ni dovoljeno kopirati ali fotografirati.

Predmet pritožbe ne morejo biti postavljeni pogoji in temeljna merila za ocenjevanje.

O pritožbi na 1. stopnji odloča Upravni odbor LAS. Odločitev Upravnega odbora je posredovana vlagatelju, ki ima možnost, v kolikor se z odločitvijo ne strinja, da se v roku petnajstih (15) dni pritoži drugostopenjskemu organu. O pritožbi na 2. stopnji odloča Skupščina LAS. Odločitev je dokončna in nanjo ni možne pritožbe. Vsi pritožbeni postopki morajo biti končani pred predložitvijo operaci v potrditev ARSKTRP in MGRT.

Podatki o odobrenih operacijah se objavijo na spletni strani LAS po zaključku postopka izbora operacij.

15.6. Projekti Lokalne akcijske skupine TOTI LAS

V skladu z 2. odstavkom 32. člena Uredbe CLLD lahko TOTI LAS prijavi za sofinanciranje in izvede tudi lastne projekte. To so vsi projekti sodelovanja in posamezni skupni projekti, ki se izvajajo na območju celotnega LAS oz. vplivajo na območje celotnega LAS.

Projekti LAS se pripravijo tako, da Upravni odbor sprejme sklep o pripravi in prijavi projekta LAS za sofinanciranje. V sklepu zadolži projektno skupino ali posameznika (vodilnega partnerja) za pripravo projektnega predloga, ki mora biti v skladu s cilji SLR. Ko Upravni odbor potrdi projektni predlog, ga pošlje zadevnemu skladu v potrditev in sofinanciranje.

Pri potrditvi projekta LAS je potrebno upoštevati 34. Člen Uredbe 1303/2013/EU, ki govori o tem, da mora pri odločitvi biti zagotovljeno, da prispevajo najmanj 50% glasov člani, ki niso javni sektor.

Vsa ostala določila glede trajanja projekta in (ne)upravičenosti stroškov so enaka kot pri ostalih projektih.

V primeru, če bo projekt vključeval tudi naložbo, bo LAS v vlogi za financiranje določil osebo javnega prava (eno od občin), ki postane lastnik naložbe.

15.7. Preprečevanje konflikta interesov

Člani organov LAS se pri svojem delu izogibajo navzkrižju interesov in se izločijo iz tistih faz odločanja, s katerimi bi do navzkrižja lahko prišlo. Član se izloči, če je zasebno ali poslovno povezan s prijaviteljem na javni poziv ali partnerjem v projektu, ali kadar bi iz drugih razlogov nastalo navzkrižje interesov.

Član Ocenjevalne komisije ne more biti član Upravnega odbora ali Nadzornega odbora.

Člani Ocenjevalne komisije in člani Upravnega odbora podpišejo Izjavo o nepristranskosti in zaupnosti.

16. Finančni načrt, vključno s finančno razdelitvijo po zadevnih skladih iz te uredbe v skladu s finančnim okvirjem

16.1. Opis in utemeljitev razdelitve sredstev po skladih

Določitev finančnega okvirja za EKSRR:

Pri določitvi finančnega okvirja za sklad EKSRR se uporabi naslednja formula:

$$(\text{št. prebivalcev LAS} \times \text{vrednost točke}) + (\text{površina LAS} \times \text{vrednost točke}) + (\text{razvitost občin} \times \text{vrednost točke}) = \text{finančni okvir}$$

Občina	Št. preb.	Vred. točke	Znesek v €	Povr. v km ²	Vred. točke	Znesek v €	Koef. razv.	Znesek v €	Skupaj v €
Maribor	16.504	10,00	165.040	147,5	550,00	81.125	1,01	60.000	306.165
Kungota	4.793	10,00	47.930	49	550,00	26.950	0,98	70.000	144.880
Skupaj	21.297	10,00	212.970	196,5	550,00	108.075	/	130.000	451.045

$$(21.297 \times 10\text{€}) + (196,5\text{km}^2 \times 550\text{€}) + (1 \times 70.000\text{€} + 1 \times 60.000\text{€}) = \underline{\underline{451.045\text{€}}}$$

Ker je celotno območje TOTI LAS tudi v problemskem območju in vključeno v Program spodbujanja konkurenčnosti Maribor s širšo okolico, se sredstva EKSRR povečajo za 15%.

Torej:

$$451.045,00\text{€} \times 1,15 = \underline{\underline{518.701,75\text{€}}}$$

Določitev finančnega okvirja za ESRR:

Pri določitvi finančnega okvirja za sklad ESRR se uporabi naslednja formula:

$$\text{Fiksni del} + \text{variabilni del} = \text{finančni okvir}$$

$$119.626,63 + 179.400 = 299.026,63$$

Fiksni del:

$$242.000 + (242.000 \times \text{št. urbanih območij} \times 0,20 + 242.000 \times \text{št. medobčinskih središč} \times 0,30 + 242.000 \times \text{št. regionalnih središč} \times 0,10)$$

TOTI LAS na svojem območju nima naselja, ki bi po Uredbi CLLD lahko predstavljala osnovo za izračun fiksnega dela, z izjemo mesta Maribor, ki je naselje mednarodnega pomena. Sosednji LAS, LAS Lastovica v okviru fiksnega dela nima nobenega naselja, zato je bil v mesecu januarju 2016 med TOTI LAS in LAS Lastovica sprejet dogovor, ki ga je potrdila tudi MO Maribor s podpisanim pismom o nameri. V mesecu juliju 2016 je bil med obema LAS sprejet sporazum, s katerim je bila formalizirana delitev fiksnega dela sredstev ESRR med TOTI LAS in LAS Lastovica. Razdelitev je razvidna iz spodnje tabele.

Razdelitev fiksnega dela med LAS Lastovica in TOTI LAS na podlagi števila prebivalcev LAS (na podlagi pisma o nameri Mestne občine Maribor in Sporazuma med TOTI LAS in LAS Lastovica):

LAS	Število prebivalcev	Razdelitev
TOTI LAS	21.297	119.626,63
LAS Lastovica	21.786	122.373,37
SKUPAJ	43.083	242.000,00

Izračun glede na navodila MGRT:

fiksni del za TOTI LAS: $242 \times 21.297 / 43.083 = 119.626,63 \text{ €}$

Fiksni del za TOTI LAS: 119.626,63 €

$$119.626,63 + (242.000 \times 0 \times 0,20 + 242.000 \times 0 \times 0,30 + 242.000 \times 0 \times 0,10) = 119.626,63 \text{ €}$$

Variabilni del:

Na območju TOTI LAS je eno urbano naselje (iz kategorije drugih urbanih območij) in sicer naselje Plintovec.

$$138.000 + (138.000 \times \text{št.funkcion. urbanih območij} \times 0,10 + 138.000 \times \text{št. drugih urbanih območij} \times 0,30)$$

$$138.000 + (138.000 \times 0 \times 0,10 + 138.000 \times 1 \times 0,30) = 179.400,00 \text{ €}$$

Fiksni del + variabilni del: 119.626,63 € + 179.400,00 € = 299.026,63 €

Ker je celotno območje TOTI LAS tudi v problemskem območju in vključeno v Program spodbujanja konkurenčnosti Maribor s širšo okolico, se celotna sredstva ESRR povečajo za 20%.

Torej:

$$299.026,63 \text{ €} \times 1,20 = \underline{\underline{358.831,95 \text{ €}}}$$

Celotni finančni okvir:

$$\text{EKSRP} + \text{ESRR} = \underline{\underline{518.701,75 \text{ €}}} + \underline{\underline{358.831,95 \text{ €}}} = \underline{\underline{877.533,70 \text{ €}}}$$

Pripravljalna podpora:

Od celotnega finančnega okvirja se odšteje znesek 20.000 €, ki je namenjen pripravi Strategije lokalnega razvoja TOTI LAS za obdobje 2014-2020.

$$877.533,70 \text{ €} - 20.000 \text{ €} = \underline{\underline{857.533,70 \text{ €}}}$$

Podpora za izvajanje operacij:

Za podukrep ima TOTI LAS iz obeh skladov na razpolago sredstva v višini: 686.026,96 €.

Podpora za tekoče stroške in stroške animacije:

LAS lahko za ta podukrep nameni do 20% skupnih javnih izdatkov, nastalih pri SLR, kar pomeni, da lahko za za podukrep TOTI LAS nameni do 171.506,74 €

Določitev glavnega sklada:

Sredstva je možno črpati iz treh skladov: Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (EKSRP), Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR) in Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo (ESRP). Območje TOTI LAS je upravičeno za črpanje sredstev iz sklada EKSRP in ESRR. Območje ne izpolnjuje pogojev za črpanje iz sklada ESRP.

Finančni okvir se izračuna na podlagi formule, opredeljene v Uredbi CLLD, za vsak sklad posebej. Sklad, iz katerega prejme LAS največ sredstev, se imenuje glavni sklad. Iz glavnega sklada se financira podukrep »Podpora za tekoče stroške in stroške animacije«.

Glavni sklad območja TOTI LAS je Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja.

Določitev finančnega okvirja za EKSRP:

- Razdelitev sredstev po posameznem skladu

Podukrep	Sklad	(EU + SLO) (v EUR)	(v %)
Pripravljalna podpora	EKSRP	11.821,81	1,35
	ESPR	0,00	0,00
	ESRR	8.178,19	0,93
Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost	EKSRP	335.373,20	59,11
	ESPR	0,00	0,00
	ESRR	350.653,76	40,89
Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine	EKSRP	0,00	0,00
	ESPR	0,00	0,00
	ESRR	0,00	0,00
Podpora za tekoče stroške in stroške animacije	EKSRP	171.506,74	19,54
	ESPR	0,00	0,00
	ESRR	0,00	0,00
Skupaj		877.533,70	100,00

	EKSRP (EU + SLO) (v EUR)	ESRR (EU + SLO) (v EUR)	ESPR (EU + SLO) (v EUR)	Skupaj (v EUR)
Prispevek sklada	518.701,75	358.831,95	0,00	877.533,70
Lastna soudeležba	115.543,83	128.282,42	0	243.826,25
Skupaj (v EUR)	634.245,58	487.114,37	0	1.121.359,95

- Načrtovana dinamika črpanja sredstev za posamezne podukrepe po letih

Podukrep	Sklad (EU + SLO)	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost	EKSRP	0	53.659,68	80.489,52	60.367,20	60.367,20	60.367,20	20.122,40	0
	ESRR	0	56.104,30	84.156,46	63.117,90	63.117,90	63.117,90	21.039,30	0
	ESPR	/	/	/	/	/	/	/	/
Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine	EKSRP	/	/	/	/	/	/	/	/
	ESRR	/	/	/	/	/	/	/	/
	ESPR	/	/	/	/	/	/	/	/
Podpora za tekoče stroške in stroške animacije	EKSRP	10.290,40	22.295,88	25.726,01	25.726,01	22.295,88	25.726,01	24.010,94	15.435,61
	ESRR								
	ESPR								
Skupaj		10.290,40	132.059,86	190.371,99	149.211,11	145.780,98	149.211,11	65.172,64	15.435,61

- Načrtovana razdelitev sredstev po posameznih tematskih področjih ukrepanja

Tematsko področje	Sklad (EU + SLO)	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ustvarjanje delovnih mest	EKSRP	0,00	10.732,00	16.098,00	12.073,50	12.073,50	12.073,50	4.024,50	0,00
	ESRR	0,00	16.831,20	25.246,80	18.935,40	18.935,40	18.935,40	6.311,80	0,00
	ESPR								
Razvoj osnovnih storitev	EKSRP	0,00	21.464,00	32.196,00	24.147,00	24.147,00	24.147,00	8.049,00	0,00
	ESPR								
Varstvo okolja in ohranjanje narave	EKSRP	0,00	16.098,00	24.147,00	18.110,10	18.110,10	18.110,10	6.036,70	0,00
	ESRR	0,00	22.441,60	33.662,40	25.247,10	25.247,10	25.247,10	8.415,70	0,00
	ESPR								
Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin	EKSRP	0,00	5.365,68	8.048,52	6.036,60	6.036,60	6.036,60	2.012,20	0,00
	ESRR	0,00	16.831,50	25.247,26	18.935,40	18.935,40	18.935,40	6.311,80	0,00
	ESPR								
Skupaj		0,00	109.763,98	164.645,98	123.485,10	123.485,10	123.485,10	41.161,70	0,00

- Stopnja sofinanciranja po posameznih podukrepih

Podukrep	EKSRP (v %)	ESRR (v %)	ESPR (v %)
Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost	85%	80%	/
Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine	0	0	0
Podpora za tekoče stroške in stroške animacije	100%	/	/

17. Priloge

1. Seznam članov LAS;
2. Pogodba o ustanovitvi LAS;
3. Osnutek javnega poziva za izbor operacij iz naslova podukrepa »Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost«;
4. Pogodba z vodilnim partnerjem LAS;
5. Indikativna lista operacij sodelovanja LAS, ki bodo sofinancirane s sredstvi ESRR in
6. Elektronska verzija SLR.